

Poslovanje zatvorskog sustava u pandemiji Covid-19

Hehet, Viktorija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:420881>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-07**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Diplomski studij - Odnosi s javnošću

DIPLOMSKI RAD br. 213/OJ/2022

Poslovanje zatvorskog sustava u pandemiji
COVID – 19

Viktorija Hehet

Varaždin, rujan 2022. godine

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Diplomski studij - Odnosi s javnošću

DIPLOMSKI RAD br. 213/OJ/2022

Poslovanje zatvorskog sustava u pandemiji

COVID - 19

Studentica:

Viktorija Hehet, 0231011549

Mentorica:

doc. dr. sc. Željka Bagarić

Varaždin, rujan 2022. godine

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za odnose s javnostima		
STUDIJ	diplomski sveu ilišni studij Odnosi s javnostima		
PRISTUPNIK	Viktorija Hehet	MATIČNI BROJ	0231011549
DATUM	25. 02. 2022.	KOLEGIJ	Poslovno komuniciranje
NASLOV RADA	Poslovanje zatvorskog sustava u pandemiji Covid-19		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Functioning of penitentiaries in COVID-19 pandemic		
MENTOR	Željka Bagari	ZVANJE	doc.dr.sc.
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Darijo erepinko, predsjednik		
	2. doc. dr. sc. Tvrtko Joli , lan		
	3. doc.dr.sc. Željka Bagari , lanica (mentor)		
	4. doc.dr.sc. Gordana Lesinger, zamjenska lanica		
	5.		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	213/OJ/2022
OPIS	<p>Iako zdravstvene i druge krizne situacije nisu nove i neočekivane u zatvorima, pandemija COVID-19 je kao nikada do sada ukazala koliko je zaštita ljudskih prava (na život i zdravlje) osoba lišenih slobode izazovan zadatak za pravosudna tijela i organizacije civilnog društva. Rizik obuhvaća i zatvorsko osoblje, koji svoje radne zadatke često obavljaju u skućenim prostorima i uvjetima prenapučenosti te trpe i zbog nedovoljnih resursa. Prema dostupnim podacima, države su poduzele snažne epidemiološke mjere u cilju preveniranja i kontrole nad izbijanjem bolesti COVID-19 u zatvorima te iznimne napore u cilju osiguravanja poslovanja i postizanja rehabilitacijske svrhe kazne zatvora sukladno pravnoj regulativi i međunarodnim standardima. Rad želi istražiti kako su funkcionirali (pojedini) zatvorski sustavi u cilju zaštite ljudskih prava zatvorenika i zaposlenika te u izvršavanju kazne zatvora na globalnoj i nacionalnoj razini u javnozdravstvenoj krizi izazvanoj koronavirusom (2020-2022).</p> <p>Za dizajniranje istraživačkog nacrtu i provedbu istraživanja, studentica će pretražiti i selektirati relevantnu literaturu, izvršiti namjerno uzorkovanje kaznenih ustanova i dokumenata te primijeniti desk metodu (analizu statističkih podataka). S obzirom na specifičnost teme i ukoliko će to administrativni razlozi omogućiti, sukladno postavljenoj svrsi i ciljevima, planira se primijeniti i field metoda provedbom studijskoga istraživanja.</p>
ZADATAK LRUČEN	25.02.2022.
POTPIS MENTORA	 Željka Bagari

— VŠK —

HEHEH
NORRSTH
ALHSRTH

Sveučilište Sjever

+

— MMT —

SVEUČILIŠTE
SIEVER

IZJAVA O AUTORSTVU I SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Viktorija Hehet pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada pod naslovom Poslovanje zatvorskog sustava u pandemiji COVID-19 te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Studentica:
Viktorija Hehet

Viktorija Hehet
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Viktorija Hehet neopozivo izjavljujem da sam suglasna s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom Poslovanje zatvorskog sustava u pandemiji COVID-19 čija sam autorica.

Studentica:
Viktorija Hehet

Viktorija Hehet
(vlastoručni potpis)

Predgovor

Željela bih iskazati iskrenu zahvalnost svojoj mentorici doc. dr. sc. Željki Bagarić na uloženom vremenu, trudu i strpljenju. Svojim idejama, znanjem, profesionalnošću i dugogodišnjim iskustvom u bogatoj poslovnoj karijeri pomogla je u oblikovanju teme i izradi ovog diplomskog rada.

Zatim, zahvaljujem se svim profesorima sa Sveučilišta Sjever koji su nesebično dijelili svoje znanje i svojim načinom rada studiranje učinili zanimljivim, posebno u vrijeme kada smo svi bili okruženi epidemiološkim mjerama i „novom“ stvarnošću te nismo bili sigurni na koji se način moramo suočavati s problemima, ali na kraju svako predavanje uspjelo je biti zanimljivo i poučno.

Također, veliku zahvalu upućujem svojem Voditelju odjela osiguranja iz Kaznionice u Lepoglavi na razumijevanju i slobodnim danima za svako moje predavanje, kao i pomoćniku upravitelja na sudjelovanju u završnom istraživanju i dijeljenju svojeg znanja i iskustva.

Najveću zahvalu upućujem svojoj obitelji na pruženoj ljubavi, razumijevanju i podršci tijekom studiranja jer bez njih sve ovo ne bi bilo moguće.

Sažetak

Iako je zatvorska populacija u manjoj ili većoj mjeri oduvijek izložena određenim zdravstvenim i drugim kriznim situacijama, pandemija COVID-19 je kao nikada do sada ukazala koliko je zaštita ljudskih prava (posebice prava na život i zdravlje) osoba lišenih slobode izazovan zadatak i za pravosudna tijela i za organizacije civilnog društva. Osobe koje se nalaze u kaznenim tijelima su i u „staro normalno“ vrijeme izrazito ranjiva skupina jer su zatvorske ustanove mjesta sklona širenju zaraznih bolesti zbog veće prevalencije rizičnih čimbenika za infekciju, poput neizbježnog bliskog kontakta, prenatrpanosti, loše ventilacije, ograničenog pristupa zdravstvenim uslugama. Rizičnu skupinu ne čine samo zatvorenici, nego i posjetitelji, ali i zaposlenici koji često obavljaju poslove u uvjetima prenapučenosti te višestruko trpe zbog nedovoljnih resursa. U pandemiji COVID-19, zatvorski sustavi diljem svijeta bili su pod velikim pritiskom da ograniče utjecaj bolesti i da ju što duže drže izvan zatvorskih zidina kako bi zatvorenicima i zaposlenicima osigurali uvjete za život i rad. Uz opće epidemiološke smjernice, svaka zemlja je donosila posebne propise o načinu postupanja s pandemijom unutar zatvorskog sustava.

Svrha ovog rada bila je istražiti poslovanje zatvorskih sustava s obzirom na osiguranje zaštite ljudskih prava zatvorenika i zaposlenika te izvršavanje kazne zatvora na globalnoj i nacionalnoj razini u javnozdravstvenoj krizi izazvanoj koronavirusom (2020-2022). U radu je korištena kombinirana istraživačka metodologija na deskriptivnoj razini. Sukladno kombiniranom nacrtu empirijskog istraživanja, za prikupljanje primarnih podataka o funkcioniranju Kaznionice u Lepoglavi koristi se kvantitativna metodologija (strukturirani intervju). Za obradu ovako dobivenih primarnih podataka korištena je kvalitativna metodologija. U cilju identificiranja problemskih kategorija provedena je kvalitativna analiza transkripcije strukturiranog intervjua. Za prikupljanje i obradu sekundarnih podataka u svrhu sintetiziranja problemskog i teorijskog okvira te relevantnih statističkih podataka korištene su arhivske (*desk*) metode (analiza literature i dokumenata, statistička analiza) te metode indukcije i dedukcije.

Učinjenim statističkim analizama na razini uzorka dobiveni su odgovori na sva postavljena istraživačka pitanja. Dobiveni rezultati ukazuju da je pandemija COVID-19, u potpunosti utjecala na funkcioniranje i organizaciju zatvorskih sustava, kao i na socijalno, fizičko i mentalno zdravlje zatvorenika i zaposlenika na način da su zatvorski sustavi pri

postizanju zadaća izvršavanja kazne zatvora, uvodili nove mjere i izvršili prilagodbe u organizaciji rada u cilju prevencije i kontrole nad izbijanjem bolesti COVID-19 kako bi sve osobe u kaznenim tijelima ostale zdrave i sigurne, omogućujući pritom smanjeno ostvarivanje temeljnih ljudskih prava zatvorenika i svojih zaposlenika. Razvidno je kako je zbog provedbe epidemioloških mjera došlo do određenog ograničavanja temeljnih prava zatvorenika. Međutim, iako je smanjena realizacija svih grupnih tretmanskih aktivnosti, na nacionalnoj razini istovremeno je zabilježeno povećanje broja individualnih tretmana zatvorenika, edukativnih programa te programa radnih aktivnosti, u tom se kontekstu svrha izvršavanja kazne zatvora može smatrati ostvarenom. Temeljem postignutih dubljih uvida i dobivenih rezultata, poslovanje Kaznionice u Lepoglavi u javnozdravstvenoj krizi izazvanoj pandemijom bolesti COVID-19 može se smatrati primjerom dobre prakse u kontekstu rehabilitacije i resocijalizacije zatvorenika u kontekstu osiguranja temeljnih prava zatvorenika i zaposlenika. U tom smislu se može razmotriti i postignuti stručni doprinos ovog rada.

Ključne riječi: zatvorska populacija, koronavirus, prava zatvorenika, epidemiološke smjernice, rehabilitacija i resocijalizacija zatvorenika, organizacija zatvorskih sustava.

Abstract

Although the prison population has always been exposed to certain health and other crisis situations to a greater or lesser extent, the COVID-19 pandemic has shown, like never before, how much the protection of human rights (to life and health) of persons deprived of liberty is a challenging task for judicial bodies and civil society organizations. Even in "old normal" times, people in penal institutions are an extremely vulnerable group because prisons are places prone to the spread of infectious diseases due to the higher prevalence of risk factors for infection such as unavoidable close contact, overcrowding, poor ventilation, limited access to health services. The risk group are not only prisoners, but also visitors, as well as employees who often work in overcrowded conditions and suffer from insufficient resources. In the COVID-19 pandemic, prison systems around the world have been under great pressure to limit the impact of the disease and to keep it outside prison walls for as long as possible to ensure living and working conditions for inmates and staff. In addition to general epidemiological guidelines and measures, each country made specific regulations how to deal with the pandemic within the prison system.

The purpose of this thesis was to investigate functioning of prison systems with regard to ensuring the protection of the human rights of prisoners and employees and the execution of prison sentences on a global and national level in the public health crisis caused by the coronavirus (2020-2022). Thesis used a combined research methodology on a descriptive level. According to the combined empirical research design, quantitative methodology (structured interview) is used for the collection of primary data on the functioning of the Penitentiary in Lepoglava. A qualitative methodology is used for processing the primary data obtained in this way. To identify problem categories, a qualitative analysis of the transcription of the structured interview was conducted. Archive (desk) methods (analysis of literature and documents, statistical analysis) and methods of induction and deduction were used to collect and process secondary data for the purpose of synthesizing the problem and theoretical framework and statistical data.

Statistical analysis performed at the sample level provided answers to all previously stated research questions. The obtained results indicate that the COVID-19 pandemic has fully affected the functioning and organization of prison systems, as well as the social, physical and mental health of prisoners and employees, and that prison systems, when achieving the tasks of executing prison sentences, introduced measures and made adjustments in to the organization

of work with the aim of prevention and control over the outbreak of the disease COVID-19 so that all persons in penal institutions remain healthy and safe, while enabling the realization of the basic human rights of prisoners and their employees. Although, due to the implementation of epidemiological measures, there was a certain limitation of the realization of the fundamental rights of prisoners, that is, the realization of group treatment activities, at the national level, an increase in the number of individual treatment of prisoners, educational programs and programs of work activities was recorded at the same time. Based on deeper insights and obtained results, the operation of the Lepoglava Penitentiary in the public health crisis caused by the COVID-19 pandemic can be considered an example of good practice in the context of rehabilitation and resocialization of prisoners and the preservation of the fundamental rights of prisoners and employees. In this sense, the professional contribution of this thesis can be considered.

Keywords: prison population, coronavirus, rights of prisoners, epidemiological guidelines, rehabilitation and resocialization of prisoners, organization of prison systems.

Popis korištenih kratica

COVID	Koronavirus
CPT	Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
ECDC	Europski centar za prevenciju i kontrolu bolesti
EEA	Europski ekonomski prostor
EU	Europska unija
EUROPRI	Europska organizacija zatvorskih i popravnih službi
HIPP	Program Svjetske zdravstvene organizacija za zdravlje u zatvorima
HIV	Virus humane imunodeficijencije
HZJZ	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
NN	Narodne novine
KZ	Kazneni zakon
RH	Republika Hrvatska
SAD	Sjedinjene Američke Države
SARSCoV-2	Teški akutni respiratorni sindrom koronavirus-2
TB	Tuberkuloza
WHO	Svjetska zdravstvena organizacija
ZIKZ	Zakon o izvršavanju kazne zatvora

Sadržaj

1.	UVOD I PROBLEM RADA	1
1.1.	Svrha i cilj rada	2
1.2.	Struktura rada	3
2.	POSLOVI OD OSOBITOG INTERESA ZA REPUBLIKU HRVATSKU: IZVRŠAVANJE KAZNE ZATVORA	4
2.1.	Svrha kažnjavanja u suvremenom zatvorskom sustavu	5
2.1.1.	<i>Statistički podaci – zatvorska populacija</i>	8
2.2.	Međunarodni i nacionalni pravni okvir	11
3.	FUNKCIONIRANJE HRVATSKOG ZATVORSKOG SUSTAVA.....	15
3.1.	Ustrojstvo i struktura zaposlenika	17
3.2.	Poslovi vezani uz postupanje sa zatvorenicima	19
4.	ZARAZNE BOLESTI KAO RIZIK IZVRŠAVANJA ZADAĆA KAZNENIH USTANOVA	22
4.1.	Rizici u "staro normalno" vrijeme	23
4.2.	Epidemija bolesti COVID-19.....	27
5.	METODOLOŠKI OKVIR RADA	31
5.1.	Svrha i cilj istraživanja	31
5.2.	Uzorak ispitanika.....	31
5.3.	Uzorak varijabli.....	32
5.4.	Metode prikupljanja i obrade podataka	33
5.5.	Etičke napomene	35
5.6.	Metodološka ograničenja	35
6.	REZULTATI I RASPRAVA.....	37
6.1.	Pregled podataka o poslovanju zatvorskih sustava u odnosu na ograničenje prava zatvorenika provedbom epidemioloških mjera.....	38
6.1.1.	<i>Obiteljske i društvene posjete</i>	38

6.1.2.	<i>Video posjete i telefonski razgovori</i>	39
6.1.3.	<i>Posjete odvjetnika</i>	41
6.1.4.	<i>Posljedice ograničenja u zatvorima za vrijeme pandemije</i>	41
6.2.	Analiza podataka o COVID -19 slučajevima diljem svijeta	42
6.2.1.	<i>Promjene stanja zatvorske populacije tijekom pandemije</i>	45
6.3.	EU zemlje	46
6.3.1.	<i>Zatvorske mjere protiv pandemije u europskim zemljama</i>	50
6.3.2.	<i>Stope zatvaranja i prekapacitiranost zatvora u doba pandemije</i>	52
6.3.3.	<i>Cijepljenje zatvorske populacije protiv COVID-19</i>	54
6.4.	Stanje u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske	57
6.5.	Strukturirani intervju	58
7.	ZAKLJUČAK.....	66
8.	LITERATURA	69
	POPIS SLIKA, TABLICA I PRILOGA.....	76
	Popis slika.....	76
	Popis tablica.....	77
	Prilozi 78	
	Prilog 1 – Dopusnica za provođenje istraživanja u Kaznionici u Lepoglavi.....	78
	Prilog 2 – Protokol – strukturirani intervju	79
	Prilog 3 – Informirani dobrovoljni pristanak sudionika	81
	Prilog 4 – Interni protokol za sprečavanje širenja koronavirusa u Kaznionici u Lepoglavi.....	82
	Prilog 5 – Obavijest o privremenom ublažavanju mjera za prevenciju prenošenja i suzbijanja epidemije u Kaznionici u Lepoglavi	84
	Prilog 6 – Obavijest o nastavku ublažavanja mjera za prevenciju širenja epidemije. 85	
	Prilog 7 – Obavijest o nastavku ublažavanja mjera za prevenciju širenja epidemije u zatvorskom sustavu	86
	Prilog 8 – Izjava za posjetitelje.....	88

Prilog 9 – Upitnik za stranke	89
Prilog 10 – Dnevni raspored radnih odjela u Kaznionici u Lepoglavi	90

1. UVOD I PROBLEM RADA

Krajem prosinca 2019. godine u kineskoj provinciji Hubei, gradu Wuhanu pojavila se je nova bolest dišnih puteva COVID-19 (skraćeno od engl. *Corona Virus Disease 2019*). Bolest se u siječnju razvila u epidemiju u Narodnoj Republici Kini i ubrzo se prošila svijetom. Svjetska zdravstvena organizacija - WHO (engl. *World Health Organization*) zbog velikog broja registriranih smrtnih slučajeva službeno je 11. ožujka 2020. proglasila prethodnu epidemiju pandemijom, a prvi slučaj u Hrvatskoj bio je zabilježen 25. veljače 2020. godine. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, do kraja 2021. godine koronavirusom je bilo zaraženo 278 milijuna ljudi, a preminulo ih je gotovo 5.4 milijuna. Svijet je ostao zatečen krizom COVID-19, ali unatoč tome reakcije na krizu su bile brze i odgovorne. Razdoblje nazvano razdobljem "nove normalnosti" intenzivno je trajalo gotovo dvije godine (2020-2022), a ograničilo je opseg temeljnih prava i sloboda na globalnoj razini, prema svim ljudima, međutim, najveći nepovoljni utjecaji odrazili su se na ranjivim kategorijama stanovništva, poput zdravstveno ugroženih ili kroničnih bolesnika, starijih osoba, a posebno kod osoba koje su lišene slobode (Vlada RH 2020).

Države su donosile dosad neviđene odluke za provođenje pojačanih mjera za prevenciju prenošenja i suzbijanja novog koronavirusa i sprječavanja kolapsa zdravstvenog sustava. Iako je zatvorska populacija oduvijek izložena određenim zdravstvenim i ostalim kriznim situacijama u manjoj ili većoj mjeri, pandemija COVID-19 je kao nikada do sada ukazala koliko je zaštita ljudskih prava (na život i zdravlje) osoba lišenih slobode izazovan zadatak za pravosudna tijela i organizacije civilnog društva. Osobe koje se nalaze u kaznenim tijelima su i u „normalno“ vrijeme izrazito ranjiva skupina jer su zatvorske ustanove mjesta sklona širenju zaraznih bolesti zbog veće prevalencije rizičnih čimbenika za infekciju poput neizbježnog bliskog kontakta, prenatrpanosti, loše ventilacije, ograničenog pristupa zdravstvenim uslugama. Rizičnu skupinu ne čine samo zatvorenici, nego i posjetitelji, ali i zaposlenici koji često obavljaju poslove u uvjetima prenapučenosti te trpe zbog nedovoljnih resursa (Bagarić 2022; Grujić i dr. 2021).

U pandemiji COVID-19, zatvorski sustavi diljem svijeta bili su pod velikim pritiskom da ograniče utjecaj bolesti i da ju što duže drže izvan zatvorskih zidina kako bi zatvorenicima i zaposlenicima osigurali uvjete za život i rad. Uz generalne epidemiološke

smjernice, svaka zemlja je donosila posebne propise o načinu postupanja s pandemijom unutar zatvorskog sustava. Striktna provedba mjera, dostupnost potrebnih resursa i jasna i detaljna komunikacija bile su neophodne u rješavanju i prihvaćanju mjera i ograničenja. Upute za sprječavanje koronavirusa u tijelima zatvorskog sustava obuhvaćala su sva značajnija postupanja tijekom provođenja mjera prevencije, uključujući i preporuke za postupanje svih zaposlenika. Svaka zemlja se suočavala s krizom na sličan način, o čemu će detaljnije biti riječi u narednim poglavljima.

1.1. Svrha i cilj rada

Svrha rada je istražiti kako su poslovali/funkcionirali zatvorski sustavi u cilju zaštite ljudskih prava zatvorenika i zaposlenika te izvršavanja kazne zatvora na globalnoj i nacionalnoj razini u javnozdravstvenoj krizi izazvanoj koronavirusom (2020-2022).

Ciljevi rada su:

- 1) Istražiti i analizirati dostupne podatke o funkcioniranju zatvorskih sustava na globalnoj i nacionalnoj razini za vrijeme pandemije COVID-19.
- 2) Dobiti širi uvid u stanje i rad Kaznionice u Lepoglavi za vrijeme pandemije COVID-19.

Sukladno postavljenoj svrsi i ciljevima, definirana su sljedeća istraživačka pitanja (IP):

IP1. Koje su mjere u cilju prevencije i kontrole nad izbijanjem bolesti COVID-19 u zatvorima poduzele nonEU i EU zemlje?

IP2. Kakva je razina postizanja rehabilitacijske svrhe izvršavanja kazne zatvora u hrvatskom zatvorskom sustavu s obzirom na provedbu epidemioloških mjera?

IP3. Koja su obilježja (izazovi, mjere, rad i stanje, interna komunikacija u Kaznionici) funkcioniranja Kaznionice u Lepoglavi u pandemiji COVID-19?

1.2. Struktura rada

Diplomski rad je podijeljen u osam poglavlja. Prvo poglavlje je uvod rada koji predstavlja tematski okvir rada, njegov problem, svrhu i ciljeve te naposljetku strukturu rada. U drugom poglavlju prikazan je teorijski uvid u poslove koji su od osobitog interesa za Republiku Hrvatsku prilikom izvršavanja kazne zatvora gdje će se spomenuti osnovni pojmovi i temeljna načela koja se primjenjuju prema svim osobama za vrijeme izdržavanja kazne zatvora. Unutar tog poglavlja ćemo prikazati svrhu kažnjavanja tijekom povijesti i u suvremeno doba te naglasiti važnost probacijskih poslova koji se provode s ciljem rehabilitacije i resocijalizacije, a ne više retribucije zatvorenika. Također, bit će prikazani statistički podaci zatvaranja u zemljama diljem svijeta, Europske unije i Hrvatske s ciljem uspoređivanja najviše i najniže stope zatvorske populacije te će biti opisan međunarodni i nacionalni pravni okvir koji se bavi zaštitom temeljnih ljudskih prava osobito osoba koje su lišene slobode. Treće poglavlje prikazuje funkcioniranje hrvatskog zatvorskog sustava gdje će se prikazati ustrojstvo i struktura zaposlenika i poslovi koji su vezani uz postupanje sa zatvorenicima. U četvrtom poglavlju opisuju se zarazne bolesti kao rizik izvršavanja zadaća kaznenih ustanova, gdje se prikazuju rizici koji prijete zatvorenicima i zaposlenicima unutar kaznenih tijela u "staro normalno" i posebno u vrijeme epidemije bolesti COVID-19. Peto poglavlje sadrži detaljan opis metodologije provedenog istraživanja, uključujući etičke napomene i metodološka ograničenja. U šestom poglavlju bit će prikazani dobiveni rezultati na temelju provedene analize statističkih podataka na globalnoj razini (za odabrane zemlje članice i ne-članice Europske unije uz poseban osvrt na Republiku Hrvatsku). Zaključak, kao sedmo poglavlje objedinit će najvažnije elemente rada i dati odgovore na postavljena istraživačka pitanja. U osmom poglavlju nalazi se popis korištene literature, a rad završava s popisom tablica, slika i prilozima.

2. POSLOVI OD OSOBITOG INTERESA ZA REPUBLIKU HRVATSKU: IZVRŠAVANJE KAZNE ZATVORA

„Svi zatvori su mjesta u kojima se drže muškarci i žene protiv njihove volje. Mogućnost zlouporabe je uvijek prisutna. Stoga zatvori moraju biti institucije s kojima se upravlja na pošten i pravičan način. Sve institucije kojima upravlja država, ili kojima se upravlja u ime države, moraju biti predmetom javne kontrole“ (Coyle 2002:142).

Kazna zatvora u Republici Hrvatskoj izvršava se u zatvorima i kaznionicama.

„Kaznu zatvora izdržavaju punoljetne osobe kojima je izrečena kazna zatvora u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku te punoljetne osobe kojima je izrečena novčana kazna u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku zamijenjena kaznom zatvora“ (Zakon o izvršavanju kazne zatvora – ZIKZ NN 14/21 čl. 1 st. 4).

ZIKZ definira temeljna načela izvršavanja kazne zatvora prema svim osobama lišenih slobode prema kojima je zabranjeno svako nezakonito postupanje i diskriminacija, uređuje se izvršavanje kazne zatvora i oblikuje Pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora – PPIKZ, izvršava se priprema za otpust i pruža pomoć nakon otpusta (Vlada RH 2021).

„Kazna zatvora izvršava se na način koji zatvoreniku jamči poštovanje ljudskog dostojanstva. Zabranjeni su i kažnjivi postupci, uključujući biomedicinska i druga znanstvena istraživanja kojima se zatvorenika podvrgava bilo kakvom obliku mučenja, zlostavljanja, ponižavanja te liječničkim ili znanstvenim pokusima“ (ZIKZ NN 14/21 čl. 11 st. 1).

Prema čl. 12. istog Zakona: izvršavanjem kazne zatvora zatvorenike se ne smije dovoditi u nepovoljniji položaj s obzirom na rasu ili etničku pripadnost ili boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovno stanje, obrazovanje, društveni položaj, bračni ili obiteljski status, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, genetsko nasljeđe, rodni identitet, izražavanje ili spolnu orijentaciju (ZIKZ NN 14/21).

Tijekom izvršavanja kazne zatvora zatvorenici se razvrstavaju u zatvore ili u kaznionice prema posebnim potrebama programa izvršavanja, kriminološkim i drugim obilježjima kao što su duljina kazne, opće zdravstveno stanje, izrečene sigurnosne mjere, strukovno osposobljavanje i obrazovanje. Također, zbog uspješne provedbe PPIK-a i sprječavanja međusobnog lošeg utjecaja: muške i ženske osobe izdržavaju kaznu zatvora odvojeno, zatvorenici izdržavaju kaznu skupno, mlađi punoljetnici izdržavaju kaznu zatvora odvojeno od punoljetnika, zatvorenici koji su prvi puta osuđeni odvojeni su od zatvorenika koji su već ranije izdržavali kaznu zatvora te zatvorenici koji su osuđeni za kaznena djela u zatvorima odvajaju se od osoba koje se nalaze u istražnom zatvoru ili su osuđeni u postupku za prekršaje (ZIKZ NN 14/21 čl. 31).

Kaznena tijela poduzimaju sve kako bi život zatvorenika tijekom izvršavanja kazne bio što sličniji životu na slobodi te potiču i pomažu zatvoreniku u otklanjanju štete nanesenim kaznenim dijelom u pomoći i pomirenju sa žrtvama kaznenog djela. Zatvorenika se potiče da dobrovoljno sudjeluje u izradi i provedbi PPIKZ-a, zbog razvijanja osjećaja osobne odgovornosti. Tijekom izvršavanja kazne zatvora, kaznena tijela pravodobno osiguravaju pripremu zatvorenika za otpuštanje u suradnji s državnim tijelima, ustanovama, institucijama i drugim pravnim osobama u čijem su djelokrugu poslovi pomoći nakon otpusta (ZIKZ NN 14/21).

2.1. Svrha kažnjavanja u suvremenom zatvorskom sustavu

Povijest zatvaranja i kažnjavanja nije se oduvijek temeljila na zaštiti prava zatvorenika, kao niti na individualnom pristupu rehabilitacije. Zatvori su bili mjesta najgrublje torture, dehumanizacije ljudi i namjerne psihofizičke degradacije. Kako navodi Hentig (1955), „u stara vremena se zatvaralo iz drugih razloga, a ne radi kažnjavanja“ (Bagarić 2014 i 2009:23).

Zatvorenike su sačinjavali prostitutke, prosjaci, sitni kriminalci i ostala sirotinja koje se discipliniralo i prisiljavalo na rad, a najčešća izricana kazna za većinu zločina bila je smrtna kazna, dok je svrha kažnjavanja bilo oduzimanje slobode s ciljem izolacije i samoće. Katolička crkva je u 13. stoljeću osmislila koncept samostanskih zatvora gdje je smještala svećenike koji su zgriješili Božje zakone, a izdržavanje kazne provodilo se kroz samoću, molitvu i tišinu te je bilo krajnje nehumano zbog potpune izolacije od drugih ljudi. Začetak suvremene kazne oduzimanja slobode pojavljuje se u 16. stoljeću, utemeljenjem Bridewell-a (*engl. Well* –

zdenac, bunar). On je predstavljao kombinaciju radionice, ubožnice i penalne institucije (Cvitanović 1999, prema Bagarić 2009:23).

Sve do kraja 17. stoljeća u zatvorima su vladali vrlo nehumani, mizerni i sadistički uvjeti gdje je u prvom planu bilo tjelesno i duševno zlostavljanje. Socijalna nejednakost nije postojala samo u društvenoj zajednici, ona je osobito bila izražena u zatvorima, pa su tako pripadnici viših slojeva mogli uživati u pogodnostima kao što je objedovanje iz porculanskog posuđa do posjeta prostitutki, dok su pripadnici nižih slojeva gladovali do smrti (Hentig 1955, prema Bagarić 2009:24).

Zbog takvog načina izdržavanja kazne zatvora dolazilo je do moralnog i psihičkog propadanja, a dugotrajna samoća je negativno utjecala na svrhu kažnjavanja tako da se je postotak povratništva povećao, a ne smanjio. U drugoj polovici 18. stoljeća započela je reforma političkog i kaznenopravnog sustava koja je imala veliki utjecaj na penologiju; zatvorenik je počeo dobivati mogućnost da progresivno napreduje prema sve većim pogodnostima i stupnju slobode, iako je put do toga dug, a kreće od stroge discipline, izolacije, skromnih uvjeta smještaja. U svakom slučaju uvjeti izdržavanja kazne bili su nepodnošljivi, a kazne prestroge jer je svaka država birala svoje načine kažnjavanja (Josipović 2018).

Reforme koje su se dogodile tijekom 18. i 19. stoljeća iznjedrile su neka nova shvaćanja i ideje o svrsi izvršavanja kazne zatvora, jer su se mijenjali ciljevi kažnjavanja i uloga zatvora. Tako su reforme počele mijenjati zatvore u mjesta gdje se izvršava kazna lišenja slobode, a cilj kazne postaje rehabilitacija zatvorenika. U sklopu reforma zatvorskog sustava razvijali su se različiti sustavi izdržavanja kazne, pa se u Sjedinjenim Američkim državama razvijaju pensilvanijski ili ćelijski sustav i auburnski sustav dok se u Europi razvijaju engleski, irski, bodovni i klasifikacijski progresivni sustav (Bagarić 2014). Promjene su smanjile učestalost izricanja tjelesnih i smrtnih kazni, dovele do razvijanja modernih kaznionica i ukidanja torture, a zatvorenici su se počeli raspoređivati prema dobi, spolu, dužini kazne, vrsti kaznenog djela, radnoj sposobnosti što je činilo jednu od središnjih ideja suvremene penološke prakse i teorije. Evolucija zatvorskih sustava postaje izravna posljedica promjena u društvu koje su stvarale pogodne uvjete za aplikaciju progresivnih ideja apriornog karaktera, a koje su humanističke probitke ponajviše ostvarile u dvadesetom stoljeću (Josipović 2018).

„Danas zatvorski sustavi, predstavljaju izuzetno složen i delikatan sustav čija je svrha osigurati izvršenje kazne zatvora uz maksimalno poštovanje ljudskih prava, u sklopu individualnim potrebama prilagođenog programa, a sve u cilju resocijalizacije zatvorenika“ (Tomičić i dr. 2017:2).

Prema zakonskim propisima u Republici Hrvatskoj;

„Svrha kažnjavanja je izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecati na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibelnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo“ (Kazneni zakon NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21 čl. 41).

„Glavna svrha izvršavanja kazne zatvora jest, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima, čime se pridonosi zaštiti društvene zajednice“ (ZIKZ NN 14/21 čl. 3).

U suvremeno doba težnja zakonskih odredbi je rehabilitacija, odnosno uvjerenje da će psihološka pomoć, edukacija i osposobljavanje za radni angažman smanjiti vjerojatnost budućeg kriminalnog ponašanja, što se može ostvariti kroz grupna i individualna savjetovanja, tretmane vezane za alkohol i droge, stjecanjem ili nastavkom izobrazbe i stjecanjem radnih kvalifikacija. Uvjeti izvršavanja kazne zatvora moraju biti što sličnijim postojećim općim životnim okolnostima na način da se potiče zatvorenike na naknadu štete načinjene kaznenim dijelom i pomirenje sa žrtvom, pomaže i razvije odgovornost zatvorenika, realiziraju različiti programi sa zajednicom kako bi se zatvorenici mogli vraćati i biti sposobni za život u zajednici. Potiče se zatvorenika da dragovoljno sudjeluje u realizaciji PPIKZ-a koji čini skup pedagoških, zdravstvenih, radnih, socijalnih i sigurnosnih postupaka dok se utvrđeni pojedini elementi odnose na pogodnosti, smještaj na odjel, kontakt s vanjskim svijetom, slobodno vrijeme, mjere opreza i mjere sigurnosti, obrazovanje, radne sposobnosti. Time se pridonosi individualizaciji jer se polazi od ličnosti zatvorenika i njegovih kriminogenih potreba u postupku rehabilitacije i probacije (Maloić i dr. 2012).

Izvršavanje prvih probacijskih sankcija i mjera u zajednici u Republici Hrvatskoj se može pratiti od 2001. godine, od kada se je započelo s izvršavanjem tzv. alternativnih kaznenopravnih sankcija. Cilj je bio uvesti kaznenopravne sankcije kojima se ne bi osuđene osobe institucionaliziralo, već bi se sankcija realizirala u zajednici. Nadalje, u prosincu 2009. godine donesen je Zakon o probaciji (NN 153/09 2009), kojim je stvorena zakonska osnova za uključivanje probacije u sve stadije kaznenog postupka i izvršavanja kazne, a tijekom 2011. i 2012. godine s radom su počeli gotovo svi probacijski uredi kojima je glavna svrha rada smanjiti recidivizam i kriminal u zajednici, zaštititi prava žrtava, povećati sigurnost zajednice, počinitelja kaznenog djela ponovno uključiti u zajednicu, osposobiti ga za život na slobodi te ga resocijalizirati i reintegrirati u zajednicu (Kovčo-Vukadin i dr. 2014).

Probacijski poslovi obuhvaćaju izradu izvješća na zahtjev državnog odvjetnika, suda, suca izvršenja, kaznionica odnosno zatvora te tijela nadležnog za uvjetni otpust, nadzor izvršavanja obveza prema rješenju državnog odvjetnika, organiziranje i nadziranje izvršavanja uvjetne osude i djelomične uvjetne osude s posebnom obvezom i/ili zaštitnim nadzorom i/ili sigurnosnom mjerom koju nadzire probacijsko tijelo, organiziranje i nadziranje izvršavanja sigurnosnih mjera iz nadležnosti probacije, organiziranje i nadziranje izvršavanja rada za opće dobro, izvršavanje uvjetnog otpusta uz koji je izrečen zaštitni nadzor i/ili posebna obveza, sudjelovanje u izvršavanju prekida kazne zatvora, nadzor korištenja pogodnosti izlaska tijekom izvršavanja kazne zatvora (Zakon o probaciji NN 99/18 čl.10).

Broj probacijskih poslova je u porastu, a suradnjom probacijskog i zatvorskog sustava osigurava se kontinuitet u okviru kaznenopravnog postupanja, ojačava se učinkovitost postojećih služba i institucija, rasterećuje se prenapučenost zatvorskih kapaciteta, pruža se podrška i pomoć žrtvama kao i potpunija resocijalizacija počinitelja kaznenih djela. Zajednička suradnja obuhvaća i motivira subjekte izvan kaznenopravnog sustava za uključivanje u više agencijske angažmane pružanja pomoći i podrške zatvorenicima tijekom trajanja kazne, kao i po izlasku iz zatvora (Maloić i dr. 2015).

2.1.1. Statistički podaci – zatvorska populacija

Mnogi kaznenopravni sustavi zbog pritiska javnosti povećavali su izricanje dugotrajnih kazni zatvora i podizali minimum i maksimum kazni što je pridonijelo povećanju broju zatvorenika odnosno dovelo je do prekapacitiranosti zatvorskog sustava u pojedinim dijelovima

svijeta. Zatvorski sustavi s najvećom zatvorskom populacijom su Sjedinjene Američke Države - SAD koje imaju više od 2.1 milijun zatvorenika, Kina sa 1.65 milijuna, Brazil 690 000, Ruska Federacija 583 000, Indija 420 000, Tajland 364 000, Indonezija 249 000, Turska 233 000, Iran 230 000, Meksiko 204 000 i Filipini sa 188 000 (Walmsey 2021).

Najvišu stopu zatvorske populacije na 100 000 stanovnika imaju SAD (629), Ruanda (580), Turkmenistan (576), El Salvador (564), Kuba (510), Palau (478), Panama (436), Grenada (413), Tajland (412), Bahami (392), Urugvaj (383), Brazil (381). Prema procjenama Ujedinjenih Naroda prosječna stopa svjetske zatvorske populacije je 140 zatvorenika na 100 000 stanovnika, iako stope zatvaranja variraju između različitih regija svijeta i između različitih dijelova istog kontinenta, prvenstveno zbog promjena ukupnog broja zatvorenika. Prema objavljenim podacima za zemlje sjeverne Amerike srednja stopa zatvaranja je 212.5, a za zemlje srednje Amerike stopa zatvaranja je 225. Južna Azija ima srednju stopu zatvaranja 85 zatvorenika, a jugoistočna Azija ima srednju stopu zatvaranja 185 (Walmsey 2021).

Vidljive su značajne razlike, a ukupan broj zatvorske populacije u posljednjem desetljeću povećan je za 24.3%. Amerika bilježi porast za 43%, Azija za 38%, Afrika za 32% i Oceanija za 82%, jedino Europa bilježi smanjenje broja zatvorske populacije za 37% (Walmsey 2021).

Prema podacima što ih iznosi European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, dana 1. rujna 2016. prosječna europska stopa zatvorske populacije iznosila je 139 zatvorenika na 100.000 stanovnika što potvrđuje da je došlo do smanjenja stope zatvorske populacije u velikoj većini europskih zemalja, ali se mnoge države još uvijek bore s velikim brojem zatvaranja. Prema tom, ipak zastarjelom izvoru, niske stope zatvaranja su zabilježile Nizozemska, Slovenija i Hrvatska koje imaju manje od 75 zatvorenika na 100 000 stanovnika, dok su visoku stopu imale Litva, Gruzija, Turska, Ruska Federacija koje imaju više od 225 zatvorenika na 100 000 stanovnika. Kada usporedimo s novijim podacima iz 2021. godine (*Tablica 1*) vidljivo je da najvišu stopu zatvaranja na 100 000 stanovnika imaju Turska, Poljska, Slovačka, Litva, Albanija, Češka, Mađarska, dok Finska, Nizozemska, Slovenija, Njemačka imaju najnižu stopu zatvaranja (Council of Europe 2018).

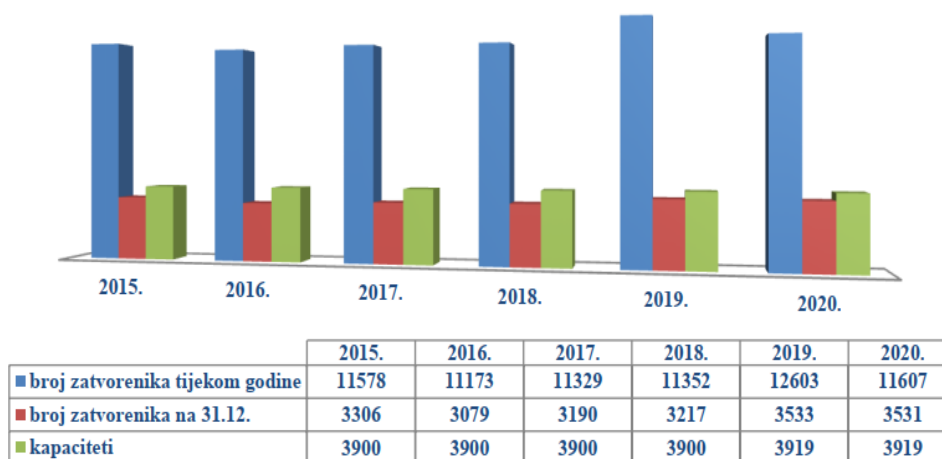
Tablica 1. Zatvorska populacija – ukupan broj i stopa zatvaranja u EU članicama i zemljama kandidatima

Status	Zemlje	Ukupna zatvorska populacija	Datum dostave podataka	Stopa zatvaranja na 100 000
ZEMLJE ČLANICE	Austrija	9.132	1.9.21.	91
	Belgija	10.806	31.1.20.	93
	Bugarska*	6.427	15.9.20.	93
	Cipar	716	15.9.20.	90
	Češka	18.969	29.9.21.	177
	Danska*	4.227	15.4.21.	72
	Estonija	2.231	27.9.21.	168
	Finska	2.743	1.1.21.	50
	Francuska	62.991	1.7.21.	119
	Grčka	11.001	16.7.21.	103
	Hrvatska	3.941	16.9.21.	98
	Italija	53.930	30.9.21.	91
	Irskaa	3.802	30.9.21.	75
	Letonija	3.124	20.9.21.	165
	Litva	5.153	31.7.21.	184
	Luksemburg	548	1.1.21.	96
	Madžarska*	16.752	31.12.20.	172
	Malta	821	2.21.	159
	Nizozemska	10.542	30.9.20.	60
	Njemačka	58.004	31.12.20.	70
	Poljska*	71.907	31.8.21.	190
	Portugal	11.603	1.9.21.	113
	Rumunjska*	22.921	29.9.21.	120
	Slovačka	10.333	1.9.21.	189
Slovenija	1.360	13.9.21.	64	
Španjolska	55.433	15.9.20.	113	
Švedska	7.607	1.10.21.	73	
ZEMLJE KANDIDATI	Albanija	5.042	8.21.	179
	Cma Gora	963	15.9.20.	139
	S. Makedonija	2.125	11.8.20.	103
	Srbija	10.598	12.10.20.	154
	Turska	291.196	31.8.21.	347
Izašla iz EU 31.1.2020.	Velika Britanija	78.789	1.10.21.	131

*zemlje članice izvan europodručja (u vrijeme pisanja ovog rada Hrvatska je postala 20. članica)
 Izvor: World Prison Population List, Institute for Crime & Justice Policy Research, 2021,
<https://nicic.gov/world-prison-population-listeleventh-edition>

Hrvatska je članica Europske unije koja bilježi lagani pad broja zatvorenika dok je srednja stopa zatvaranja 98 zatvorenika na 100 000 stanovnika. Razlozi opadanja broja zatvorenika su sve uspješnija suradnja između zatvorskog i probacijskog sustava i uvođenje alternativnih kaznenopravnih sankcija. Prema posljednjem objavljenom izvješću iz 2020. godine kojim Vlada RH izvješćuje Hrvatski sabor o radu zatvorskog sustava, u jedinicama Uprave za zatvorski sustav i probaciju boravilo je 11607 zatvorenika svih statusa. U odnosu na 2019. godinu broj zatvorenika je manji za 996 osoba kada je kroz zatvorski sustav prošlo 12603 zatvorenika svih statusa. Dominantnu ulogu u zatvorskom sustavu imale su muške osobe koje su činile 94.27% zatvoreničke populacije dok je ženskih osoba samo bilo 5.72%. Broj zatvorenika koji su na izdržavanju kazne zatvora, u odnosu na 2019. godinu manji je za dvije osobe, dok je zakonski kapacitet namijenjen smještaju zatvorenika u odnosu na 2015. godinu

povećan za 919 mjesta. Iako je tijekom godina broj zatvorenika u laganom padu, a broj kapaciteta je povećan, zatvorski sustav u suradnji s drugima tijelima surađuje radi poboljšanja uvjeta prilikom izdržavanja kazne zatvora. Statistički podaci o broju zatvorenika i smještajnom kapacitetu u razdoblju od 2015. do 2020. godine prikazani su na *Slici 1* (Vlada RH 2021).

Slika 1. Statistički podaci o broju zatvorenika i smještajnom kapacitetu

Izvor: *Godišnje izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu*, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-09-02/154102/IZVJ_KAZNIONICE_2020.pdf,

2.2. Međunarodni i nacionalni pravni okvir

Osobe koje su lišene slobode u najvećoj mjeri gube svoju slobodu, ali zadržavaju sva ostala temeljna ljudska prava koja se mogu ograničiti u onoj mjeri koja su potrebna za izvršavanje kazne zatvora. Svaka država mora zaštititi politička, ekonomska, kulturna, socijalna građanska prava i ujedno spriječiti patnju koja nadilazi neizbježnu razinu trpljenja inherentnu lišenju slobode (Pleić 2010).

Nužnost za istovjetnom razinom zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda je rezultirala potrebom jačanja pravne snage međunarodnih pravnih propisa osobito nakon Drugog svjetskog rata i osnivanja Ujedinjenih naroda. Strahote koje su ljudi trpjeli i proživljavali zbog nacističke ideologije potaknule su na razvoj suvremenog prava međunarodnih ljudskih prava, prvo na razini normativnih akata (povelja, deklaracija, rezolucija, preporuka) do razine međunarodnih konvencija odnosno paktova ili ugovora koji postaju obvezni u primjeni za sve države koje potvrde i preuzmu takav pravni akt u nacionalni pravni sustav (Šimundić i dr. 2021).

„Tijekom izvršavanja kaznenopravnih sankcija, može doći do izraženih povreda elementarnih ljudskih prava, na ovom se području zaštita pravno regulira od sredine prošlog stoljeća. Ta se zaštita ostvaruje na tri načina: zaštitom općih ljudskih prava koja vrijede za sve, pa tako i za zatvorenike; zaštitom prava zatvorenika uopće; posebnom zaštitom pojedinih kategorija zatvorenika“ (Babić i dr. 2006:700).

Ujedinjeni narodi osim što se ističu u uređenju zaštite temeljnih ljudskih prava, posebno se ističu na području zaštite prava osoba koje su lišene slobode, a instrumenti zaštite prava zatvorenika u okviru Ujedinjenih naroda su; *Opća deklaracija o pravima čovjeka*, sveopći međunarodni dokument koji uređuje temeljna ljudska prava, donesena je 1948. godine. Iako se ne odnosi izravno na osobe lišene slobode, zahvaljujući njoj kasnije su doneseni brojni instrumenti kojima se postavljaju prihvatljivi standardi postupanja sa zatvorenicima. *Standardna minimalna pravila za postupanje sa zatvorenicima* uređuju temeljna načela izvršavanja kazne zatvora i postavljaju rukovodeća načela za zatvorenika. Pravila su prihvaćena 1955. godine, a nameću obvezu odvajanja različitih kategorija zatvorenika s obzirom na dob, spol, pravo na žalbu, kontakte s vanjskim svijetom, pogodnosti, rad, nastavu, slobodne aktivnosti. *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima* izglasan je 1966. godine u kojemu se čl. 10 izravno referira na zatvorenike i zahtjeva da se sa svim osobama lišenima slobode postupa čovječno i s poštivanjem prirodnog dostojanstva ljudske osobe. *Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni* usvojena je 1984. godine, a to je dokument na svjetskoj razini koji je posvećen sprječavanju torture. *Temeljna načela za postupanje sa zatvorenicima* usvojena su 1990. godine, a u njima se afirmira zabrana diskriminacije, pravo na zdravstvene usluge, poštovanje ljudskog dostojanstva, stvaranje uvjeta za povratak bivših zatvorenika u društvo (Pleić 2010).

Iako Ujedinjeni narodi imaju veliku ulogu u zaštiti prava zatvorenika na području europskih država, posao zaštite ljudskih prava obavlja Vijeće Europe, regionalna međuvladina organizacija koja je osnovana 1949. godine. Europski sustav zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda temelji se na *Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje Konvencija)* koja je tijekom godina dopunjavana s brojnim Protokolima koji su se proširili i unaprijedili popis zajamčenih prava. Konvencija je kasnije uspostavila Europski sud za ljudska prava kao tijelo za osiguranje poštivanja obveza koje su ugovorne strane preuzele Konvencijom društvo (Pleić 2010).

Dodatno jačanje primjene čl. 3; „*Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju*“ omogućila je posebna *Konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja* iz 1987. Te godine izmijenjena su Standardna minimalna pravila UN-a europskim uvjetima tako da postavljaju veće zahtjeve cjelokupnom zatvorskom sustavu. Nova Europska zatvorska pravila usvojena su donošenjem Preporuke br. 2 iz 2006. godine, a pravila obuhvaćaju smještaj, higijenu, odjeću i posteljinu, prehranu, pravne savjete, rad, vježbanje i rekreaciju, obrazovanje, religiju, premještaj i otpuštanje zatvorenika, posebne potrebe žena, djece i stranih državljana, zdravstvenu zaštitu, sigurnost, disciplinu i kažnjavanje, uporabu sile, molbe i pritužbe zatvorenika, odabir i obuku osoblja, inspekcije i nadzora i poseban položaj nesuđenih zatvorenika (Pleić 2010).

Konvenciju o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja uspostavlja Europski odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja – CPT (*engl. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*) kao tijelo koje će putem posjeta državama, strankama Konvencije provjeravati postupanje prema osobama lišenima slobode radi zaštite tih ljudi (Pleić 2010).

U Republici Hrvatskoj temeljna ljudska prava utvrđena su Ustavom kao najvišim pravnim aktom, međunarodnim ugovorima, zakonima, podzakonskim aktima. Međunarodni ugovori koji se sklapaju u nadležnosti su Hrvatskog sabora, Predsjednika Republike i Vlade Republike Hrvatske. Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s dodatnih trinaest Protokola i Konvencije o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, uz Europska zatvorska pravila iz 2006. godina kao i Ustav RH bili su temelj teksta Zakona o izvršavanju kazne i provedbenih propisa donesenih na temelju tog Zakona kojima se uređuje izvršavanje kazne zatvora (Pleić 2010).

„Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava“ (Ustav RH NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14 čl. 134).

Prava zatvorenika mogu se ograničiti samo u granicama koje su nužne za ostvarenje svrhe izvršavanja kazne zatvora i ako je to prijeko potrebno radi zaštite reda i sigurnosti kaznenih tijela i samih zatvorenika, a ograničenja temeljnih prava moraju biti razmjerna razlozima radi kojih se primjenjuju (ZIKZ NN 14/21 čl. 4).

Kaznena tijela imaju obvezu da svakog zatvorenika upoznaju s njegovim pravima te im moraju osigurati dostupnost svih propisa u svezi s izvršavanjem kazne zatvora. Također, tiskan je poseban priručnik u kojem su na pojednostavljen i pristupačan način pojašnjenje sve zakonske odredbe. Osnovna prava koja zatvorenici imaju za vrijeme izdržavanja kazne zatvora propisana su ZIKZ-om, a ona obuhvaćaju pravo na: smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima, zaštitu osobnosti i osiguravanje tajnosti osobnih podataka, redovite obroke hrane i pitke vode u skladu sa zdravstvenim standardima, pravo na rad i obrazovanje, stručnu pravnu pomoć u vezi sa zaštitom prava propisana ZIKZ-om, podnošenje pravnih sredstava za zaštitu prava propisana ZIKZ-om, zdravstvenu zaštitu i zaštitu majčinstva, dodir s vanjskim svijetom, boravak na otvorenom prostoru kaznenog tijela najmanje dva sata dnevno, dopisivanje i razgovor sa svojim odvjetnikom, vjeroispovijest i razgovor s ovlaštenim vjerskim predstavnikom, vjenčanje u kaznionici odnosno zatvoru, dopisivanje i razgovor s diplomatskim i konzularnim predstavnikom svoje zemlje ili zemlje koja štiti njegova prava te druga prava koja su propisana Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, a prilikom prijama mora na njemu razumljiv način biti upoznat sa svojim pravima, načinom njihove zaštite i obvezama (ZIKZ NN 14/21 čl. 14).

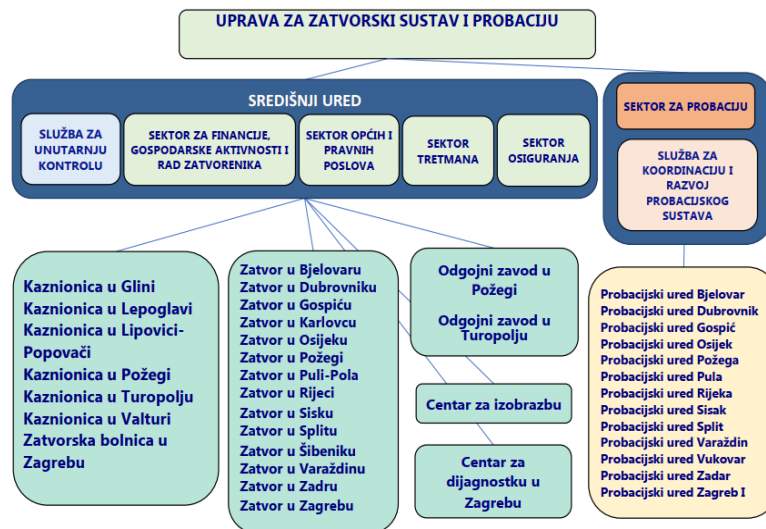
3. FUNKCIONIRANJE HRVATSKOG ZATVORSKOG SUSTAVA

Sukladno organigramu Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, pravosudni sustav Republike Hrvatske čine sudovi, državni odvjetnici, Državno sudbeno vijeće, Javnobilježnička služba, Pravosudna akademija, stalni sudski tumači te Ministarstvo pravosuđa i uprave RH kao dio izvršne vlasti u kojoj zatvorski sustav ima ulogu izvršitelja odluka sudske vlasti.

„Poslovi izvršavanja kazne zatvora u nadležnosti su suca izvršenja i ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa koji te poslove obavlja putem unutarnje ustrojstvene jedinice nadležne za zatvorski sustav u čijem sastavu su Središnji ured upravne organizacije za zatvorski sustav i kaznionice odnosno zatvori“ (ZIKZ NN 14/21 čl. 9).

Prema Izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu, u Republici Hrvatskoj su se donošenjem novog Zakona o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (NN 85/2020) dogodile određene organizacijske i ustrojstvene promjene u sustavu državne uprave koje su obuhvatile i Ministarstvo pravosuđa te je s danom 22. srpnja 2020. godine prestalo s radom Ministarstvo pravosuđa i Ministarstvo uprave, a poslove iz njihova djelokruga je preuzelo novo ustrojeno Ministarstvo pravosuđa i uprave (Vlada RH 2021).

Organizacijska struktura zatvorskog sustava Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa i uprave sastoji se od: Središnjeg ureda za zatvorski sustav, sedam kaznionica uključujući i Zatvorsku bolnicu u Zagrebu, četrnaest zatvora, dva odgojna zavoda, Centra za izobrazbu i Centra za dijagnostiku što je prikazano na *Slici 2* (Vlada RH 2021).

Slika 2. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav i probaciju

Izvor: Godišnje izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-09-02/154102/IZVJ_KAZNIONICE_2020.pdf,

Središnji ured za zatvorski sustav Uprave za zatvorski sustav i probaciju ustrojen je u sjedištu Ministarstva pravosuđa i uprave te je njegov sastavni dio. Neki od poslova za koje je nadležan su osiguravanje uvjeta potrebnih za izvršavanje kazne zatvora, premještaji zatvorenika tijekom izdržavanje kazne zatvora, donošenje odluke o kaznionici gdje će se zatvorenik uputiti na izdržavanje kazne zatvora nakon obavljene dijagnostičke obrade, postupanje po pritužbama zatvorenika kao i žalbama zaposlenika te drugi poslovi. Kaznionice su posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav i probaciju izvan sjedišta Ministarstva pravosuđa i uprave, radi izvršavanja kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku, sigurnosnih mjera izrečenih uz kaznu zatvora i kazne maloljetničkog zatvora. U zatvorima se obavljaju poslovi održavanja unutarnjeg reda i nadzora nad zatvorenicima, poslovi dežurstva i sprovođenja zatvorenika, kao i provedba i praćenje pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora, dok se u Centar za dijagnostiku upućuju sve osobe osuđene na kaznu zatvora dulju od šest mjeseci radi obavljanja dijagnostičke obrade. Centar za izobrazbu ustrojen je radi obavljanja stalne stručne izobrazbe zaposlenika kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i Centra za dijagnostiku u Zagrebu. Odgojni zavodi su ustrojeni za izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod izrečene u kaznenom postupku maloljetnim počiniteljima kaznenog djela, te drugih poslova potrebnih za upravljanje i rad odgojnih zavoda izvan sjedišta Ministarstva pravosuđa i uprave (ZIKZ NN 14/21).

3.1. Ustrojstvo i struktura zaposlenika

Rad u kaznenim tijelima je vrlo zahtijevan jer podrazumijeva rad s osobama koje su lišene slobode, od kojih su neke opasne, agresivne, ovisne o drogama, alkoholu, mentalno poremećene, potječu iz marginalnih grupa u društvu ili su oskudnih društvenih i obrazovnih vještina. Rad u zatvoru zahtijeva jedinstveni spoj tehničkih vještina i osobnih kvaliteta. Zaposlenici trebaju posjedovati osobne kvalitete koje će im omogućiti da rade sa svim zatvorenicima na pravičan i čovječan način. Kaznena tijela ne mogu birati svoje zatvorenike, ali mogu pažljivo odabrati svoje zaposlenike. Zaposlenici trebaju proći obuku o ljudskim i tehničkim vještinama te im se mora pružiti mogućnost da tijekom karijere razvijaju i proširuju vještine i da idu u korak s najnovijim razmišljanjima o zatvorskim pitanjima. Zaposlenici igraju važnu ulogu u ime ostatka društva u poštivanju dostojanstva osobe koja je lišena slobode, neovisno o tome kakvo je kazneno djelo počinila (Coyle 2002).

"Kaže se da nitko istinski ne poznaje naciju sve dok nije boravio u njenom zatvoru. Naciju ne treba suditi po tome kako postupa sa svojim građanima koji se nalaze na vrhu, već s onima koji su na dnu" (Mandela 1994, prema Coyle 2002:14).

U Republici Hrvatskoj unutar zatvorskog sustava poslove izvršavanja kazne zatvora obavljaju ovlaštene službene osobe.

„Ovlaštene službene osobe jesu ravnatelj nadležan za zatvorski sustav, državni službenici Središnjeg ureda koji obavljaju stručni nadzor nad radom kaznionica, zatvora, odnosno centara te državni službenici kaznionice, zatvora, odnosno Centra za dijagnostiku u Zagrebu koji rade u posebnim uvjetima rada, odnosno oni državni službenici koji imaju posebne dužnosti ili ovlasti“ (ZIKZ NN 14/21 čl. 34 st.1).

Radom kaznenog tijela upravlja upravitelj, koji može imati jednog ili više pomoćnika te određuje rukovodeće državne službenike najviših unutarnjih ustrojstvenih jedinica koje čine savjetodavno vijeće upravitelja koji jednom mjesečno razmatra, predlaže i preispituje plan provedbe poslova za pojedino kazneno tijelo. Također radi uspješne rehabilitacije zatvorenika unutar kaznenog tijela ustrojene su unutarnje ustrojstvene jedinice radi obavljanja poslova osiguranja, općih i pravnih poslova, tretmana, poslova rada i strukovnog obrazovanja

zatvorenika, poslova zdravstvene zaštite, financijsko-knjigovodstvenih i drugih poslova (ZIKZ NN 14/21).

Ovlaštene službene osobe posjeduju službenu iskaznicu i značku, a službenik pravosudne policije u određenim situacijama može i mora primijeniti sredstva prisile i vatreno oružje. Zbog povećane opasnosti za život, izloženosti zaraznim bolestima, smjenskog rada, rada na državne blagdane i neradne dane, pripravnosti te izloženosti stresu imaju posebna prava te im pripada poseban dodatak na plaću. Svi državni službenici i namještenici moraju poznavati i postupati po pravilima i načelima struke, primjenjivati iste standarde i mjerila za sve zatvorenike, ostvarivati profesionalan odnos uz potrebnu dozu empatije, sprječavati zatvorenike da se okoriste slabostima drugih službenika, kontrolirati vlastite osjećaje, čuvati vlastitu i privatnost ostalih službenika, čuvati informacije i profesionalne tajne te pratiti stanja u zatvoreničkoj zajednici, kvalitetno razmjenjivati informacije među službenicima, izgrađivati dobre međuljudske odnose te njegovati timski rad i suradnju (ZIKZ NN 14/21).

Također, cilj svakog službenika je prepoznati stanje i potrebe zatvorenika, pružiti mu pomoć, olakšati poteškoće nastale gubitkom slobode te osloboditi kapacitet zatvorenika za rehabilitaciju. Iz svega navedenog može se zaključiti da je za ovu vrstu posla potrebna velika vještina i osobni integritet da bi profesionalnost u obavljanju zadataka dostigla najvišu razinu. Zbog toga državni službenici moraju zadovoljiti opće uvjete prijama u državnu službu te moraju pohađati i završiti osposobljavanje o načelima koja trebaju rukovoditi njihovim poslom (ZIKZ NN 14/21).

Sva kaznena tijela u RH imaju problem upražnjenih sistematiziranih radnih mjesta. *Tablica 2* prikazuje stanje na dan 31.12.2020. Vidljivo je da nedostaje sveukupno 1000 državnih službenika i namještenika, najviše u odjelu osiguranja gdje nedostaje 407 službenika, zatim odjelu za rad i strukovnu izobrazbu 152 službenika, financijsko-knjigovodstvenom 129 službenika, odjelu tretmana 107 službenika, upravnim poslovima 89 službenika te zdravstvenom odjelu 75 službenika. Nedostatak zaposlenika u svim odjelima kaznenih tijela znatno otežava obavljanje poslova izvršavanja kazne zatvora (Vlada RH 2021).

Tablica 2. Ukupan broj izvršitelja sistematiziranih i radnih mjesta na dan 31.12.2020.

UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV	sistematizirano	popunjeno		ukupno popunjeno
		M	Ž	
Izvan ustrojstvene jedinice (upravitelji, pomoćnici upravitelja)	48	38	9	47
Upravni poslovi	212	49	74	123
Osiguranje	1984	1381	166	1547
Tretman (+ CZD u Zg)	340	49	184	233
Rad i strukovna izobrazba zatvorenika/maloljetnika	371	170	49	219
Financijsko-knjigovodstveni poslovi	388	83	176	259
Zdravstvena zaštita zatvorenika	199	36	88	124
Centar za izobrazbu	16	2	4	6
UKUPNO	3558	1808	750	2558

Izvor: Godišnje izvješće o stanju i radu kaznonica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020., https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-09-02/154102/IZVJ_KAZNIONICE_2020.pdf,

3.2. Poslovi vezani uz postupanje sa zatvorenicima

„Život u zatvoru bi trebao započeti i nastaviti se unutar okvira pravde i pravičnosti, na način koji kod zatvorenika umanjuje osjećaj nemoći i jasno im daje do znanja da su oni i dalje građani koji imaju prava i obveze“ (Coyle, 2002:51).

Da bi se bivšim zatvorenicima olakšao povratak u društvo potrebna je suradnja različitih državnih tijela, ustanova, institucija kao i međusobna suradnja državnih službenika i namještenika unutar unutarnjih ustrojstvenih jedinica pojedinog kaznenog tijela. Tako, službenici odjela tretmana obavljaju poslove procjene kriminogenih rizika i tretmanskih potreba zatvorenika, provode psihosocijalne i socijalno-pedagoške intervencije i posebne programe, izrađuju stručno mišljenje u vezi s izvršavanjem kazne zatvora, dok službenici odjela osiguranja obavljaju poslove dežurstva, sprovođenja, pretraga, vanjskog i unutarnjeg osiguranja. Cilj pravnih poslova je pružanje stručne pravne pomoći u vezi sa zaštitom prava propisanih ZIKZ-om, vođenje stegovnih postupaka, upravljanje i razvoj ljudskih potencijala, dok su poslovi rada i strukovnog obrazovanja usmjereni na organizaciju, provođenje, ocjenjivanje, nadzor i praćenje zatvorenika tijekom njihovog radnog odnosa. Poslovi zdravstvene zaštite se odnose na obiteljsku medicinu, dentalno zdravstvenu zaštitu, ljekarničku djelatnost, a financijsko-knjigovodstveni poslovi su poslovi planiranja, poslovi knjigovodstva, financijskog i materijalnog poslovanja, nabave i drugo. Svi navedeni poslovi su usmjereni na

rad sa zatvorenicima koji treba biti kvalitetan i ima određenu svrhu kako bi za vrijeme boravka u kaznenim tijelima postigle pozitivne promjene koje će im omogućiti uspješno uključivanje u život na slobodi te kako bi se mogućnost recidiva svela na najmanju moguću razinu (Zećirović 2013).

„Pripremanje zatvorenika za otpust započinje nakon dolaska u kaznionicu odnosno zatvor. Zatvorenika se potiče na odgovorno sudjelovanje u pripremi za otpust u kaznionici odnosno zatvoru i izvan kaznionice odnosno zatvora, a posebice na održavanje odnosa s obitelji, kontaktiranje s državnim tijelima, ustanovama i udrugama te osobama koje se organizirano bave uključivanjem zatvorenika u život na slobodi“ (ZIKZ NN 14/21 čl. 177).

Programi pripreme za otpust vrlo su važni, osobito za zatvorenike koji izdržavaju dugotrajne kazne zatvora. Programi im pomažu da se pripreme za život nakon puštanja na slobodu što za neke može značiti pomoć da poboljšaju vjeru i samopouzdanje u sebe, pomoć pri pronalasku zaposlenja, smještaja. Da bi resocijalizacija zatvorenika uspjela, bitno je potaknuti motivaciju za sudjelovanje u različitim programima s ciljem što većeg rada na sebi za ostvarenje pozitivne promjene u ponašanju. Rehabilitacijski koncept zasniva se na individualnom pristupu te općim i posebnim programima. Individualni koncept se ostvaruje kroz PPIKZ kojeg donosi upravitelj sukladno procijenjenim kriminogenim rizicima i potrebama zatvorenika (Badurina Sertić i dr. 2020).

PPIKZ se sastoji od pedagoških, zdravstvenih, socijalnih, radnih, sigurnosnih postupaka koji su primjereni potrebama i osobinama zatvorenika, a realizira se ovisno o vrsti i mogućnostima kaznionice ili zatvora. U općem programu zatvorenika se potiče na dobrovoljan rad zbog usvajanja radnih navika, na osnovnu izobrazbu ili prekvalifikaciju radnog zanimanja te na slobodno vrijeme kroz sportske aktivnosti i rekreaciju, kulturna izražavanja, zadovoljenja vjerskih potreba kao i na pripremu za otpust i pomoć nakon otpusta. U posebne programe uključuju se specifične skupine zatvorenika koji su ovisnici o alkoholu, drogama, seksualni i nasilni delinkventi s ciljem da se smanje rizici od ponovnog počinjenja kaznenog djela kroz ublažavanje i otklanjanje dinamičkih i kriminogenih faktora, a provođenje se obavlja u grupama (Badurina Sertić i dr. 2020).

Tijekom 2020. godine mnogi se programi i aktivnosti nisu mogli održati ili je njihov način održavanja bio ograničen zbog provođenja mjera prevencije širenja bolesti uzrokovane novim koronavirusom (COVID-19), ali unatoč tome rehabilitacija i resocijalizacija u hrvatskom zatvorskom sustavu znatno se razvija i napreduje. Prema podacima iz godišnjeg Izvješća o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu u različite obrazovne programe upisano je 300 zatvorenika i maloljetnika. Tijekom godine 129 zatvorenika i maloljetnika završilo je obrazovne programe, dok je 31 zatvorenik i maloljetnik prekinuo upisani program obrazovanja te je u kaznenim tijelima organizirano 616 različitih vrsta sportsko-rekreativnih, kulturnih i vjerskih događanja za zatvorenike i maloljetnike. Tijekom 2020. godine u posebne i/ili edukativno-razvojne programe bilo je uključeno 708 zatvorenika, što je 17% manje nego 2019. godine, dok se je s 244 zatvorenika provodio individualni tretman ovisnosti o alkoholu (povećanje od 29.92% u odnosu na 2019. godinu), a s 349 zatvorenika provodio se individualni tretman ovisnosti o drogama (povećanje od 30.09% u odnosu na 2019. godinu). U individualnom tretmanu tijekom godine bilo je 13 zatvorenika zbog ovisnosti o kockanju, odnosno problema povezanih s kockanjem, a psihosocijalna podrška pružana je individualno i 27 zatvorenika s posttraumatskim stresnim poremećajem (Vlada RH 2021).

4. ZARAZNE BOLESTI KAO RIZIK IZVRŠAVANJA ZADAĆA KAZNENIH USTANOVA

Etički principi koji postoje u zatvorskoj zdravstvenoj zaštiti jednaki su onima koji važe i u zajednici, a glavni zadatak je dobrobit i zdravlje osoba lišenih slobode. Osobama lišenih slobode mora se pružiti preventivni program i adekvatna zdravstvena zaštita jer ih se u suprotnom može dovesti do situacija koje se mogu svrstati u „nečovječno i ponižavajuće postupanje“, a to je protivno svim zakonskim i podzakonskim aktima kojima je država dužna zaštititi osnovna prava zatvorenika. Global Prison Trends je 2021. godine objavio podatke prema kojima je vidljivo da se više od 11 milijuna ljudi nalazi u zatvorima, a čak u 119 zemalja zatvori rade iznad svog kapaciteta. Podaci ukazuju na preveliki broj zatvorenika u zatvorskom sustavu čime su zatvori plodno tlo za razmnožavanje mnogih zaraznih bolesti. Dodatni problem su činjenice koje prikazuju da osobe koje najčešće završavaju u kaznenima tijelima su ovisnici o drogama i alkoholu, duševno bolesne osobe i osobe zaražene prenosivim bolestima poput tuberkuloze, hepatitisa, AIDS-a (*engl. acquired immune deficiency syndrome*), osobe lošeg socio-ekonomskog statusa, starije i siromašne osobe, osobe s kroničnim neliječenim somatskim oboljenjima. Takve osobe i prije boravka u zatvorima imaju loše cjelokupno zdravlje, višestruke kronične zdravstvene probleme i loš pristup medicinskoj skrbi što utječe na daljnje liječenje u zatvorskom sustavu zbog ograničenih resursa. Razlog je što se mnogi zatvori u svijetu susreću se s problemima prenapučenosti, lošim sanitarnim uvjetima, ekstremnim temperaturama, neadekvatnom ventilacijom, neadekvatnim sredstvima za održavanje osobne higijene, nedostatkom pristupa čistoj pitkoj vodi, sigurnosnim problemima što pridonosi visokoj stopi zaraznosti i smrtnosti (Sušić 2009).

Pojedine države susreću se i s problemima premalog broja zdravstvenih djelatnika svih potrebnih profila zbog loših uvjeta rada, nižih plaća, težine liječničkog posla unutar zatvorskog sustava, patologije klijenata kao i premalim kapacitetima za smještaj i liječenje bolesnih zatvorenika. Nakon kaznenog postupka, država preuzima odgovornost za osobe lišene slobode i poduzima napore kako bi se osigurala adekvatna liječnička skrb i uvjeti koji će osigurati zatvorenikovo dobro psihofizičko stanje kao i potreban broj službenika koji o njima vode brigu (Sušić 2009).

U Republici Hrvatskoj, zatvoreniku koji nema zdravstveno osiguranje omogućava se isto na teret ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa za vrijeme izdržavanja kazne zatvora, a ukoliko ne može biti osiguran iz bilo kojeg razloga, liječenje će se osigurati na trošak kaznionice odnosno zatvora (ZIKZ NN 14/21 čl. 10).

Zdravstvena služba unutar kaznenih tijela pruža usluge na razini primarne zaštite, a ukoliko je potrebno bolničko liječenje, zatvorenici se sprovode u najbližu bolnicu javnog zdravstva po mjestu osnivanja kaznenog tijela ili u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu koja je jedina zatvorska institucija koja zdravstvenu zaštitu pruža po načelima sekundarne zdravstvene zaštite. Nadzor nad pružanjem zdravstvene zaštite provode Ministarstvo zdravstva, pučki pravobranitelj, suci izvršenja, CPT, Sud za ljudska prava u Strasbourgu s ciljem osiguranja zatvorenikovih prava koja se odnosi na temeljno ljudsko pravo svake osobe da „uživa najbolje stanje tjelesnog i duševnog zdravlja koje može postići“ (Sušić 2009).

Prema godišnjem izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. ukupno je bilo realizirano 71004 zdravstvenih pregleda zatvorenika i maloljetnika, od čega je 57871 općih pregleda. Izvršeno je 9440 specijalističkih pregleda koji su obavljani izvan Zatvorske bolnice i kaznenih tijela, 1457 stomatoloških pregleda dok se najveći broj oboljenja odnosio na psihijatrijske bolesti, a obavljeno je 6119 pregleda (Vlada RH 2021).

4.1. Rizici u "staro normalno" vrijeme

Zatvorski sustavi se već godinama „bore“ s bolestima koje se svakodnevno pojavljuju unutar njihovih zidina. Premještanje zatvorenika s jednog mjesta na drugo često otežavaju provođenje dijagnoze infekcije, prekid prijenosa, prepoznavanje izbijanja, kontaktne istrage i iskorjenjivanje bolesti. Zatvorska populacija ima značajno veće stope bolesti od opće populacije jer ju najčešće sačinjavaju duševno bolesne osobe, osobe s duševnim poremećajem, nedovoljno duševno razvijene osobe, ovisnici o kocki, alkoholu ili drogama. Zatvorima diljem svijeta, mentalno zdravlje zatvorenika je zdravstveni izazov jer je stopa psihotičnih bolesti ljudi dva do četiri puta veća nego kod opće populacije, dok je stopa antisocijalnog poremećaja ličnosti oko 10 puta veća. Visoka prevalencija mentalnih bolesti među zatvorenicima često otežava odgovarajuće liječenje zaraznih bolesti (Bick 2007).

Zarazne bolesti i njihovo širenje ozbiljni su problemi u zatvorskim sustavima u cijelom svijetu, zatvorenici su izloženi uzročnicima bolesti koje se prenose krvlju tijekom uzimanja droga ubrizgavanjem, tetoviranja, dijeljenja žileta, tučnjava i seksualnog odnosa s pristankom i bez pristanka. Europski centar za prevenciju i kontrolu bolesti - ECDC (engl. *European Centre for Disease Prevention and Control*) u svom izvješću „*Sustavni pregled aktivnog otkrivanja slučajeva zaraznih bolesti u zatvorskim uvjetima*“ navodi da su ljudi u zatvorima izloženiji zarazama virusom humane imunodeficijencije - HIV, hepatitisom A, hepatitisom B, hepatitisom C, sifilisom, gonorejom, klamidijom, tuberkulozom. Prevalencija HIV-a, hepatitisa B i C među zatvorenicima je 30 puta veća nego među istim starosnim grupama koje žive u zajednici, jer je u mnogim zemljama došlo do porasta zatvorske populacije kao rezultat djelovanja uspješne borbe nadležnih protiv snabdijevanja, posjedovanja i korištenja zabranjenih droga. Zatvori su time postali epidemiološki epicentri infekcija prenosivih krvlju i seksualnim odnosima (ECDC 2017).

Svi zatvorenici trebali bi znati svoj status virusa hepatitisa A-HAV, zbog čega je potrebno u kaznenim tijelima uspostaviti sustave praćenja kako bi se moglo osigurati završetak serije cjepiva. Godišnje stope prijave HAV-a, prijavljene ECDC-u tijekom razdoblja 2006. – 2013. sugeriraju incidencije u rasponu od srednje do vrlo niske, dok podaci o epidemiologiji i praksi testiranja HAV-a u zatvorima populacije trenutno nisu dostupne na razini Europske unije - EU i Europskog ekonomskog prostora – EEA (ECDC 2017).

U SAD-u je zatvoreno otprilike 30% osoba s akutnim virusom hepatitisa B-HBV, a prevalencija kronične HBV infekcije među zatvorenicima značajno je povišena u usporedbi s općom populacijom. Neimuni zatvorenici su pod visokim rizikom za dobivanje HBV-a putem injekcijskih droga ili seksualne aktivnosti tijekom boravka u zatvoru ili nakon puštanja na slobodu, te im je potrebno cijepljenje protiv HBV-a (Bick 2007).

Zemlje s najvećom prevalencijom HBV-a u zatvorskim ustanovama bile su Bugarska (25.2%), Portugal (10.8%), Luksemburg (7.0%) i Italija (6.7%). Za usporedbu, prevalencija u općoj populaciji kretala se od 0.1% u Irskoj do 4.4% u Rumunjskoj (ECDC 2017).

Čak 40% zatvorenika u SAD-u pokazuje serološke dokaze infekcije virusom hepatitisa C-HCV jer većina zatvorenika nema mogućnost zamjena igala, a mnogi zatvorenici koji bi

moгли imati koristi od liječenja od ovisnosti nema pristup tome. Zbog nepostojanja cjepiva, daljnje smanjenje broja novih slučajeva ovisi o edukaciji o smanjenju štete onih koji su u opasnosti od infekcije (Bick 2007).

Prevalencija HCV-a među osobama u zatvorima kretala se od 4.9% u Mađarskoj do 86.3% u Luksemburgu. Za usporedbu, prevalencija HCV-a u općoj prijavljenoj populaciji kretala se od 0.1% u Belgiji, Irskoj i Nizozemskoj do 5.9% u Italiji (ECDC 2017).

Prevalencija AIDS-a je najmanje 5 puta veća među zatvorenicima nego među općom populacijom, a HIV infekcija i/ili AIDS je jedan od najčešćih uzroka smrti među zatvorenicima u SAD-u. Učinkovito liječenje HIV infekcije u zatvorima dovelo je do smanjenja smrtnosti od AIDS-a za 75%. Identifikacija zatvorenika zaraženih HIV-om može potaknuti partnersko savjetovanje i usluge upućivanja, ohrabrujući druge da se testiraju na HIV infekciju i potencijalno ometajući širenje virusa. Osobe koje nisu zatvorene smanjuju učestalost svog rizičnog ponašanja nakon primitka dijagnoze HIV infekcije, a zatvorenici koji su svjesni svog statusa zaraženog HIV-om mogu na sličan način smanjiti ponašanje prijenosa HIV-a, kako u zatvoru tako i nakon povratka u svoje zajednice (Bick 2007).

Godine 2014. prikupljene su informacije o intervencijama protiv HIV-a od strane ECDC-a. Podatke je ustupilo 29 zemalja o prijavljenoj procjeni prevalencije i oni su se kretali od 0% do 12%. Također 22 zemlje EU/EEA izvijestile su da je dobrovoljno testiranje dostupno u svim zatvorima dok je u 6 zemalja dostupno testiranje u nekim ili većini zatvora. Unutar europskog zatvorskog sustava stopa zaraza HIV-om je deset do sto puta veća nego izvan njega jer postoji veća vjerojatnost od oboljenja zbog veće izloženosti rizičnom ponašanju (ECDC 2017).

Prenapučenost, odgođena dijagnoza, loša prozračnost razlozi su razvijanja *Mycobacterium Tuberculosis* – MTB u kaznenim tijelima. U Sjedinjenim Američkim Državama – SAD do 25% zatvorenika ima latentnu infekciju tuberkuloze – LTBI, a HIV infekcija koja je najjači čimbenik rizika za progresiju od LTBI do aktivne bolesti, 10-20 puta češća među zatvorskom populacijom nego među nezatvorenom populacijom. Da bi se spriječilo daljnje širenje unutar zidina kaznenih tijela potrebno je izvršiti brzu izolaciju zaraznih bolesti,

primijeniti odgovarajuće mjere opreza u zraku te rano identificirati osobu s LTBI-om i aktivnom bolešću (Bick 2007).

Podaci o praksi testirani na tuberkulozu među zatvorskom populacijom nisu dostupni na razini EU/EEA (ECDC 2017).

Ektoparaziti, kao što su šuga i uši, česti su problemi u kaznenim tijelima. U većini slučajeva dijagnoza nije preteška, ali zbrinjavanje postojećih ili sumnjivih slučajeva uključuje pristup zatvorenika tuširanju i promjeni smještaja, izmjenu odjeće i posteljine, oralne ili lokalne lijekove. *Staphylococcus aureus* – MRSA je rasprostranjena bakterija na koju više ne djeluje antibiotik koji se koristi za liječenje infekcija. Ona je hiperendemična u većini kaznenih tijela, a pojavljuje se zbog loše higijene kože zatvorenika, izvođenja samostalnih promjena zavoja rane, ručnog pranja odjeće, dijeljenja brijača, odjeće, posteljine, sapuna, razderotina i ogrebotina na koži (Bick 2007).

Ospice, zaušnjaci i rubeola su vrlo zarazne bolesti koje šire kapljičnu infekciju kroz kihanje i kašalj te mogu prouzrokovati ozbiljne komplikacije posebno kod pothranjenih zatvorenika ili zatvorenika s oslabljenim imunitetom. Imunitet je kod nekih zatvorenika u lošem stanju, pa se najčešće obavlja cijepljenje za ospice u kombinaciji sa zaušnjacima i rubeolom svim novodošlim zatvorenicima. Bolest koja se često pojavljuje kod zatvoreničke skupine ljudi je tetanus. Njega uzrokuje bakterija koja ulazi kroz zaprljane rane ili se može prenijeti ubrizgavanjem droga te su zatvorenici izloženi smrtnosti od tetanusa u rasponu 10 - 40%. Preporučljivo je cijepljenje svih novodošlih zatvorenika kako i zatvorenika s ranama. Nadalje, bolest koja svojim djelovanjem uzrokuje zatajenje srca ili paralizu i čini smrtnost od 5 do 10% je difterija. Zbog toga je preporučljivo sve zatvorenike cijepiti odmah po dolasku u kazneno tijelo (Todts 2021).

Prema Godišnjem izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu provedeno je 41 testiranje zatvorenika na hepatitis i/ili HIV što je manji broj u odnosu na prošle godine jer su aktivnosti vezane uz prevenciju, testiranje i liječenje virusnih hepatitisa bile znatno ograničene zbog primjene mjera prevencije širenja bolesti COVID-19, zbog čega nije bio moguć ulazak vanjskih suradnika u kaznena tijela. Tijekom 2020. godine edukacijom i savjetovanjem usmjerenim na smanjivanje zdravstvenih šteta povezanih s

uporabom droga, kao i o HIV-u i virusnim hepatitisima obuhvaćeno je 379 zatvorenika. Radnje su se provodile individualno i grupno u kaznenim tijelima u kojima je sudjelovalo 352 zatvorenika te u suradnji s nastavnim zavodima za javno zdravstvo i udrugama u čemu je sudjelovalo 27 zatvorenika. U 2020. godini 3 su zatvorenika liječena od hepatitisa C, a za 7 zatvorenika obavljena je pred terapijska dijagnostička obrada (Vlada RH 2020).

Svjetska zdravstvena organizacija (engl. *World Health Organization – WHO*) svojim preporukama za sprječavanje širenja zaraznih bolesti u kaznenim tijelima navodi da je potrebno provoditi programe kontinuirane edukacije i obuke zatvorenika, zatvorskih službenika i uprave, zatvorskih zdravstvenih službenika. Programi trebaju uključivati poziv na dobrovoljno testiranje i savjetovanje, informacije o etiologiji i patogenezu relevantnih zaraznih bolesti, njihove simptome, dijagnozu i tretman, putove i načine prenošenja, načine na koje se ne prenose, kako zaštititi sebe i druge i što činiti nakon mogućeg izlaganja te posebno educirati zatvorenike o važnosti osobne higijene (WHO 2022).

4.2. Epidemija bolesti COVID-19

Izvanredne situacije u modernom dobu uzrokovane su pandemijom bolesti COVID-19. Koronavirus SARSCoV-2 (engl. *Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2*) zahvatio je cijeli svijet i doveo do kompletnog „zaključavanja“ svih aktivnosti. Pandemija bolesti COVID-19 tijekom posljednje dvije godine nikoga nije ostavila ravnodušnim. Kao što je prikazano u *Tablici 3* do 29.6.2022. svijet i Hrvatska zabilježili su velike brojke slučajeva zaraze, oporavljenih i preminulih s time da brojevi svakodnevno rastu te je vidljivo da je ukupno potrošeno 5 257 861 doza cjepiva (Vlada RH 2022).

Tablica 3. Ukupni brojevi zaraženih, oporavljenih, preminulih i cijepljenih slučajeva

DO 29.6.2022.	SLUČAJEVI	OPORAVLJENI	PREMINULI
SVIJET	550 867 117	526 470 757	6 354 142
HRVATSKA	1 147 380	1 126 673	16 060
	UTROŠENE DOZE	CIJEPLJENI 1. DOZOM	CIJEPLJENI 2. DOZOM
CIJEPLJENJE	5 257 861	2 315 438	2 245 066

Izvor: Vlada RH, <https://koronavirus.hr/o-cijepljenju/329>

Pandemija je promijenila način poslovanja svih organizacija u svijetu, pa tako i način funkcioniranja zatvorskih sustava. Iako je do sada način rada bio vrlo zahtjevan, kaznena tijela su se svakodnevno morala suočavati s novim izazovima jer su bila pod velikim pritiskom da ograniče utjecaj COVID-19 i da ga što duže drže izvan zatvorenog zatvorskog okruženja. Sva događanja za vrijeme pandemije COVID-19 utjecala su na mentalno, socijalno i fizičko zdravlje zatvorenika, ali i zaposlenika. Zaposlenicima je jedan od glavnih ciljeva bio da ostanu sigurni i zdravi kako bi omogućavali realizaciju zatvorenikovih temeljnih ljudskih prava i sprječavali bilo kakav oblik incidentnog ponašanja koji se pojavljuje kao posljedica nedostatka aktivnosti i dodira s vanjskim svijetom. Također, morali su spriječiti širenje i zarazu prema svojim članovima obitelji ili unos zaraze iz zajednice u kaznena tijela (Rošić i dr. 2020).

Europska organizacija zatvorskih i popravnih službi – EuroPris (engl. *European Organisation of Prison and Correctional Services*) je nepolitička, nevladina organizacija osnovana 2011. godine, koja broji 26 članica, a jedna on njih je i Hrvatska. Inicijativa za osnivanje EuroPris-a poduzeta je tijekom švedskog predsjedanja Europske unije 2009. godine. Članice EuroPrisa mogu postati javne ustanove ili organizacije u regiji Vijeća Europe koje pružaju zatvorske ili popravne usluge na zakonskoj ili statutarnoj osnovi. Ovisno o epidemiološkoj situaciji u pojedinoj zemlji, utvrđena ograničenja temeljenih prava i sloboda razlikuju se po njihovom opsegu i trajanju. EuroPris u svojem „*Pregledu odgovora europskih zatvorskih službi na krizu COVID-19*“, objavljenog 2020. godine, navodi ograničenja koja su zatvorski sustavi morali uvesti kako bi se broj zaraženih zatvorenika, a i zaposlenika držao pod kontrolom i kako bi poslovanje unutar zatvorskog sustava pokušalo biti što „normalnije“ (EuroPris 2020):

Obiteljske posjete

U ožujku 2020. članice EuroPris-a uvele su osnovno ograničenje koje se odnosilo na posjete svih članova obitelji, osim za posjete vjerskih i pravnih savjetnika i konzularnih predstavnika. Iznimke su se provodile na osnovi jedan na jedan s dovoljnom udaljenosti ili korištenjem staklenih paravana, a sudska ročišta su se odvijala isključivo preko video konferencija. Tijekom ljeta 2020. uvedene su posjete u većini zemalja s obaveznim zdravstvenim pregledom prilikom ulaska u kaznena tijela, ograničen je broj posjetitelja i duljina posjeta, obavezno se koristila maska za lice, dezinficijens, stakleni paravani i ventilacija te je bilo potrebno održavati socijalnu distancu. Iznimno, neke zemlje su dopuštale kontakt s malom

djecom jer im se bilo teško nositi s provjerenim posjetima, ali su zahtijevale karantenu za zatvorenika nakon osobnog kontakta sa svojom djecom. Srpanj 2020. godine bilježi vraćanje osobnih kratkoročnih posjeta obitelji s ograničenjima koja se primjenjuju od početka pandemije. Zatvorenici s malodobnom djecom dobivali su više posjeta, prekoračujući normalnu granicu na posjete dok dugoročne posjete nisu nastavljene u većini zemalja. Za vrijeme trajanja pandemije COVID-19 članice EuroPris-a su zatvorenima omogućile posjete obitelji putem videokonferencija što se je pokazala kao uspješna zamjena za uobičajene posjete jer se zatvorenik mogao sastati s cijelom obitelji, nije bilo ograničenja u broju ljudi te je ostvarivao češće kontakte s djecom. U studenom iste godine niz zemalja morao je ponovno obustaviti posjete, a one koje su nastavile s posjetama, obitelji su provodile svu potrebnu higijenu i mjere distanciranja (EuroPris 2020).

Aktivnosti zatvorenika

Većina članica EuroPris-a izvješćuje da su u ožujku 2020. godine sve aktivnosti obustavljene, osim u zemljama gdje ima dovoljno osoblja i mogućnosti udaljavanja. Zatvorenici su bili zakinuti za obrazovne, vjerske i društvene aktivnosti, radioničke, sportske i strukovne obuke. Većina zemalja omogućavala je šetnju na otvorenom, dnevno tuširanje, a posebno se nastavljaju pranje, čišćenje i kuhinjske usluge kako bi se omogućila potrebna higijena i normalno funkcioniranje zatvora (EuroPris 2020).

Naknade zatvorenima

Zemlje su nudile naknade u obliku dodatnog telefonskog vremena, kredita za telefon i opcija za videokonferenciju, dok su u nekim zemljama zatvorenici dobivali novčane naknade s obzirom na to da više nisu mogli zarađivati u zatvorskim radionicama, besplatne televizore u zatvorskim ćelijama ili dodatnu hranu (EuroPris 2020).

Korištenje maski za lice

Brojne zemlje izvijestile su da zatvorenici moraju uvijek nositi maske po izlasku iz ćelije, tijekom prijevoza ili tijekom aktivnosti u kojima se socijalno distanciranje ne može postići, osobito dok jesu pozitivni ili ako postoji sumnja na infekciju. U nekim zemljama zaposlenici moraju nositi maske tijekom cijelog radnog vremena, dok u drugim moraju ih nositi samo kada se nalaze u blizini zatvorenika koji su zaraženi ili se sumnja na njihovu zarazu i u

područjima gdje socijalno distanciranje nije moguće. Zaposlenici sa simptomima COVID-19 morali su i moraju ostati kod kuće (EuroPris 2020).

Premještaji i zaprimanja zatvorenika

Članice EuroPris-a obavljale su premještaje zatvorenika samo u izvanrednim slučajevima, prvenstveno iz sigurnosnih razloga i bili su obustavljeni svi izvanredni izlasci. Kako bi se smanjilo zaprimanje novih zatvorenika, zemlje su u slučajevima kratkotrajnih kazni zatvora donosile alternativne kaznenopravne sankcije, a onima koji su bili zaprimljeni u kaznena tijela provjeravali su se potencijalni simptomi koronavirusa i bili su smješteni u posebne karantenske jedinice gdje su se zadržavali 14 dana zbog liječenja ili dok nije prošao rizik od infekcije (EuroPris 2020).

Politike testiranja

Mogućnosti testiranja su bile široko dostupne u većini zemalja. U nekim zemljama se je testiranje obavljalo na dobrovoljnoj bazi dok se je u drugim zemljama testiranje obavljalo za sve zaposlenike, osobito ako su bili u kontaktu sa zaraženom osobom. U slučaju nedovoljnog kapaciteta za testiranja, prednost su imali zaposlenici u odnosu na zatvorenike, posebno ako su imali simptome. U slučaju zaraze, svi ostali zaposlenici i zatvorenici koji su bili u kontaktu sa zaraženom osobom testirali su se nekoliko puta sve dok nije prošla opasnost za širenjem koronavirusa (EuroPris 2020).

Zaposlenici u kaznenim tijelima

U većini država članica, zaposlenici koji su pokazivali bilo kakve simptome morali su ostati kod kuće. U nekim zemljama bio je smanjen broj zaposlenika ili su bili formirani grupni sustavi koji su se sastojali od malih jedinica koje su konstantnije zajedno radile. U nekim zemljama zaposlenici nisu smjeli koristiti godišnji odmor te su bile zaustavljena sva stručna usavršavanja (EuroPris 2020).

5. METODOLOŠKI OKVIR RADA

5.1. Svrha i cilj istraživanja

Svrha rada je istražiti kako su poslovali/funkcionirali zatvorski sustavi u cilju zaštite ljudskih prava zatvorenika i zaposlenika te izvršavanja kazne zatvora na globalnoj i nacionalnoj razini u javnozdravstvenoj krizi izazvanoj koronavirusom (2020-2022).

Ciljevi rada su:

- 1) Istražiti i analizirati dostupne podatke o funkcioniranju zatvorskih sustava na globalnoj i nacionalnoj razini za vrijeme pandemije Covid-19.
- 2) Dobiti širi uvid u stanje i rad Kaznionice u Lepoglavi za vrijeme pandemije Covid-19.

Sukladno postavljenoj svrsi i ciljevima, definirana su sljedeća istraživačka pitanja (IP):

IP1. Koje su mjere u cilju prevencije i kontrole nad izbijanjem bolesti COVID-19 u zatvorima poduzele nonEU i EU zemlje?

IP2. Kakva je razina postizanja rehabilitacijske svrhe izvršavanja kazne zatvora u hrvatskom zatvorskom sustavu s obzirom na provedbu epidemioloških mjera?

IP3. Koja su obilježja (izazovi, mjere, rad i stanje, interna komunikacija u Kaznionici) funkcioniranja Kaznionice u Lepoglavi u pandemiji COVID-19?

5.2. Uzorak ispitanika

Za provedbu prikupljanja podataka o stanju i funkcioniranju Kaznionice u Lepoglavi u vrijeme pandemije COVID-19, temeljem dobivene suglasnosti Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa RH (detaljnije vidjeti u poglavlju 5.5) proveden je strukturirani intervju s g. Zlatkom Manjerovićem, Koordinatorom za zaštitu od bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-CoV-2 u Kaznionici u Lepoglavi, koji čini namjerni uzorak ovog istraživanja (N=1). Intervju je održan uživo u prostoru Kaznionice u Lepoglavi dana 7.6.2022., u ukupnom trajanju od 32 minute.

Tablica 4. Uzorak ispitanika (N=1)

Spol	muški
Dob	57
Obrazovanje	(VSS) prof. defektologije
Radno iskustvo (ukupno)	32 god
Radno iskustvo (Kaznionica u Lepoglavi)	26
Radno mjesto (Kaznionica u Lepoglavi)	Pomoćnik upravitelja Kaznionice
Radni angažman u vezi epidemioških mjera COVID-19	Koordinator za zaštitu bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-CoV-2 u Kaznionici u Lepoglavi: <ul style="list-style-type: none"> - vođenje evidencije bolesnih i zaraženih i cijepljenih službenika i zatvorenika Kaznionice u Lepoglavi - evidencija i informiranje o mjerama i protokolima samoizolacije i izolacije službenika i zatvorenika Kaznionice u Lepoglavi; - koordinacija uspostave i primjene svih sredstava u cilju sprječavanja i širenja korone u Kaznionici u Lepoglavi
Osobna iskustva s COVID-19	Nekoliko članova obitelji oboljelo

Izvor: autorica

5.3. Uzorak varijabli

Nakon dobivene suglasnosti za provođenje intervjua u Kaznionici u Lepoglavi, kreiran je instrumentarij koji obuhvaća obrazac dobrovoljnog informiranog pristanka ispitanika koji uključuje suglasnost za tonsko snimanje intervjua te protokol polustrukturiranog intervjua. Konstruirani protokol strukturiranog intervjua (nalazi se u cijelosti u *Prilogu 1*) sastoji se od ukupno 16 čestica, grupiranih u 3 dijela. U uvodnom dijelu se prikupljaju podaci o sudioniku sljedećim varijablama: spol, dob, obrazovni status, radno iskustvo, radno mjesto i angažman u vezi epidemioloških mjera COVID-19. Potrebno je napomenuti kako je ispitivačica uvodno postavila još nekoliko pitanja u svrhu kratkog „zagrijavanja“ ispitanika (Jeste li Vi ili članovi Vaše obitelji preboljeli koronu? i sl.). Drugi dio se odnosi na pitanja kojima se prikupljaju podaci vezani uz rizike, mjere i stečena iskustva u prevenciji i suzbijanju zaraznih bolesti u Kaznionici u Lepoglavi u tzv. staro normalnom vremenu (prije izbijanja pandemije COVID-19). Treći i glavni dio Protokola se odnosi na ciljani razgovor o iskustvu sudionika s obzirom

na: a) općenito stanje i funkcioniranje Kaznionice u Lepoglavi u pandemiji COVID-19 (prilagodba, rad i stanje te izazovi u osiguranju provedbe epidemioloških mjera), b) utjecaj javnozdravstvene krize na rehabilitacijsku i resocijalizacijsku svrhu izvršavanja kazne zatvora, c) rizike i poduzete mjere u cilju zaštite zdravlja zaposlenika te d) primjere dobre i loše prakse u funkcioniranju službe/ustanove.

5.4. Metode prikupljanja i obrade podataka

Za potrebe izrade ovog rada koristi se kombinirana istraživačka metodologija na deskriptivnoj razini. U svrhu istraživanja, prethodno je kreiran instrumentarij koji obuhvaća obrazac dobrovoljnog informiranog pristanka ispitanika i obrazac suglasnosti za tonsko snimanje intervjua te protokol strukturiranog intervjua s predstavnikom Kaznionice u Lepoglavi. Sukladno kombiniranom nacrtu empirijskog istraživanja, za prikupljanje primarnih podataka o funkcioniranju Kaznionice u Lepoglavi koristi se kvantitativna metodologija (strukturirani intervjui). Za obradu ovako dobivenih primarnih podataka koristi se kvalitativna metodologija. Kako bi se identificirale problemske kategorije provedena je kvalitativna analiza koja slijedi preporučenu shemu od pet koraka u analizi transkripcije strukturiranog intervjua (Griffe 2005). S obzirom na jednog ispitanika (N=1), postkodiranje odgovora je prikazano u sintezi s verbatimom.

Za prikupljanje i obradu sekundarnih podataka u svrhu sintetiziranja problemskog i teorijskog okvira te statističkih podataka korištene su arhivske (*desk*) metode (analiza literature i dokumenata, statistička analiza) te metode indukcije i dedukcije. U nastanku ovog rada, temeljem istraživačkog nacrta, izvršeno je pretraživanje dostupnih statističkih podataka na globalnoj i nacionalnoj razini iz dostupne literature, statističkih izvješća i preporuka te internih protokola i naputaka.

a) Terenske ili field metode

Terenske ili field metode su sve metode koje obuhvaćaju prikupljanje podataka u stvarnoj životnoj situaciji. One ne moraju uvijek biti terenske, nego je potrebno da su orijentirane na “žive“ ljude i stvarne životne situacije, a ne na pisane ili neke druge izvore. Rezultat takvih metoda su primarni ili izvorni podaci, a u glavne vrste se ubrajaju: opažanje,

intervju, anketa i eksperiment (Lamza-Posavec 2006). Glavni nedostaci su što prikupljeni podaci su kvalitativnog karaktera i rezultati uvelike ovise o prosudbi opažača.

Intervju se kao metoda može primijeniti i u kvantitativnim i u kvalitativnim istraživanjima. S obzirom na način postavljanja pitanja, odnosno, strukturiranost protokola i mogućnost odstupanja od zacrtanih pitanja tijekom istraživanja, razlikujemo strukturirani, polustrukturirani i nestrukturirani intervju. Kako to navode Gorman i Clayton (2004), strukturirani intervju pripada kvantitativnoj metodologiji i ima najveću vrijednost kao svojevrsna usmena anketa. U kvalitativnim istraživanjima, intervju je obično samostalna metoda prikupljanja podataka kada odgovori ispitanika predstavljaju jedini izvor podataka, a tada se primjenjuju polustrukturirani ili nestrukturirani intervjui (Tkalac Verčić i sur., 2011:109).

b) Arhivske ili desk metode

Arhivske ili desk metode su metode za koje se kaže da se primjenjuju “za stolom” jer se sastoje od analize postojećih i objavljenih podataka koji su zabilježeni s drugom svrhom i ciljem. Postojeći podaci se organiziraju i međusobno povezuju s ciljem dobivanja novih podataka i zaključaka koji se u izvornoj građi ne mogu uočiti, a nazivaju se još i sekundarni podaci. Izvori informacija koji se koriste prilikom provođenja *desk* metode mogu biti: različiti oblici stručne i znanstvene literature, repozitoriji s kvalifikacijskim radovima, infografike, izvješća o provedenim istraživanjima, objavljeni izvori podataka (materijali koje objavljuju proizvođači, trgovačke udruge i organizacije), masovni mediji, državne publikacije, posebna izdanja, zakoni, baze podataka, vijesti novinskih agencija, web stranice elektroničkih medija, podaci koje objavljuju udruge, lokalne uprave, proizvodna udruženja, ministarstva i dr. (Lamza-Posavec 2006).

Statistička analiza je metoda kojom se primjenjuju različiti analitički postupci na određenim skupovima službenih podataka (Tkalac Verčić i dr. 2011). Takve analize mogu poslužiti kao osnova za definiranje predmeta istraživanja i/ili dopuna primarnim podacima prikupljenim nekom drugom metodom, osnova za operacionalizaciju i kontrolu anketnih i drugih vrsta istraživanja te samostalno (glavno) istraživanje. Prednosti takvog istraživanja su niži troškovi u studiji, brzo prikupljanje podataka te primanje informacija iz više izvora odjednom dok glavni nedostaci su velika dostupnost podataka iz vanjskih izvora, brzo zastarijevanje i moguća nepotpunost informacija (Lamza-Posavec 2006).

5.5. Etičke napomene

Istraživanje je provedeno u skladu s etičkim načelima, standardima i procedurama primjenjivim na ovu vrstu ispitanika, a svi rezultati su poslužili isključivo u istraživačke svrhe. Sukladno pravilima službe te s obzirom na osjetljivost teme, koja se odnosi na izazove, mjere, internu komunikaciju, rad i stanje u *Kaznionici u Lepoglavi* (prije i za vrijeme pandemije Covid-19) za provedbu intervjua, prethodno je zatražena i dobivena suglasnost Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa i uprave RH (*Prilog 1*). Također, prethodno je pribavljen dobrovoljni informirani pristanak ispitanika i suglasnost za tonsko snimanje intervjua (*Prilog 3*). S obzirom da je ispitanik službena osoba, kriteriji anonimnosti i povjerljivosti su primijenjeni na sve ostale prikupljene podatke koji se tiču zatvorenika i/ili zaposlenika, odnosno, sigurnosnih ili medicinskih podataka.

5.6. Metodološka ograničenja

Prilikom kreiranja istraživačkog nacrtu ovog rada anticipirana su metodološka ograničenja u odnosu na nacrt i metode istraživanja, uzorak i kompetencije istraživačice.

S obzirom na namjerni uzorak i primijenjenu kvalitativnu metodologiju, dobivene rezultate treba promatrati isključivo na razini uzorka i bez uopćavanja zaključaka. Vezano za namjerni i vrlo mali uzorak (N=1) u okviru kvalitativnih istraživanja ove vrste ne predstavlja metodološku zapreku s obzirom na to da je cilj istraživanja istražiti kvalitetu i obilježja iskustva u funkcioniranju zatvorskog sustava u pandemiji COVID-19, dok je za prikupljanje validnih službenih podataka ispitanik mjerodavna osoba s obzirom na svoje radno mjesto i ovlasti. S obzirom na ograničenja vezana uz primjenu (kvantitativnih) arhivskih metoda, desk-metodama se omogućava relativno brz i jednostavan način uspoređivanja podataka u vremenskom slijedu i prostornim odnosima ili omogućava proučavanje mogućih promjena društvenih pojava i ponašanja u određenom vremenskom razdoblju i određenim društvenim sredinama. Glavni je nedostatak njihova limitiranost pristupa i odabira raspoloživih, odnosno, već postojećih podataka zbog čega ih u brojnim slučajevima uopće nije moguće primijeniti u istraživanjima (Lamza-Posavec 2018).

Iako se u ovom radu tijekom istraživanja naišlo na određena ograničenja u kontekstu uzorkovanja analiziranih dokumenata i kaznenih ustanova (namjerni i mali uzorak, problemi

dostupnosti podataka te pregleda činjeničnog stanja u odnosu na neujednačenost obuhvata, (a ne rijetko i vjerodostojnosti iskazanih podataka) zemalja u objavljenim statističkim podacima i mjerenjima) te nemogućnost uvida u pojedine službene pisane interne komunikacijske kanale poput internih dopisa, naputaka, naredbi i sl., naročito iz vremena prije pandemije COVID-19, smatra se da je za potrebe ovog rada obuhvat analiziranog materijala zadovoljio kriterije za izlučivanje relevantnih rezultata na prihvatljivoj razini.

U pogledu pristranosti uslijed kompetencije istraživačice (službenice pravosudne policije Kaznionice u Lepoglavi, autorice ovog rada) u pogledu provedbe i obrade istraživačkog intervjua ovog tipa, autorica ovog rada se uz metodološku pripremu i vodstvo mentorice, može smatrati osposobljenom za uspješnu provedbu istraživanja u svim njegovim fazama.

6. REZULTATI I RASPRAVA

U vrijeme pisanja ovog rada stope zaraze i dalje su vrlo visoke u mnogim zemljama, zatvorski sustavi i dalje vode „borbe“ protiv koronavirusa, a zatvorska populacija još uvijek se ubraja u ranjivije skupine tijekom trajanja pandemije. Prema prikupljenim podacima do 13. svibnja 2021. najmanje 534 934 zatvorenika je bilo pozitivno na koronavirus u 122 zemlje, a umrlo ih je najmanje 3 956 u 47 zemlje. Stvarne brojke za COVID-19 slučajeve i smrtne slučajeve u zatvorima vjerojatno su mnogo veće s obzirom na nesigurnost oko razmjera i učinkovitost testiranja, čak i u zemljama za koje su dostupne informacije jer mnoge varijable nisu bile obvezne prirode, pa svi pokazatelji nisu bili dostupni na nacionalnoj razini (Fair i dr. 2021). U RH prema prikupljenim podacima, na kraju 2020. godine ukupno je bilo pozitivno 685 službenika i zatvorenika (Vlada RH), a u Kaznionici u Lepoglavi bile su pozitivne 359 osobe u razdoblju od listopada 2020. do lipnja 2022. godine (prema internim podacima Kaznionice).

Podaci za svrhu istraživanja su prikupljeni i analizirani iz izvješća *Locked In and Locked Down – Prison Live In a Pandemic* (Heard 2021), koji su dobiveni nizom polustrukturiranih intervjua sa zatvorenicima koji se nalaze u zatvorima u Keniji, Južnoj Africi, Brazilu, Indiji, Tajlandu, Australiji, SAD-u, Engleskoj i Walesu, Mađarskoj i Nizozemskoj. Također, korišteni su podaci iz izvješća *Keeping COVID out of Prisons: Approaches in Ten Countries* (Fair i dr. 2021) kojeg čine intervjui sa stručnim informatorima koji rade u organizacijama za reformu ljudskih prava i kaznenih djela. Za Republiku Hrvatsku podaci su prikupljeni i analizirani iz službenih priopćenja i izvješća, objavljenih na službenim stranicama Ministarstva pravosuđa i uprave – MPIU i Vlade RH, a za Kaznionicu u Lepoglavi, podaci su analizirani na temelju 22 interna protokola (*Prilog 4*), naputaka i intervjua s pomoćnikom upravitelja (*Prilog 2*).

Za vrijeme trajanja pandemije, sve zemlje uvodile su mjere za kontrolu rizika od širenja koronavirusa unutar zatvora, a odnosile su se na ograničenje dolaska ljudi u zatvore (obiteljske posjete, posjete odvjetnika, inspeksijskih tijela, nevladinih organizacija i drugih organizacija koje djeluju u zatvorima), ograničenje kretanja zatvorenika unutar zatvora i ograničenja za zatvorenike koji napuštaju zatvore zbog odlaska na rad, pogodnosti, izvanredne izlaske. Utvrđena ograničenja temeljnih prava i sloboda razlikovale su se po trajanju i opsegu ovisno o epidemiološkoj situaciji u pojedinoj zemlji (Heard 2021).

6.1. Pregled podataka o poslovanju zatvorskih sustava u odnosu na ograničenje prava zatvorenika provedbom epidemioloških mjera

Pojedina ograničenja koja su zbog epidemioloških razloga morala biti privremeno primijenjena, detaljnije se opisuju u nastavku radu, kako bi se prikazali načini funkcioniranja i poslovanja zatvorskih sustava u pojedinim zemljama.

6.1.1. Obiteljske i društvene posjete

Realizacija obiteljskih i društvenih posjeta iznimno je važna zbog održavanja dobrobiti i zdravlja zatvorenika, a ujedno je prilika da zatvorenici dobiju neke od dopuštenih stvari koje im nedostaju za vrijeme lišenja slobode. Prije ožujka 2020., zatvorenici u Južnoj Africi primali su do pet posjeta mjesečno, u Brazilu i Indiji posjete su primali jednom ili dvaput mjesečno, dok su na Tajlandu posjetitelji komunicirali sa zatvorenicima po nekoliko puta tjedno oko dvadesetak minuta. Novi Južni Wales, Australija je obustavio osobne posjete u zatvorima 16. ožujka 2020., a nastavljene su tek 18. siječnja 2021., s time da su sve posjete morale biti unaprijed rezervirane, posjetitelji su obavezno nosili maske i provjeravala im se temperatura, a trajanje je bilo ograničeno na 30 minuta. Nizozemska je od srpnja omogućila posjete jednom tjedno od sat vremena, uz dopuštenje da prisustvuju samo 2 osobe, ali isključivo iza staklenog paravana. Od ožujka do lipnja 2020. godine, svi oblici posjeta bili su ukinuti, dok su se od srpnja posjete vratile, ali uz kraće vrijeme trajanja i zabranjen fizički kontakt. Mađarska je dopuštala posjete do 14. svibnja 2020. nakon čega je uvela video posjete i dodatne telefonske minute od 15 minuta tjedno. U svim zemljama gdje se je provelo istraživanje u određenom periodu bio je na snazi *lockdown*, zbog kojeg su zatvorenici ostali uskraćeni za obiteljska druženja, primanje odjeće i obuće, novaca i ostalih donacija (Heard 2021).

U Republici Hrvatskoj ograničilo se pravo zatvorenika na posjete, iznimno ih je mogao ostvariti po posebnom odobrenju upravitelja radi zaštite prava u sudskom postupku ili drugim slučajevima. Broj posjetitelja je znatno smanjen, za 39283 osobe, zabilježeno je značajno smanjenje broja odobrenih pogodnosti izvan kaznenih tijela, tako da ih se realiziralo samo 1260, što je za 6247 manje u odnosu na 2019. godinu. Zaprimljeno je 7029 paketa i 5696 pisama manje u odnosu na prethodnu godinu, s time da je svako kazneno tijelo imalo protokol za njihovo uručenje (MPIU 2020). U Kaznionici u Lepoglavi 10.2.2020. bila je dostavljena obavijest i letak o pojavi novog virusa i potrebi poduzimanja mjera za zaštitu zdravlja (*Prilog*

4), a 12.2.2020. godine, zatvorenici su dobili obavijest za odgovorno ponašanje kako bi zaštitili svoje zdravlje. Do privremene uskrate posjeta i pogodnosti, došlo je temeljem naloga ministra pravosuđa i uprave od 13.3.2020. do 25.5.2020. godine. Posjete su se počele ponovno organizirati u svibnju, uz epidemiološke mjere (*Prilog 5*), a na posjeti su mogle biti 2 odrasle osobe i 2 djece, uz prethodnu najavu od 15 dana unaprijed. Ponovno obustavljanje posjeta trajalo je od 23.10. do 1.3.2021. godine, te od 22.3. 2021. do 5.6.2021. Za vrijeme privremenog dopuštenja realizacije posjeta, posjetitelji su trebali popuniti Izjavu (*Prilog 8*) kojom su potvrdili da ne boluju od koronavirusa ili da nisu u samoizolaciji, nositi masku za lice, imati dokaz o testiranju/preboljenju/cijepljenju, a posjeta se je odvijala preko staklenog paravana (*Prilog 6*). Tek 3.3.2022. godine, dobiven je nalog od Ministarstva da nije potrebno više zahtijevati dokaz o preboljenju/testiranju/cijepljenju, a da se posjete nastavljaju uz staklene paravane i preporučeno nošenje zaštitnih maski (*Prilog 7*). Uspoređujući podatke, vidi se da je koronavirus utjecao na broj realiziranih posjeta jer su 2019. godine zatvorenici imali 2493 posjeta, 2020. godine – 1037 posjeta, 2021. godine – 1052 posjeta, a do kraja svibnja 2022. godine – 599 posjeta. Također, nalogom ministra privremeno su bile obustavljene aktivnosti svih udruga, radovi zatvorenika na odijelima i radionica te je nastupila privremena obustava dostave novina i časopisa. Paketi i pisma su se zadržavali 14 dana u izolaciji, nakon čega se je obavljalo uručenje istih. Smanjenje izolacije za pakete i pisma na 3 dana, nastupilo je od 17.6.2020. godine. Uspoređujući podatke o broju zaprimljenih poštanskih paketa i pisama, najviše ih je zaprimljeno 2021. godine – 1062, dok je 2019. godine zaprimljen 841 paket i pismo, 2020. godine – 940, a do kraja svibnja 2022. godine – 474 paketa i pisma. Nastavak provođenja posebnih i obrazovnih programa, zajednički vjerski obredi, kao i aktivnosti različitih udruga dopuštene su 18.6.2021., ali uz pridržavanje epidemioloških mjera do opoziva. Tek 28.4.2022. godine, temeljem obavijesti Ministarstva pravosuđa i uprave, stavljeni su izvan snage svi nalozi, upute i napuci o mjerama za prevenciju širenja epidemije SARS CoV-2 u kaznenim tijelima zatvorskog sustava u RH (Interni podaci Kaznionice).

6.1.2. Video posjete i telefonski razgovori

Do danas je usluga video posjeta dostupna u 1245 zatvora, u 1350 zemalja i u 37 država, a prednosti su prvenstveno ušteda vremena, smanjenje troškova putovanja i veća privatnost. U Novom Južnom Walesu ostvareno je 145 000 video posjeta, a 85% zatvorenika iskazalo je želju da se nastave nakon ograničenja posjeta COVID-19. U Brazilu su se članovi obitelji žalili da ne mogu ostvariti video posjete zbog kompliciranog video programa koje obitelji ne mogu

preuzeti, dok su zatvorenici u Keniji, Južnoj Africi, Indiji i Tajlandu izjavili da nisu imali pristup video posjetama za vrijeme trajanja *lockdown-a*. Mnogi telefonski razgovori se nisu mogli realizirati zbog nedostatka novaca na računima zatvorenika ili su telefoni bili pokvareni i isključeni, a primanje i slanje pisama i paketa je bilo zabranjeno ili ograničeno u nekoliko zemalja. U Engleskoj i Walesu mogao se je ostvariti jedan video poziv mjesečno u trajanju od 30 minuta, a do prosinca 2020. je bilo ostvareno više od 90 000 video poziva u trajanju od 45 000 sati. Mađarska i Nizozemska su koristile Skyp za ostvarivanje video poziva i to jednom tjednom u trajanju 20-30 minuta. U nizozemskim zatvorima nekim zatvorenicima je bilo omogućeno korištenje mobilnog uređaja iz svoje spavaonice, dok su ostali mogli koristiti telefonske uređaje sa svojeg odjela (Heard 2021).

U hrvatskim kaznenim tijelima, zbog smanjenja negativnih učinaka na provođenje mjera, zatvorenicima je bio omogućen veći broj telefonskih razgovora za 31.50%, a vrijeme trajanja je bilo produženo za 20 minuta. Također, da bi se umanjile štetne posljedice zatvaranja i odvojenosti djece od roditelja tijekom 2020. godine realizirano je 5785 video posjeta, a u 3670 video posjeta su bila uključena maloljetna djeca. Podaci pokazuju da je u razdoblju od siječnja do ožujka 2020. godine realizirano 179 dječjih video posjeta, a od travnja do prosinca 3491 dječja video posjeta. U 2020. godini obavljeno 32091 sprovođenja po različitim osnovama u druge ustanove (sudovi, bolnice) u odnosu na 2019. godinu kada je bilo realizirano 45080 sprovođenja, s tim da su se sudovi odlučivali za održavanje rasprava putem video linka što je također izravna posljedica pandemije novog koronavirusa (Vlada RH 2021). U Kaznionici u Lepoglavi temeljem naloga ministra pravosuđa i uprave produženo je trajanje telefonskih razgovora 20 minuta tjedno i mogućnost korištenja video posjeta sa svim članovima obitelji, s time da su se video posjete morale i još se moraju najaviti 15 dana unaprijed. Prema prikupljenim podacima, zatvorenici u Kaznionici su tijekom 2019. godine sveukupno razgovarali 148 755 minuta, 2020. godine 145 534 minuta, 2021. godine 175 860 minuta i do 31.5.2022. godine 158 764 minuta. Također, prema podacima Kaznionice, u 2019. godini bile su realizirane samo 153 video posjete, dok je u 2020. godini realizirano 1121 video posjeta, u 2021. godini 1544 video posjeta i do 31.5.2022. 831 video posjeta. U ukupne rezultate ubrojene su dječje i odrasle posjete, a mjesečni prosjek zatvorenika koji su imali video posjetu u travnju 2022. godine je 120 zatvorenika, dok je u lipnju iste godine, prosjek bio 107 zatvorenika (Interni podaci Kaznionice).

6.1.3. Posjete odvjetnika

U vremenskom periodu od ožujka do kolovoza 2020. godine u zatvorima u Južnoj Africi došlo je do potpunog prekida odvjetničkih posjeta, dok su se prije pandemije odvjetničke posjete mogle dogovarati bez ograničenja. Od rujna iste godine zatvorenici su mogli ostvariti mjesečno najviše jedan beskontaktni pravni posjet u trajanju do jednog sata. U Brazilu su se posjete odvjetnika odvijale putem video poziva, a posjete su bile vrlo rijetke. Zabrinjavajući podaci su dobiveni od kenijskih zatvorenika gdje 6 od ispitanih 9 zatvorenika nisu imali niti jedan oblik pravnog zastupanja, a preostali zatvorenici su se susretali sa svojim odvjetnikom u vrlo rijetkim prilikama. U Indiji, čak 39 od 60 zatvora kupilo je pametne telefone, kako bi zatvorenici mogli razgovarati s odvjetnicima ili se je posjeta realizirala preko video posjete. Nizozemska je zatvorenicima omogućila kontakt s odvjetnicima tijekom cijele pandemije, osobno i povremeno iza staklenog paravana, dok se većinu vremena kontakt ostvarivao telefonom i pismom. U Engleskoj i Walesu na snazi je bila potpuna zabrana osobnih i pravnih posjeta, a zatvorenici su morali zvati odvjetnike o svom trošku s ograničenim vremenom (Heard 2021).

U Republici Hrvatskoj, pa tako i u Kaznionici u Lepoglavi, posjete odvjetnika i drugih organizacija mogle su se ostvariti uz posebno odobrenje upravitelja, uz popunjavanje obrasca; Upitnik za stranke (*Prilog 9*), uz predočenje dokaza o testiranju/preboljenju/cijepljenju i korištenja maski za lice, preko staklenih paravana u ograničenom vremenskom periodu ili su kontakt mogli ostvariti telefonom ili video posjetom (MPIU 2020). Kaznionica je zabilježila sljedeće podatke o broju realiziranih odvjetničkih posjeta: 2019. godina – 334 posjeta, 2020. godina – 88 posjeta, 2021. godina – 207 posjeta, do svibnja 2022. godine – 97 posjeta. Promatrajući podatke, može se zaključiti da je u 2020. godini ostvareno najmanje kontaktnih posjeta između zatvorenika i odvjetnika, što je izravna posljedica koronavirusa i mjere koje su se provodile u cilju zaštite zdravlja svih osoba (Interni podaci Kaznionice).

6.1.4. Posljedice ograničenja u zatvorima za vrijeme pandemije

Ograničenja su se prvenstveno odnosila na nemogućnosti druženja s drugima zatvorenicima, sudjelovanja u obrazovanju, obukama, vjerskim službama, radu, sportu, ograničilo se provođenje vremena na otvorenom kao i zdravstveni pregledi izvan zatvora. Nametnuta ograničenja od kraja ožujka 2020. su dovela do vrlo dugih razdoblja provedenih u zatvorenim prostorijama kako bi se smanjila količina kontakata s drugima i spriječilo širenje

koronavirusa. Na početku pandemije zatvorenici su provodili 45 minuta izvan svojih spavaonica, a tek od listopada 2020. godine to vrijeme se je produžilo na 90 minuta. U sve zatvorske spavaonice bili su postavljeni televizori što je dovelo do gledanja televizije do 15 h dnevno. Naglo nametanje vrlo strogih mjera u pojedinim zatvorima dovele su do nereda, prosvjeda i nasilja što je utjecalo na fizičko i mentalno zdravlje zatvorenika. U zatvorima Južne Afrike zabilježeni su neredi, nasilni incidenti, žestoki napadi, štrajkovi glađu, prema službenicima kao i drugim zatvorenicima. U prvim tjednima *lockdown-a* zabilježeni su neredi u australskim zatvorima, dok su u brazilskim zatvorima svi zatvorenici koji su protestirali zbog nametnutih mjera bili su stavljeni u samice te su zabilježeni pokušaji samoubojstva. Zatvorenici u nizozemskim zatvorima su svoje nezadovoljstvo iskazali prosvjedima koji su bili u obliku štrajka glađu i službenih pritužbi upravi. Najčešći uzroci su bili ljutnja zbog gubitka osobnog kontakta s obiteljima i odbijanje prihvaćanja potrebnih mjera (Heard 2021).

Zatvorenicima koji su se nalazili u hrvatskim kaznenim tijelima od ožujka 2020. godine otkazana su sportska, kulturna i druga događanja, a da bi se kompenzirao nedostatak takvih događanja, najčešće su se organizirale aktivnosti za zatvorenike u likovnoj, literarno-novinarskoj i glazbenoj sekciji uz pridržavanje epidemioloških mjera. Također, tijekom 2020. godine u posebnim i edukativno-razvojnim programima sudjelovalo je 17% manje zatvorenika jer je bila ograničena grupna primjena programa, ali je povećan broj zatvorenika u individualnim programima ovisnosti o alkoholu, drogama na 593 osobe (Vlada RH 2021). Zbog nezadovoljstva nametnutim mjerama zabilježeni su štrajkovi glađu od nekoliko dana u Zatvoru u Splitu, dok drugi incidentni slučajevi zbog koronavirusa nisu evidentirani (MPIU 2020). U Kaznionici u Lepoglavi nije bilo incidentnih situacija zbog nezadovoljstva uzrokovanog nametnutim mjerama, ali su promijenjeni dnevni rasporedi na odijelima, koji su prilagođeni trenutačnom/novom stanju u Kaznionici (*Prilog 10*) te su ukinute sve aktivnosti kao i u drugim kaznenim tijelima u RH (Interni podaci Kaznionice).

6.2. Analiza podataka o COVID -19 slučajevima diljem svijeta

Prema čl. 3. st. 4. Zakona o strancima (NN 133/20) „treća zemlja je država koja nije članica EPG-a niti Švicarske Konfederacije“. U javnosti se zbog jednostavnosti te zemlje naziva još i „nonEU“ zemljama.

Valja istaknuti kako sve prikupljene i prikazane podatke treba uzeti s dozom opreza jer je provedena analiza dostupnih statističkih podataka pokazala kako samo nekoliko zemalja ima punu integraciju zatvorskog zdravlja u javno zdravstvo i može ili želi pravovremeno prijaviti podatke Svjetskog zdravstvenoj organizaciji.

Šest zemalja iz svijeta je ustupilo svoje podatke za COVID-19 slučajeve i slučajeve sa smrtnim ishodom Institutu za istraživanje politike kriminaliteta i pravosuđa (*engl. Institute for Crime & Justice Policy Research*). Iz *Tablice 5* je vidljivo da su Republika Južna Afrika i Brazil ustupile podatke zasebno za službenike i za zatvorenike, dok su Indija, Indonezija, Kenija i Kolumbija izvijestile o ukupnim slučajevima za službenike i zatvorenike. Brazil je zabilježio najviše zaraženih zatvorenika (46901) od kojih je sa smrtnim ishodom bilo zabilježeno njih 141 i imao je 15450 slučajeva zaraze službenika sa 112 smrtnim ishodom. Najmanje prijavljenih slučajeva zaraze službenika i zatvorenika imala je Indonezija (611), a podaci o broju smrtnih slučajeva do trenutka završetka ovog rada nisu bili dostupni (Fair 2021).

Tablica 5. COVID-19 i smrtni slučajevi u pojedinim zatvorskim sustavima

ZEMLJE	COVID-19 SLUČAJEVI		SMRTNI SLUČAJEVI	
	BRAZIL	ZATVORENICI	46901	ZATVORENICI
	SLUŽBENICI	15450	SLUŽBENICI	112
INDIJA	18157		7	
INDONEZIJA	611		N/P	
KENIJA	1728		N/P	
KOLUMBIJA	17757		84	
REPUBLIKA JUŽNA AFRIKA	ZATVORENICI	4109	ZATVORENICI	72
	SLUŽBENICI	7256	SLUŽBENICI	172

N/P – nedostupni podaci

*Izvor: Keeping COVID our of Prisons: Approaches in Ten Countries,
<https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/44406/>*

Sjedinjene Američke Države u svojim zatvorskim tijelima imaju više od 1.3 milijuna građana, gdje su zabilježena i žarišta s koronavirusom, zbog nemogućnosti održavanja socijalne distance i u većini saveznih država zatvorenici nisu prioritarna skupina za cijepljenje (Sloan 2020).

Tablica 6 prikazuje podatke koji su prikupljeni do 13.11.2020. godine za pojedine države Sjedinjenih Američkih država – SAD-a. Podaci su prikupljeni za studije Nacionalne komisije za COVID-19 kazneno pravosuđe; „Covid-19 u američkim državnim i saveznim zatvorima.“ Vidljivo je da su SAD do tada imale 95398 slučajeva zaraze koronavirusom i 847 smrtnih slučajeva. Od izabраниh država najviše zaraženih osoba u zatvorima imale su Florida (12988), Kalifornija (8816), Arizona (1572), Georgia (1485), a najmanje Hawaii (9) i Nevada (25). Najviše smrtnih slučajeva uzrokovanih koronavirusom imale su Florida (70) i Kalifornija (53), a najmanje su imale Nevada i Hawaii (0). Od 1436509 osoba koje borave unutar američkih zatvora, bilo je zaraženo 182776 osoba s 95 smrtnih slučajeva (Schnepel 2020).

Tablica 6. Slučajevi zaraze i smrti uzrokovani COVID-om u SAD-u

DRŽAVE	ZATVORSKA POPULACIJA	SLUČAJEVI ZARAZE	SMRTNI SLUČAJEVI
ALABAMA	21244	238	16
ARIZONA	41937	1572	22
KALIFORNIJA	126042	8816	53
FLORIDA	95693	12988	70
GEORGIA	48579	1485	34
HAWAII	5010	9	0
NEVADA	13382	25	0
NEW YORK	46372	755	17
OREGON	14707	524	1
WASHINGTON	17415	377	2
SAD - UKUPNO	1370605	95398	847

Izvor: COVID-19 in U.S. State and Federal Prisons, www.courthousenews.com

U *Tablici 7* prikazani su podaci koje je prikupila neprofitna organizacija Marshall Project, a prikazuju povećanje slučajeva zaraze do 20.4.2021. Zaraženo je bilo 395882 zatvorenika i 110093 službenika, a od posljedica koronavirusa umrla su 2571 zatvorenika i 201 službenika (Fair i dr. 2021).

Tablica 7. SAD- podaci o zatvorskim slučajevima COVID-a i smrtnim slučajevima

SAD	DATUM	20.4.2021.	
	COVID SLUČAJEVI	ZATVORENICI SLUŽBENICI:	395882 110093
	SMRTI	ZATVORENICI SLUŽBENICI:	2571 201

*Izvor: Keeping COVID out of Prisons: Approaches in Ten Countries,
<https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/44406/>*

6.2.1. Promjene stanja zatvorske populacije tijekom pandemije

Osim što su zemlje uvodile različita ograničenja i mjere koje su se primjenjivale prema svima, većina zatvora imali su probleme zbog povećanja zatvorske populacije kao što je već spomenuto. Međutim, prema podacima 109 zemalja u suradnji s policijom, sudovima i tužiteljstvom počele su uvoditi različite mjere kako bi smanjile zaprimanja u zatvore i povećale otpuštanja, uvođenjem programa privremenog i prijevremenog puštanja na slobodu, ovisno o prirodi ili statusu kazne, vrsti kaznenog djela, ranjivosti zatvorenika. Do 24. lipnja 2020. godine došlo je do smanjenja globalne zatvorske populacije od 6%, a od 1. siječnja do 15. rujna 2020. godine prosječna stopa zatvorske kazne pala je za 4.5%, odnosno sa 121 na 116 zatvorenika na 100 000 stanovnika opće populacije (Fair 2021).

U *Tablici 8* su prikazane zemlje koje su imale najveće promjene u zatvorskoj populaciji od veljače 2020. do ožujka 2021. godine. Kolumbija je smanjila zatvorsku populaciju za 20%, Tajland za 16%, a Čile i Nigerija za 9%, dok je od navedenih zemalja najmanje smanjenje zabilježila Indonezija za samo 5%. Sve su to pozitivni pomaci, koje je na neki način donijela pandemija, jer su zemlje bile primorane poduzete alternativne kaznenopravne sankcije s ciljem smanjenja zatvorenika u kaznenim tijelima kako bi se zaštitile sve osobe koje borave ili rade u zatvorskom sustavom (Fair i dr. 2021).

Tablica 8. Najveće promjene zatvorske populacije (2020-2021)

ZEMLJE	ZATVORSKA POPULACIJA VELJAČA 2020.	ZATVORSKA POPULACIJA OŽUJAK 2021.	PROMJENE U %
NIGERIJA	74106	67631	-9%
ČILE	43110	39092	-9%
KOLUMBIJA	122085	98076	-20%

INDONEZIJA	269062	256051	-5%
TAJLAND	371461	311605	-16%
RUSKA FEDERACIJA	519618	479400	-8%

Izvor: *Keeping COVID out of Prisons: Approaches in Ten Countries*, <https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/44406/>

6.3. EU zemlje

Podaci o COVID-19 slučajevima u zatvorskim sustavima su prikupljeni i analizirani iz izvješća koje je objavila Europska mreža za novinarstvo podataka – EDJNet (*engl. The European Data Journalism Network*). Podaci koji se koriste za analizu evolucije pokazatelja vezano za bolest koronavirusa u zatvorima su na europskoj razini, prikupljeni tijekom 2020. godine, a objavljeni u prosincu 2021. godine. Iz *Tablice 9* je vidljivo da je Španjolska zemlja koja je imala najviše slučajeva zaraženih zatvorenika (3546), zatvorskih službenika (1995), smrtnih slučajeva zatvorenika (10) i smrtnih slučajeva zatvorskih službenika (6). Prema podacima koje je dostavila Slovačka do 3.7.2021. imala je samo jednog zaraženog zatvorenika, a ostali slučajevi nisu službeno zabilježeni (WHO 2022).

Tablica 9. Prikaz ukupnih slučajeva zaraze i smrtnosti u pojedinim europskim zemljama

ZEMLJE	BROJ ZARAŽENIH ZATVORENIKA	BROJ ZARAŽENIH ZATVORSKIH SLUŽBENIKA	SMRTNI SLUČAJEVI ZATVORENIKA	SMRTNI SLUČAJEVI ZATVORSKIH SLUŽBENIKA	DO DATUMA
ESTONIJA	326	144	0	0	28.5.2021.
FINSKA	69	54	1	0	24.9.2021.
GRČKA	1742	448	7	2	29.4.2021.
IRSKA	171	454	0	0	9.10.2021.
LITVA	805	851	0	1	24.9.2021.
POLJSKA	1875	6138	4	2	24.9.2021.
*REPUBLIKA MOLDAVIJA	254	499	0	2	30.7.2021.
SLOVAČKA	1	0	0	0	3.7.2021.
SLOVENIJA	274	288	0	0	24.9.2021.
ŠPANJOLSKA	3546	1995	10	6	12.8.2021.

*Istočno partnerstvo

Izvor: WHO - *Health In Prisons – COVID-19*, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/351496>

U hrvatskim kaznenim tijelima, iz Izvješća o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu, vidljivo je da se od ožujka pa do kraja 2020. godine testiralo 4824 zatvorenika i službenika, a pozitivno je bilo 685 osoba ili 14.2%. Testiranje je obavilo 1526 službenika od kojih je 421 bilo pozitivno i 3298 zatvorenika od kojih je 264 bilo pozitivno. Udio pozitivnih u odnosu na broj testiranih službenika je 27.58%, dok je udio pozitivnih u odnosu na broj testiranih zatvorenika znatno manji 8% što je prikazano u *Tablici 10* (Vlada RH 2021).

Tablica 10. Ukupan zbroj testiranih, pozitivnih i u samoizolaciji službenika i zatvorenika (RH) tijekom 2020. godine

OŽUJAK-PROSINAC 2020.GODINE	testirani na covid - 19	pozitivni	određena samoizolacija (neovisno o testiranju)
ZATVORENICI	3298	264 (8%)	2413
SLUŽBENICI	1526	421 (27,58%)	803

Izvor: Godišnje izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-09-02/154102/IZVJ_KAZNIONICE_2020.pdf,

Tijekom 2020. godine zabilježeni su podaci o porastu testiranih, pozitivnih i u samoizolaciji službenika i zatvorenika, što je osobito vidljivo od listopada kada je ukupan broj pozitivnih osoba bio 93, u studenome se broj povećao na 175, dok je prosinac prednjačio s 398 osoba. Za 3216 službenika i zatvorenika bila je određena mjera samoizolacije neovisno o testiranju. Podaci su prikazani u *Tablici 11* (Vlada RH 2021).

Tablica 11. Broj službenika i zatvorenika testiranih, pozitivnih, u samoizolaciji tijekom 2020. godine (RH)

	zatvorenici testirani na covid -19	pozitivni	broj ZATVORENIKA kojima je određena samoizolacija (neovisno o testiranju)		službenici testirani na covid-19	pozitivni	broj SLUŽBENIKA kojima je određena samoizolacija (neovisno o testiranju)
ožujak	13	0	102	ožujak	19	2	21
travanj	60	0	71	travanj	41	0	4
svibanj	147	0	96	svibanj	4	0	0
lipanj	159	1	111	lipanj	81	2	14
srpanj	262	1	146	srpanj	25	3	21
kolovoz	142	0	135	kolovoz	21	2	14
rujan	286	3	185	rujan	45	5	44
listopad	486	27	284	listopad	263	66	161
studen	498	57	493	studen	334	118	268
prosina	1245	175	790	prosina	693	223	256
UKUPNO:	3298	264	2413	UKUPNO:	1526	421	803

Izvor: Godišnje izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-09-02/154102/IZVJ_KAZNIONICE_2020.pdf

Prema prikupljenim podacima u Kaznionici u Lepoglavi je do 31.5.2022., ukupno obavljeno 4475 testiranja na COVID-19. *Tablica 12* prikazuje ukupan broj testiranih zatvorenika - 2470, od kojih je 244 bilo testirano putem PCR-a, a njih 2225 brzim antigenskim testom. Pozitivno je bilo 140, a negativno 2330 zatvorenika. Za službenike pravosudne policije je bilo obavljeno 1162 testiranja, njih 236 je realizirano PCR testom, 926 brzim antigenskim pri čemu je utvrđeno da su 126 osobe bile pozitivne, a njih 1036 su bile negativne. Testiranih ostalih zaposlenika je bilo 843, njih 194 se je testiralo PCR testom, a 649 brzim antigenskim testom, pri čemu je broj negativnih osoba bio 750, a samo su 93 bila pozitivne. U istom razdoblju u samoizolaciji su bila 276 zatvorenika, 216 službenika pravosudne policije i 184 ostalih zaposlenika, sveukupno 676 osoba (Interni podaci Kaznionice).

Tablica 12. Podaci o obavljenim testiranjima i samoizolaciji u Kaznionici u Lepoglavi

do 31.5.2022.	ZATVORENICI	SLUŽBENICI PRAVOSUDNE POLICIJE	OSTALI ZAPOSLENICI	UKUPNO
PCR TEST	244	236	194	674
ANTIGENSKI TEST	2226	926	649	3800
BROJ POZITIVNIH OSOBA	140	126	93	359
BROJ NEGATIVNIH OSOBA	2330	1036	750	4116
UKUPAN BROJ TESTIRANIH OSOBA	2470	1162	843	4475
SAMOIZOLACIJA	276	216	184	676

Izvor: Autorica, prema internim podacima Kaznionice u Lepoglavi

Kaznionica je realizirala 244 PCR testiranja zatvorenika. U 2020. godini zabilježeno je povećanje obavljenih testiranja u studenom (39) i prosincu (22), a ostali mjeseci su imali relativno niski broj testiranja. Tijekom 2021. godine testiranja su rađena svaki mjesec, ali veljača (12) i listopad (17) su imali lagano povećanje, dok su najviše testiranih zatvorenika u 2022. imali siječanj (33) i veljača (29), što je prikazano u *Tablici 13* (Interni podaci Kaznionice).

Tablica 13. Mjesečna testiranja zatvorenika u razdoblju od 2020. do 2022. godine

MJESEČNO PCR TESTIRANJE	2020.	2021.	2022.
	TESTIRANI ZATVORENICI	TESTIRANI ZATVORENICI	TESTIRANI ZATVORENICI
SIJEČANJ	-	8	33
VELJAČA	-	12	29
OŽUJAK	2	7	1
TRAVANJ	3	9	5
SVIBANJ	2	3	4
LIPANJ	0	9	1
SRPANJ	2	3	-
KOLOVOZ	2	2	-
RUJAN	5	9	-
LISTOPAD	6	17	-
STUDENI	39	5	-
PROSINAC	22	4	-
GODIŠNJI BROJ TESTIRANIH ZATVORENIKA	83	88	73
SVEUKUPAN BROJ TESTIRANIH ZATVORENIKA	244		

Izvor: Autorica, prema internim podacima Kaznionice u Lepoglavi

Kaznionica je obavila 430 PCR testiranja službenika i zaposlenika. Godina 2020. bilježi povećanje obavljenih testiranja u studenom (89) i prosincu (55), a tijekom 2021. godine testiranja su rađena svaki mjesec, ali siječanj (35), travanj (30), svibnja (41), studeni (24) i prosinac (18) imali su povećani broj obavljenih testiranja. Iako za 2020. godinu su prikazani podaci do svibnja, najveći broj testiranja obavljen je u siječnju (32) i veljači (29) što je prikazano u *Tablici 14*.

Tablica 14. Mjesečna testiranja službenika i zaposlenika u razdoblju od 2020. do 2022. godine

MJESEČNO PCR TESTIRANJE	2020.	2021.	2022.
	TESTIRANI SLUŽBENICI I ZAPOSLENICI	TESTIRANI SLUŽBENICI I ZAPOSLENICI	TESTIRANI SLUŽBENICI I ZAPOSLENICI
SIJEČANJ	-	35	32
VELJAČA	-	7	29
OŽUJAK	-	5	8
TRAVANJ	-	30	7
SVIBANJ	-	41	8
LIPANJ	-	3	1
SRPANJ	-	1	-
KOLOVOZ	-	0	-
RUJAN	2	8	-
LISTOPAD	14	13	-
STUDENI	89	24	-
PROSINAC	55	18	-
GODIŠNJI BROJ TESTIRANIH OSOBA	160	185	85
SVEUKUPAN BROJ TESTIRANIH OSOBA	430		

Izvor: Autorica, prema internim podacima Kaznionice u Lepoglavi

U *Tablici 15* prikazani su podaci o broju pozitivnih zaposlenika i zatvorenika Kaznionice za 2020., 2021. i 2022. godinu, od siječnja do prosinca. Prvi slučaj zaraze zaposlenika bio je zabilježen 24.10.2020., a za zatvorenike 8.11.2020., dok je porast pozitivnih osoba bio zabilježen u studenom i prosincu. U 2021. godini, najviše pozitivnih zaposlenika zabilježeno je u siječnju (21), travnju (12), svibnju (11), studenom (17) i prosincu (12), a zatvorenika u siječnju (50) i listopadu (10). U 2022. godini porast pozitivnih osoba bio je u siječnju i veljači, a od bolesti COVID-19 preminula su 2 zatvorenika. Sveukupno je bilo pozitivno 140 zatvorenika i 219 zaposlenika.

Tablica 15. Podaci o pozitivnim osobama po mjesecima od 2020. do 2022. godine i ukupan broj pozitivnih i umrlih osoba u Kaznionici u Lepoglavi

GODINE MJESECI	2020.		2021.		2022.	
	POZITIVNI ZAPOSLENICI	POZITIVNI ZATVORENICI	POZITIVNI ZAPOSLENICI	POZITIVNI ZATVORENICI	POZITIVNI ZAPOSLENICI	POZITIVNI ZATVORENICI
SIJEČANJ	-	-	21	50	24	19
VELJAČA	-	-	2	3	27	21
OZUJAK	-	-	3	0	2	0
TRAVANJ	-	-	12	1	5	0
SVIBANJ	-	-	11	0	9	1
LIPANJ	-	-	1	0	-	-
SRPANJ	-	-	0	0	-	-
KOLOVOZ	-	-	0	0	-	-
RUJAN	-	-	5	1	-	-
LISTOPAD	6	-	5	10	-	-
STUDENI	27	10	17	1	-	-
PROSINAC	30	23	12	0	-	-
GODISNI BROJ POZITIVNIH OSOBA	63	33	89	66	67	41
SVEUKUPAN BROJ POZITIVNIH ZAPOSLENIKA	219		SVEUKUPAN BROJ POZITIVNIH ZATVORENIKA	140		
BROJ UMRILIH ZAPOSLENIKA	0		BROJ UMRILIH ZATVORENIKA	2		

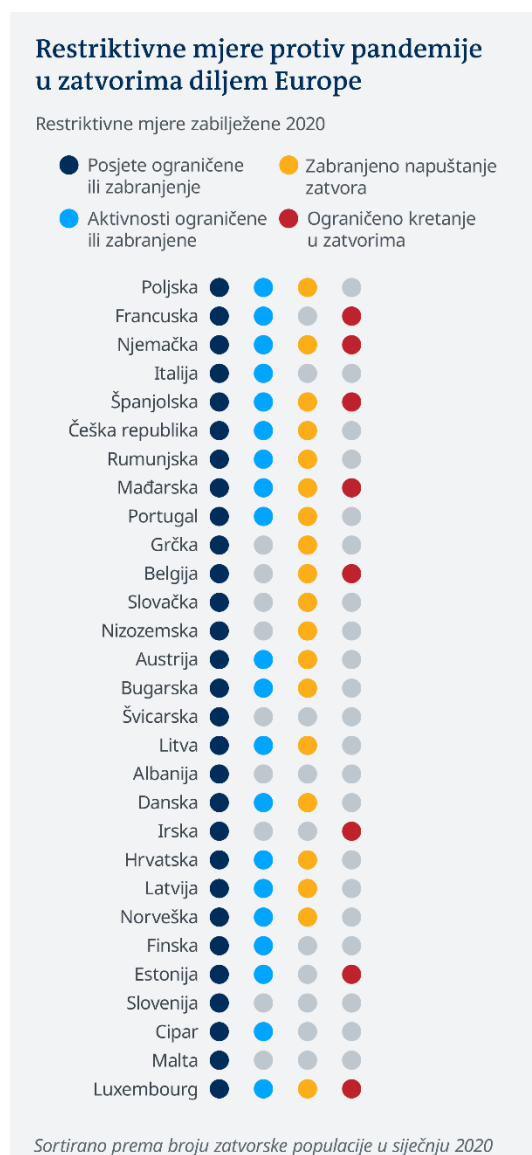
Izvor: Autorica, prema internim podacima Kaznionice u Lepoglavi

6.3.1. Zatvorske mjere protiv pandemije u europskim zemljama

Slika 3 prikazuje podatke o pojedinim zemljama koje su uvele restriktivne mjere unutar svog zatvorskog sustava. Kao što je u radu već spomenuto, svaka zemlja je imala svoja pravila i načine provođenja mjera, ali zajedničko svima, od 28 zemalja koje su ustupile svoje podatke, jest da su ograničile ili zabranile posjete u pojedinim vremenskim periodima. Zemlje koje su ograničile ili ukinule posjete, aktivnosti, ograničile kretanje u zatvorima ili zaustavile otpuštanja iz zatvora bile su Njemačka, Španjolska, Mađarska i Luksemburg, a Švicarska, Albanija, Slovenija i Malta su uvele samo mjeru ograničenja ili ukidanja posjeta, dok su sva

ostala događanja bila dopuštena u njihovim zatvorima. Razlozi zbog kojih su neke zemlje uvele sve ili samo pojedine mjere ovise prvenstveno o brojkama zaraženih, kao i stupnju pripremljenosti i kontroli koronavirusa u zatvorskom sustavu.

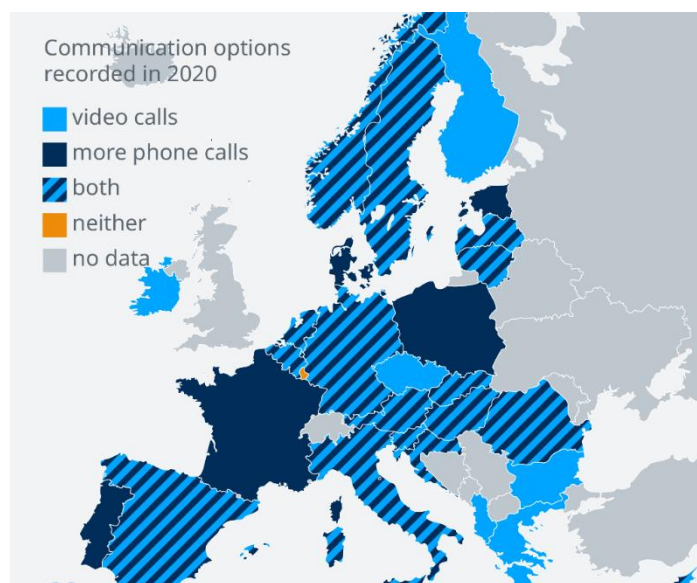
Kao što je vidljivo Hrvatska se ubraja u skupinu zemalja koje su u svojim kaznenim tijelima ograničile ili zabranile posjete, zabranile napuštanje zatvora bez valjanog ili opravdanog razloga, ukinule ili ograničile aktivnosti u zatvorima, a dopustile su kretanje zatvorenika unutar kaznenog tijela - hodnici, šetnje, knjižnica uz pridržavanje epidemioloških mjera.

Slika 3. Pandemijske mjere u zatvorima pojedinih europskih zemalja u 2020. godini

Izvor: <https://www.dw.com/hr/covid-kakvo-je-stanje-u-europskim-zatvorima/a-60029627>

Iz *Slike 4* prenesene u originalnom obliku vidljivo je da su Finska, Češka, Albanija, Grčka, Bugarska, Irska omogućavale svojim zatvorenicima video pozive, dok su Estonija, Poljska, Danska, Francuska, Portugal omogućavale realizaciju i dodatnih telefonskih poziva. U skupinu zemalja koje su omogućavale video pozive i dodatne telefonske pozive ubrajaju se Norveška, Švedska, Latvija, Litva, Nizozemska, Belgija, Njemačka, Italija, Slovenija, Slovačka, Austrija, Mađarska i Rumunjska. Luksemburg nije uveo mogućnosti ostvarivanja dodatnih telefonskih i video kontakata, dok Rusija, Bjelorusija, Ukrajina, Moldavija, Sjeverna Makedonija, Kosovo, Srbija, Crna Gora i Bosna i Hercegovina nisu dostavile svoje podatke (Schacht 2021).

Slika 4. Pregled omogućenih telefonskih i video kontakata zatvorenika u lockdown-u

Izvor: How Europe's prisons have fared in the Covid-19 pandemic

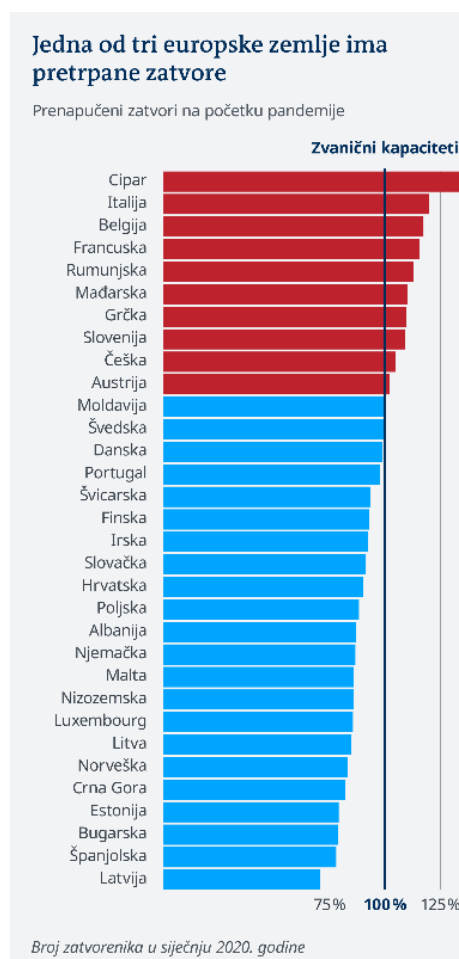
[://www.europeandatajournalism.eu/eng/News/Data-news/How-Europe-s-prisons-have-fared-in-the-Covid-19-pandemic](https://www.europeandatajournalism.eu/eng/News/Data-news/How-Europe-s-prisons-have-fared-in-the-Covid-19-pandemic)

6.3.2. Stope zatvaranja i prekapacitiranost zatvora u doba pandemije

Na početku pandemije zemlje poput Cipra, Italije, Belgije, Francuske, Rumunjske, Mađarske, Grčke, Slovenije, Češke i Austrije ubrajale su se skupinu zemalja koje su zabilježile prenapučenost zatvorskih kapaciteta. Iako su sve zemlje uložile dodatne napore u skladu s međunarodnim preporukama da smanje zatvorsko stanovništvo, samo su neke od europskih zemalja poput Latvije, Španjolske, Bugarske, Estonije, Crne Gore, Norveške, Slovačke imale manji broj zatvorenika u odnosu na smještajne kapacitete što je prikazano na *Slici 5*. Najčešće se događalo da tamo gdje su stope zaraze bile visoke u općoj populaciji, postojala je visoka

stopa zaraze i u zatvorima. U zatvorima se je najčešće pojavljivao problem nedovoljnog prijavljivanja slučajeva zaraze kao rezultat organizacijskih poteškoća zbog nedovoljne tehničke sposobnosti zaposlenika za prikupljanje i obradu podataka (Schacht 2021).

Kao što je u radu već spomenuto, hrvatska kaznena tijela bilježe lagani pad broja zatvorenika, tako se za vrijeme trajanja pandemije Hrvatska ubraja u zemlje koje su imale manji broj zatvorenika u odnosu na smještajne kapacitete, što je prikazano i na *Slici 5*, dok je Kaznionica u Lepoglavi zabilježila 1.1.2021. godine 506 zatvorenika, a 1.1.2022. 497 zatvorenika, što je znatno manji broj u odnosu na smještajne kapacitete (Interni podaci Kaznionice).

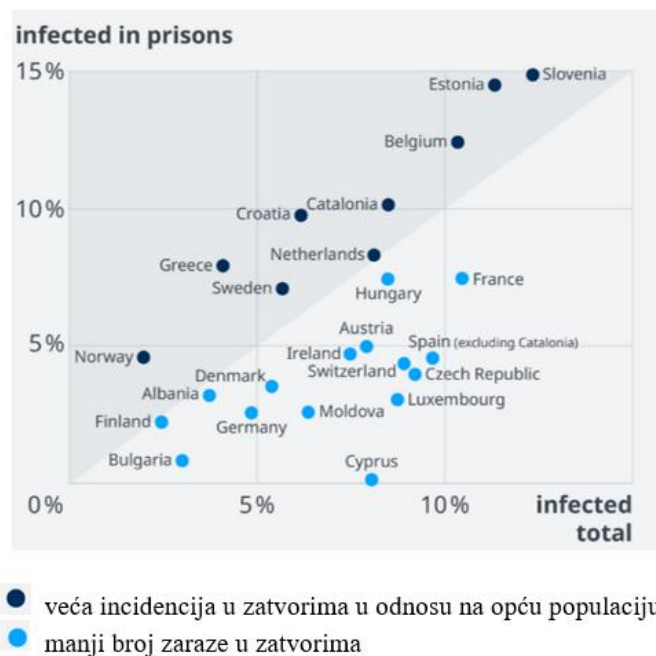

Slika 5. Stopa zatvaranja po zemljama

Izvor: COVID: Kakvo je stanje u europskim zatvorima?, <https://www.dw.com/hr/covid-kakvo-je-stanje-u-europskim-zatvorima/a-60029627>

Iz *Slike 6* prenesene u originalnom obliku vidljivo je da se Hrvatska nalazi na visini od oko 10% i u skupini zemalja (Norveška, Švedska, Grčka, Nizozemska, Belgija, Estonija, Slovenija) u kojoj je prema dostavljenim podacima zabilježena veća incidencija slučajeva

zaraze koronavirusom u zatvorima u odnosu na opću populaciju. S obzirom na to da u prikazanim podacima nije razvidno odnose li se podaci samo na zatvorenike ili se riječju „zatvor“ obuhvaćaju sve osobe koje određeno vrijeme borave u kazenoj ustanovi, iskazane podatke treba uzeti s dozom opreza. Također, doza opreza je potrebna jer je poznato da primjerice Mađarska (172) i Francuska (119) imaju veliku stopu prenapučenosti, a prema podacima na *Slici 6* ubrajaju se u zemlje s nižim stopama zaraze. Najčešće se događa da zatvorske uprave ne prikupljaju podatke sustavno, što je vidljivo iz primjera kada je više od 50 ljudi bilo pozitivno na testu u zatvoru Béziers u Francuskoj, koji trenutno ima 638 osoba u prostoru izgrađenom za 389, a zatvor Larissa u Grčkoj je do srpnja 2021. službeno prijavio samo 200 slučajeva, dok se prema nekim izvorima pronalazi podatak o više od 500 slučajeva (Schacht 2021).

Slika 6. Postotak zaraženih osoba u zatvorima u odnosu na opću populaciju

Izvor: *How Europe's prisons have fared in the Covid-19 pandemic*, <https://www.europeandatajournalism.eu/eng/News/Data-news/How-Europe-s-prisons- have-fared-in-the-Covid-19-pandemic>

6.3.3. Cijepljenje zatvorske populacije protiv COVID-19

Zemlje koje su poslale izvještaje o procijepljenosti zatvorske populacije, najčešće su se odnosili na cijepljenje osobe s jednom dozom cjepiva, prvenstveno zbog dinamike kretanja ljudi u istražnim zatvorima, pritvorima i drugim kaznenim tijelima, mogućnosti cijepljenja u zajednici prije dolaska ili neevidentiranja o cijepljenju. Također, svaka zemlja je provodila svoje planove za dodjelu cjepiva protiv COVID-19 i odlučivala tko će dobiti prve doze cjepiva

ovisno o broju zaraženih osoba i ugroženosti zdravstvenog sustava. Na *Slici 7* je vidljivo da su Estonija, Daska, Njemačka, Belgija, Francuska, Mađarska, Slovačka, Češka smatrale da zatvorenici nisu prioritetna skupina za cjepivo, već da opća populacija ima prednost. Dok su Irska, Španjolska, Italija, Slovenija, Bugarska, Latvija smatrale zatvorsku populaciju prioritetnom skupinom prvenstveno zbog nemogućnosti socijalnog distanciranja i smanjenog pristupa javnim zdravstvenim alatima, uključujući osobnu zaštitnu opremu i testiranje (Accorsi 2020).

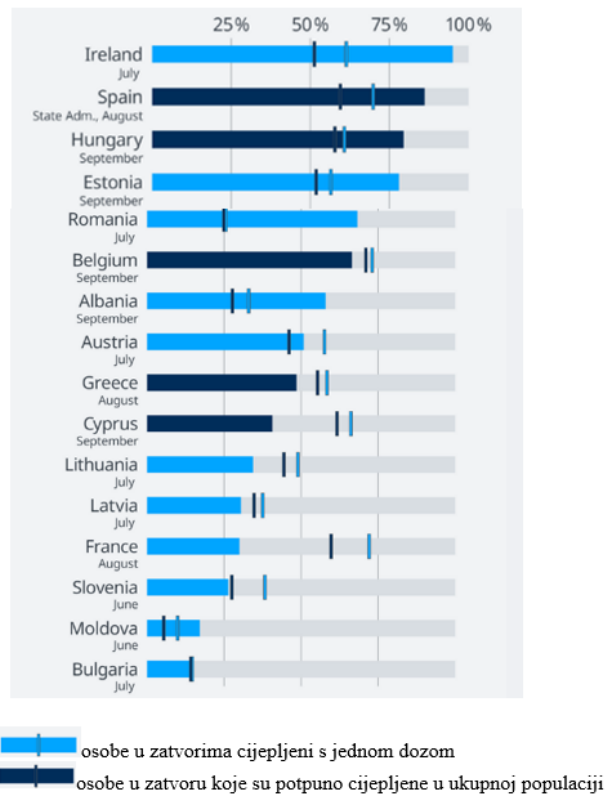
Iako je Hrvatska prvotno bila naručila 5.6 milijuna doza cjepiva za prvu fazu cijepljenja od različitih proizvođača (AstraZeneca/Oxford, Johnson&Johnson, Sanofi/GSK, BioNTech/Pfizer, Curevac i Moderna) na *Slici 7* je vidljivo da se ne ubraja u zemlje gdje su prioritetna skupina bila zatvorenici. U Hrvatskoj su prioritetnu skupinu činile osobe s povećanim rizikom od teških oblika bolesti, djelatnici u zdravstvu te korisnici i djelatnici pružatelja usluge smještaja osobama starije životne dobi i odraslih osoba s invaliditetom. Hrvatska je predvidjela da će se cijepljenje ponuditi cijelom stanovništvu, pa tako i zatvorskoj populaciji, nakon cijepljenja prethodno nabrojanih skupina (HZJZ 2020). Tako je tijekom 2021. godine omogućeno cijepljenje svim osobama lišenim slobode koje su bile zainteresirane, a prema podacima MPIU, od početka pandemije do listopada 2021. godine cijepljena je 2321 osoba lišene slobode i 1598 službenika (Hina 2021).

Slika 7. Zatvorenici-prioritetna skupina za cijepljenje

Izvor: COVID: Kakvo je stanje u europskim zatvorima?, <https://www.dw.com/hr/covid-kakvo-je-stanje-u-europskim-zatvorima/a-60029627>

Prema podacima koje možemo očitati iz *Slike 8* u originalnom obliku, jedine zemlje koje imaju najviši postotak cijepljene zatvorske populacije s barem jednom dozom u odnosu na opću populaciju su Irska, Španjolska, Mađarska, Estonija, Rumunjska, a najmanje procijepljene zatvorske populacije zabilježile su Bugarska, Moldavija i Slovenija (Schacht 2021).

Slika 8. Procijepljenost zatvorske populacije u odnosu na opću populaciju

Izvor: How Europe's prisons have fared in the Covid-19 pandemic, <https://www.europeandatajournalism.eu/eng/News/Data-news/How-Europe-s-prisons-have-fared-in-the-Covid-19-pandemic>

Kaznionica u Lepoglavi je provela cijepljenje svojih zaposlenika i zatvorenika s cjepivom Comirnaty proizvođača Pfizer/BioNtech. Dana 27.4.2021. godine, Kaznionica je svojim zaposlenicima organizirala cijepljenje s prvom dozom cjepiva, a s drugom dozom 26.5.2021. godine. Zatvorenici koji su se nalazili na poluotvorenim odijelima (Posredovanje, Čret, Bitoševlje), cijepili su se prvom dozom cjepiva 1.6.2021., a drugom dozom 7.7.2021. godine. Zatvorenicima koji su se nalazili na zatvorenim odijelima, omogućeno je cijepljenje prvom dozom 9.6.2021. i drugom dozom 14.7.2021. godine. Prema podacima Kaznionice do 31.5.2022. godine od 370 zaposlenih osoba, cijepljenih osoba protiv bolesti COVID-19 je 337 ili 91%, dok od 500 osoba koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora cijepilo ih se 424 što

predstavlja 85% od ukupne zatvorske populacije u kaznenom tijelu. Navedeni rezultati prikazani su u *Tablici 16* (Interni podaci Kaznionice).

Tablica 16. Podaci o cijepljenim osobama u Kaznionici u Lepoglavi do 31.5.2022. godine

Podaci prikupljeni od ožujka 2020. do svibnja 2022.	BROJ ZAPOSLENIH OSOBA	BROJ ZAPOSLENIH CIJEPLJENIH PROTIV BOLESTI COVID-19	BROJ ZATVORENIKA	BROJA ZATVORENIKA CIJEPLJENIH PROTIV BOLESTI COVID-19
	370	337	500	424
POSTOTAK	-	91%	-	85%

Izvor: Autorica, prema internim podacima Kaznionice u Lepoglavi

6.4. Stanje u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske proglasila je 11. ožujka 2020. epidemiju bolesti COVID-19 na području RH. Odluka je donesena zbog naglog porasta broja oboljelih i postojanja objektivne prijetnje urušavanja zdravstvenog sustava što je dovelo do ograničenja prava zatvorenika. Iako su vremena bila izazovna, država je poduzimala mjere kako bi se osigurao učinkovit odgovor na krizu uz istovremeno poštivanje temeljnih europskih vrijednosti, pri čemu svako postupanje države moralo je biti u skladu sa zakonom (Rošić i dr. 2020).

Sva kaznena tijela dobila su od Središnjeg ureda za zatvorski sustav Uprave za zatvorski sustav i probaciju uputu kako su dužna osigurati dovoljnu količinu zaštitne opreme i sredstva te su tijekom godine izrađeni i dostavljeni edukativni materijali: „*Psihologija straha od zaraznih bolesti*“ (veljača 2020), „*Psihologija odgovornog ponašanja u prevenciji širenja koronavirusa*“ (ožujak 2020), „*Psihologija nenasilja i tolerancije u vrijeme krize izazvane koronavirusom COVID-19*“ (travanj 2020) i „*Psihološka priprema u suočavanju s koronavirusom*“ (studeni 2020) s kojima su bili upoznati svi zaposlenici. Upraviteljima kaznenih tijela je bilo naloženo da osiguraju dovoljnu količinu higijenskih potrepština, intenziviraju savjetodavnu suradnju s mjesno nadležnim zavodima za javno zdravstvo i osiguraju pojačane mjere higijene. Na zahtjev Ministarstva pravosuđa i uprave, Hrvatski zavod za javno zdravstvo dostavio je u ožujku 2020. godine postupnik/upute za sprječavanje epidemije koji uključuje sva značajnija postupanja tijekom provođenja mjera prevencije od epidemije COVID-19 kao i preporuku za postupanje službenika. Sve važne obavijesti

postavljene su na web stranici Ministarstva i donesena je Odluka o proširenju „*Pilot projekta video posjeta djece zatvorenika*“ radi ublažavanja negativnih učinaka na provođenje mjera za prevenciju prenošenja i suzbijanja epidemije (Vlada RH 2021).

6.5. Strukturirani intervju

U *Tablici 17* navedena je sinteza postkodiranih odgovora ispitanika na postavljena pitanja obuhvaćena Protokolom.

Tablica 17. Sinteza odgovora ispitanika u odnosu na ciljeve istraživanja (N=1)

<p align="center"><u>Cilj istraživanja:</u></p> <p align="center">Dobiti širi uvid u stanje i rad Kaznionice u Lepoglavi za vrijeme pandemije COVID-19.</p>	
<p align="center"><u>Istraživačko pitanje:</u></p> <p align="center">IP3: Koja su obilježja (izazovi, mjere, rad i stanje, interna komunikacija u Kaznionici) funkcioniranja Kaznionice u Lepoglavi u pandemiji COVID-19?</p>	
<p align="center">Obilježja poslovanja</p> <p align="center">Kategorije / subkategorije</p>	<p align="center">Sinteza postkodiranih odgovora</p>
<p>Zarazne bolesti – staro normalno vrijeme</p> <p>Organizacija rada</p> <p>Rizici</p> <p>Primjena prethodnih iskustava</p>	<p>Uspostavljen organizirani način zbrinjavanja zatvorenika (stacionar s 20 kreveta). Za teže slučajeve, suradnja s Zatvorskom bolnicom ili drugim civilnim ustanovama; pravosudna policija čuva bolesnike.</p> <p>Među zatvorenicima prevladavaju hepatitis i AIDS. Za obavljanje kontaktnih službenih radnji za službenike obavezne zaštitne rukavice.</p> <p>Zabilježeni samo rijetki i blaži oblici simptoma pojedinih zaraza (dijareja), nikada zatvaranje odjela ili karantena. Tek</p>

	pojavom COVID-19 usvojene mjere sprječavanja širenja epidemije.
<p>Pandemija Covid-19 – novo normalno vrijeme</p> <p>Prilagodba na <i>lockdown</i></p> <p>Epidemiološke mjere - karantena</p> <p>Testiranja/cijepljenja</p>	<p>Provedba mjera od veljače 2020. godine, sukladno uputama i epidemiološkim mjerama Zavoda za javno zdravstvo, u odnosu na opseg i uvedene stupnjeve. Snažna suradnja sa Zavodom za javno zdravstvo, laboratorijem u Varaždinu i Stožerom civilne zaštite.</p> <p>Nošenje maski, rukavica, zaštitnih odjela, naočala, navlaka za cipele. Dezinfekcija prostora i svih vozila, rublja i odjeće zatvorenika. Zaštita prehrane. Organiziran odvojeni smještaj za samoizolaciju zatvorenika; zatvaranje odjela s porastom broja zaraženih zatvorenika.</p> <p>Angažirani vlastiti kapaciteti (zdravstveni odjel Kaznionice) za provedbu testiranja i detekciju kontakata. Ogroman broj testiranja, uspostavljen funkcionalan sustav od izdavanja PCR uputnica, uzimanja i distribucije uzoraka te promptnog postupanja prema dobivenim rezultatima u smislu funkcioniranja odjela (izolacija).</p>
<p>Poslovanje Kaznionice u pandemiji: Prilagodba</p> <p>Najupečatljivije iskustvo</p>	<p>Prva pojava COVID-19 u Kaznionici u Lepoglavi (11/2020) - ljudi shvatili da nismo izolirani otok koji će to izbjeći i tada su shvatili bit i potrebu striktnog poštivanja svih tih mjera: u tom periodu su nije bilo problema sa unosom korone u</p>

<p>Organizacija rada</p> <p>Aktivnosti u zatvoru; Provedba programa Posjete</p> <p>Sigurnosno stanje Pružanje psihološke pomoći</p>	<p>Kaznionici i sa širenjem među zatvorenicima. Ali kraj 2020. i početak 2021. ogromni problem veliko širenje među službenicima koji su uz to što su bili u kontaktu sa obiteljima, djecom, sa poznanicima, međusobnim kontaktima. U ta dva mjesca 215 službenika izvan stroja (kontakti, izolacija, samoizolacija).</p> <p>Zbog specifične djelatnosti, odstupanje od preporuka; odjeli za rad i strukovnu izobrazbu bili zatvoreni po 3-4 mjeseca zbog velikog broja bolovanja.</p> <p>Došlo do reduciranih aktivnosti zbog sprječavanja kontakata zatvorenika (ukinute posjete, slobodne aktivnosti, pogodnosti; programi vanjskih stručnjaka). Tek od Uskrsa 2022. pokrenute aktivnosti ali i dalje po epidemiološkim kriterijima (do 8 osoba u prostoriji itd).</p> <p>Sigurnosno stanje izvrsno.</p> <p>Po pitanju korone službenici nisu primili nikakvu psihološku pomoć (nije postojala). Za zatvorenike omogućeni razgovori sa djelatnikom psihologom, no sve proteklo bez ijedne intervencije, te osigurana detaljna informiranost putem medija, materijala i internih uputa.</p>
--	--

<p>Poslovanje Kaznionice u pandemiji: Rezultati rada</p>	<p>Radni odnosi: Kriza COVID-19 generirala velik broj bolovanja u svim godinama krize pa i sada u 2022; velik broj odsustvovanja s posla, što je automatski generiralo veliki broj prekovremenih sati koje se je također trebalo platiti.</p> <p>Proizvodno poslovanje ustanove: U kritičnoj 2020. godini, smanjenje prihoda proizvodnih jedinica ustanove 25-30%.</p>
<p>Poslovanje Kaznionice u pandemiji: Primjena novih iskustava</p>	<p>Nova iskustva ukomponirana u postupanje najave posjeta i video posjete. Korisne su i obiteljima i zatvorenicima i organizaciji rada ustanove i provedbi epidemioloških mjera. Bitno je naglasiti da je očuvanje veza i odnosa s obitelji veoma važan faktor u resocijalizaciji – to je zatvoreniku jedina vedra, svijetla točka kojoj može pristupiti, ako ima dobar kontakt s obitelji, opstat će i na slobodi, neće nam ponovno doći kao ovi koji nemaju podršku obitelji.</p>
<p>Rizici</p> <p>Zatvorenici službenici</p>	<p><u>Izloženost:</u> Zatvorenici izloženi jedino u kontaktu sa službenicima. Službenici u većem riziku jer su izloženi većoj količini socijalnih kontakata, od djece i ostalih civila, koji nisu striktno kontrolirani. Stoga veliki broj bolovanja.</p> <p><u>Oboljeli:</u> Postotak oboljelih službenika visok – preko 60%. Što se zatvorenika tiče, u 2 i pol godine na 1000 zatvorenika koji su fluktuirali kaznionicom, zabilježeno 140 oboljelih. Umrli su</p>

	<p>ukupno 2 zatvorenika, a među službenicima nije bilo smrtnih slučajeva, no bilo je desetak hospitalizacija zbog COVID-19.</p> <p><u>Procijepljenost:</u> Faza cijepljenja se u ustanovi pokazala jako uspješnom; cijepljenje s obje doze vršilo interno zdravstveno osoblje. Procijepljenost među službenicima 90%, najveća u hrvatskom zatvorskom sustavu. Zatvorenici jednako motivirani, na dan 1.6.2022. zabilježeno 85% procijepljenosti zatvorske populacije.</p>
Trenutna situacija	<p>Na dan 1.6.2022. u Kaznionici nema zaraženih ni zatvorenika niti službenika. No, pridržavanje epidemioloških mjera je i dalje na snazi interno (maske, pleksiglas, rukavice, testiranja), kako bi spriječili novo širenje zaraze.</p>
Bilješke istraživača	<p>Intervju je zbog telefonskog poziva bio jednokratno prekinut na 30 sekundi.</p>

U nastavku rada se iznosi verbatim koji daje dublji uvid u odgovore ispitanika.

Verbatim koji se koristi u ovom radu je odabran između odgovora na pitanja koja se procjenjuju od većeg značaja u odnosu na svrhu i ciljeve ovog rada. Za potrebe ovoga rada, transkripti nisu korigirani te slijede semantiku i stil naratora u svrhu autentičnosti priče.

Pitanje (9): Kako su tekle prilagodbe na *lockdown* i sve ono (novo, drugačije) što je pandemija donijela sa sobom? Možete li nam dati neke konkretne primjere?

„Što se tiče prilagodba na taj lockdown i na sve ono novo što nam se događalo, mislim da smo u tom smislu u Kaznionici jako dobro odreagirali. Već sam ranije rekao da smo u drugom mjesecu 2020. počeli primjenjivati sve mjere koje su nam bile dostavljene od strane

Zavoda za javno zdravstvo da ih primjenjujemo i kako se situacija pogoršavala tako smo te neke mjere postrožili i sve više i striktnije ih primjenjivali. Počev od nošenja maski, počev od nošenja rukavica zaštitnih i prilikom kontakta i sprovođenja zatvorenika koji su nam bili rizični, suspekti da možda boluju, stavljali smo navlake za kape, navlake za cipele, zaštitne naočale, sve to se striktno primjenjivalo i koristilo u vrijeme sprovođenja s time da svako vozilo u kojemu smo sprovodili zaraženu osobu je išlo na dezinfekciju, odstajalo je dan dva, tako da smo se i naj način borili protiv korone. Redovno su se svaki drugi dan dezinficirali hodnici po ustanovi, upravnoj zgradi, stavljene su barijere za brisanje cipela prilikom ulazaka i izlazaka iz prostorija i mogu samo naglasiti da smo išli toliko daleko, da smo primijenili u suradnji s epidemiološkim zavodom i instrukcijama koje nam je dala Katica Čusek, voditeljica odjela. Došli smo u kontakt sa bolnicama, kupovali smo čak i vreće za one koji su bili pozitivni, u koje se stavljao kontaminirani veš, to se je posebno pralo na visokim temperaturama u našem vešeraju, tako da smo na taj način dezinficirali i sve njihove stvari i opremu, odjeću koju su nosili zaraženi. Hrana im se donosila na odjele. Bitan je detalj da smo prilikom tog prvog sastanka dobili instrukcije na koji način da si organiziramo smještaj takvih zatvorenika. Tako da smo mi od drugog mjeseca već imali predviđene odjele na koje ćemo smještati zatvorenike koji su u samoizolacijama jer oni su morali biti sami u sobi. Odjele na kojima su bili zatvorenici koji su bili pozitivni, njih je moglo biti 4 do 8 u sobi budući da su bili svi pozitivni, a kad nam se desilo da nam je neki odjel prerastao neki određeni broj 4 do 5, zaraženih, kompletan broj smo stavljali u karantenu. Taj odjel se je zatvarao na 14 dana, redovito smo testirali zatvorenike, cifre su ogromne koja smo testiranja obavili. Mi smo organizirali si i sami sustav testiranja, budući da imamo zdravstveni odjel, posebno smo imali prostoriju na Ulazu 1 za službenike za testiranja i po odjelima. Sve koji su bili suspekti i kritični, sve smo testirali antigenskim testovima koje smo dobivali od Zavoda za javno zdravstvo i ušli smo u projekat preventivnih testiranja velikih poduzeća te smo testove u početku dobivali besplatno, kasnije smo se služili donacijama koje smo dobivali od stožera kriznog za civilne zaštite i u zadnjoj fazi smo morali već kupovati testove. Brojeve imamo sve evidentirane, pa to imate u evidencijama i sa Zavodom za javno zdravstvo i laboratorijem u Varaždinu smo dogovorili način testiranja PCR testovima. Naše medicinske sestre i tehničari su provodili testiranja, organizirali smo prijevoz uzoraka u laboratorij. Svaki uzorak koji je došao ujutro do 9 sati, već oko 14-15 h smo na mail dobivali rezultate PCR testiranja, tako da smo mogli odmah reagirati, tražiti kontakte, vidjeti tko je s kim bio u posljednjih 48 h i na taj način smo se kao i vani borili protiv COVID-a. Mi smo ustrojili kompletan sustav funkcioniranja, liječnici su pisali PCR uputnice, mogli

smo pričekati da nam drugi dan pošalju, s laboratorijem smo dogovorili da se naši uzorci odmah rješavaju i da na vrijeme dobijemo informaciju da možemo dalje postupati. Ti svi odjeli su bili u funkcijama na način čim je izbila veća grupa zaraženih, ostavili smo te odjele u funkciji, koristili ih i takvim odijelima je donošena hrana, posebno u plastičnim posudama koje su se kasnije bacale, nije bilo pranja. (BILJEŠKA: u pozadini zvoni mobitel, razgovor se prekida na 30 sekundi).

(BILJEŠKA: Nastavak razgovora) Što se tiče zatvorenika to sam manje više opisao i što se tiče službenika iste procedure su bile oko testiranja i svega, uzimanja uzoraka s time da smo u prvom mahu kad se lockdown uveo radili smo u turnusima. 15 dana jedan turnus, 15 dana drugi turnus, to je vrijedilo za strukovne učitelje i za zaposlenike u upravi, dok je odjel pravosudne policije cijelo vrijeme radio kako je jedino mogao, budući da nismo mogli formirati turnuse i općenito u cijeloj Kaznionici nismo mogli imati rad od kuće, kao što su to neke firme radile. To je kod nas praktično nemoguće da se takva firma vodi i radi i funkcionira od kuće.“

Pitanje (12): Za vrijeme provođenja epidemioloških mjera koja su sve prava zatvorenika ograničena te na koji način je Kaznionica pokušala ublažiti posljedice navedenih mjera?

„Već sam rekao koja su prava zatvorenika oko posjeta, pogodnosti bila ograničena u vrijeme trajanja lockdown-a i korone nakon toga, a kao što smo dobivali upute za mjere koje provodimo, tako smo dobivali upute i primjenjivali za ublažavanje posljedica navedenih mjera. Tako, da su posjete koje su trebale biti realizirane uživo, provodile su se putem video linka jer mi kao Kaznionica, već duži niz godina, 4 godine imamo sustav video linkova sa posjetama sa djecom. Znači roditelji koji imaju djecu, imaju posjetu video linkom sa svojom djecom, a sada smo to proširili i na ostale posjete. Znači, sve posjete su dobivale svoj termin, u sobi za razgovore. Imamo 4 sobe, dvije na poluotvorenom, dvije u zatvorenom dijelu, gdje su zatvorenici uspostavljali kontakt sa svojim obiteljima i imali su posjete putem video linka, tako da na taj način smo kompenzirali taj nedostatak kontakta i dolaska na posjete, s time da smo produžili vrijeme, vremena telefoniranja i telefonskih kontakata sa svojim obiteljima i na taj način su oni mogli biti u kontaktu s njima. Velim, mjere koje smo imali da ne idu kući, da ne mogu izaći u mjesto, nismo mogli kompenzirati na drugi način, ali sve ono što se je moglo smo kompenzirali. Kada je bilo mogućnosti, kompenzirali smo s duljim boravkom na svježem zraku i na otvorenim dvorištima, šetalištima, tako da izbjegnemo što dulji boravak u zatvorenom prostoru. U ljetnim i proljetnim i jesenskim mjesecima smo to vrlo lako mogli

realizirati, no u zimskim smo bili ograničeni vremenskim uvjetima. Ali, velim, sve te mjere koje su nam bile upućene i zatražene od nas, mi smo ih u punoj mjeri primjenjivali.“

Pitanje (15): Kakva je trenutna situacija u Kaznionici vezano za COVID-19?

„ Što se tiče situacije u Kaznionici vezano za COVID, možemo reći da sa 1.6.2022. smo na nuli što se tiče i zaraženih i službenika i zatvorenika. Po podacima koje dobivamo iz Ministarstva imamo 1 slučaj zaraženog pravosudnog policajca i 1 slučaj zaraženog zatvorenika, što je vidljivo da jenjava ta epidemija, ali još uvijek moramo biti na oprezu i još nije to gotovo. Evo, što se tiče mjera koje još uvijek primjenjujemo u Kaznionici; od ove klasične mjere nošenja rukavice prilikom pretresa kontakata i slično, moram naglasiti mjeru da prilikom posjeta koristimo i dalje pregrade od pleksiglasa jedini je izuzetak za posjete sa djecom, ali to je u posebnoj prostoriji i po preporuci se koriste maske. Znači, maske nisu obavezne za nositi, ali se preporučaju u situacijama pretresa, bliskog kontakta sa zatvorenikom, sprovođenje zatvorenika u bolnice gdje se obavezno moraju koristiti maske i zatvorenici i službenici. Dodao bi da smo u ovom djelu nakon ukidanja svih tih mjera, zadržali maske na način da sve one osobe koje su bile u kontaktu sa zaraženom osobom kod kuće ili su bliski kontakti u zadnjih 48 h bili sa zaraženom osobom, za cijelo vrijeme boravka u Kaznionici moraju nositi FFP2 maske u trajanju od 7 dana od dana kad su bili zadnji dan u kontaktu sa zaraženim. S time da 4. ili 5. dan testiramo takve osobe, antigenskim testom, preventivno, da vidimo da nisu možda pokupili pa su asimptomatski i po isteku izolacije osobe koja je bila zaražena ili koje je bila u kontaktu sa zaraženom osobom, testiramo još jedanput antigenskim testom da provjerimo da je možda u toj inkubaciji od 7 ili 8 dana se nije nešto razvilo jer pošto vidimo inkubacija od 14 dana se je drastično smanjila prema iskustvima koje imamo na 3 do 5 dana. Znači, ono kaj nismo imali poslije slučajeva da je netko sedmi ili osmi dan bio pozitivan na antigenskom testu, a bio je kontakt zaražene osobe. Evo, to smo zadržali i nadam se da na taj način sprječavamo dosta širenja, ako se pojavi.“

7. ZAKLJUČAK

Svrha ovog rada je istražiti kako su poslovali zatvorski sustavi u cilju zaštite ljudskih prava zatvorenika i zaposlenika te izvršavanja kazne zatvora na globalnoj i nacionalnoj razini u javnozdravstvenoj krizi izazvanoj koronavirusom u vremenskom razdoblju od 2020. do 2022. godine. U radu je korištena kombinirana istraživačka metodologija na deskriptivnoj razini. Sukladno kombiniranom nacrtu empirijskog istraživanja, za prikupljanje primarnih podataka o funkcioniranju Kaznionice u Lepoglavi koristi se kvantitativna metodologija (strukturirani intervjui). Za obradu ovako dobivenih primarnih podataka koristi se kvalitativna metodologija. Za identificiranje problemskih kategorija provedena je kvalitativna analiza transkripcije strukturiranog intervjua. Za prikupljanje i obradu sekundarnih podataka u svrhu sintetiziranja problemskog i teorijskog okvira te statističkih podataka korištene su arhivske (*desk*) metode (analiza literature i dokumenata, statistička analiza) te metode indukcije i dedukcije. U nastanku ovog rada, temeljem istraživačkog nacrta, izvršeno je pretraživanje dostupnih statističkih podataka na globalnoj i nacionalnoj razini iz dostupne literature, statističkih izvješća i preporuka te internih protokola i naputaka.

Iako se pandemiji bolesti COVID-19 još ne nazire kraj, dobiveni su uvidi u poslovanja zatvorskih sustava koji su ustupili svoje podatke za vrijeme trajanja koronavirusa, osobito za način funkcioniranja Kaznionice u Lepoglavi, najstrožeg i najvećeg kaznenog tijela u hrvatskom kaznenom sustavu. Na temelju svega prethodno navedenog, zaključuje se kako je svrha rada postignuta te su izlučeni odgovori na sva uvodno postavljena istraživačka pitanja.

Dobiveni rezultati ukazuju da je pandemija COVID-19, u potpunosti utjecala na funkcioniranje i organizaciju zatvorskih sustava, kao i na socijalno, fizičko i mentalno zdravlje zatvorenika i zaposlenika. Rezultati (u odnosu na IP1) potvrđuju da su zatvorski sustavi u nonEU, EU zemljama, Hrvatskoj, pa tako i u Kaznionici u Lepoglavi uveli mjere i izvršili prilagodbe u organizaciji rada u cilju prevencije i kontrole nad izbijanjem bolesti COVID-19 s ciljem da sve osobe u kaznenim tijelima ostanu zdrave i sigurne, a da se zatvorenicima omogući realizacija temeljnih ljudskih prava. Novo zaprimljenim osobama provjeravali su se potencijalni simptomi koronavirusa, a smještali su se u karantenske jedinice gdje su se zadržavali do 14 dana zbog liječenja ili dok nije prošao rizik od zaraze. U slučajevima zaraze,

testiranje se je vršilo sve dok nije prošla opasnost za širenjem koronavirusa, a maske za lice su bile obavezne tijekom cijelom dana kao i održavanje socijalne distance.

Mjere su se provodile u gotovo svim zemljama od ožujka 2020. godine kada su zatvorski sustavi počeli ukidati obiteljske posjete te posjete vjerskih i pravnih savjetnika i konzularnih predstavnika, a realizacija istih se je počela odvijati preko staklenih paravana ili putem video konferencija. Rezultati (u odnosu na IP2) potvrđuju da je zbog provedbe epidemioloških mjera većina zemalja obustavila vjerske, društvene i obrazovne aktivnosti zatvorenika, kao i sportske, radioničke i strukovne obuke, a omogućavale su se šetnje na otvorenom, dnevno tuširanje te pranje, čišćenje i kuhinjske usluge. Kao nadomjestak ostvarivanja prikraćenih prava, zatvorenicima se omogućilo dodatno telefonsko vrijeme, povećanje kredita za telefon i opcija za video posjete. Nadalje, rezultati ukazuju da su zemlje obavljale premještaje i zaprimanja samo u izvanrednim situacijama iz sigurnosnih razloga, a u slučajevima kratkotrajnih kazni zatvora, donosile su se alternativne kaznenopravne sankcije.

Zatim, imajući u vidu kako je cilj zatvorske kazne je promijeniti navike, potrebe, percepciju i svijest zatvorenika kako bi se osposobili za društveno prihvatljiv život na slobodi, u hrvatskom zatvorskom sustavu se i u kontekstu provedbe epidemioloških mjera provodila uspješna i kvalitetna suradnja sa zatvorenicima. Pri tome je zabilježen i određeni napredak u smjeru resocijalizacije i rehabilitacije zatvorenika. Naime, iako je evidentiran smanjeni broj realiziranih grupnih tretmana, znatno se povećao broj realiziranih individualnih tretmana (protiv ovisnosti o alkoholu, drogama i kockanju), kao i edukativni programi namijenjeni prekvalifikacijama, srednjoškolskom obrazovanju i programi rada koji doprinose financijskom aspektu kaznenih tijela.

Vezano za IP3, dobiveni rezultati potvrđuju da je i Kaznionica u Lepoglavi donesenim odlukama i mjerama kontrolirala i ublažila utjecaj koronavirusa prema zaposlenicima i zatvorenicima, te je zahvaljujući svojoj organizaciji i profesionalizmu postala jedino kazneno tijelo u Hrvatskoj koje ima 91% cijepljenih zaposlenika i 85% cijepljenih zatvorenika. Iako su nametnuta ograničenja i poteškoće u radu ponajviše s obzirom na manjak/spriječenost osoblja uzrokovale bitne promjene u načinu planiranja i obavljanja poslova, Kaznionica je uspješno prihvatila i primijenila upute, naloge i odluke Svjetske zdravstvene organizacije i Nacionalnog stožera civilne zaštite i time smanjila broj zaraženih i umrlih osoba, te se način funkcioniranja

može smatrati primjerom dobre prakse u kontekstu poslovanja kaznenih tijela u vremenu „nove normalnosti“, kako na svjetskoj razini, tako i u okviru hrvatskog zatvorskog sustava u kontekstu rehabilitacije i resocijalizacije zatvorenika te osiguranja temeljnih prava zatvorenika i zaposlenika u doba javnozdravstvene krize izazvane pandemijom bolesti COVID-19.

Ovaj rad je omogućio postizanje dubljeg uvida u sve navedeno, s posebnim osvrtom na poslovanje Kaznionice u Lepoglavi te se u tome ogleda i njegov stručni doprinos.

8. LITERATURA

A) Knjige:

1. Bagarić, Željka. 2014. *Model suradnje narodnih knjižnica i zatvorskoga sustava u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Zavod za informacijske studije, Filozofski fakultet u Zagrebu.
2. Cvitanović, Leo. 1999. *Svrha kažnjavanja u suvremenom kaznenom pravu*. Hrvatsko udruženje za kazneno pravo i praksu. Zagreb.
3. Clear, Todd; Cole, George. 2001. *American Corrections: Instructor's Edition*. Belmont, CA: Wadsworth & Thompson.
4. Enggist, Stefan; Møller, Lars; Gauden, Galea; Udesen, Caroline. 2014. *Prisons and Health*. World Health Organization, Regional Office for Europe. Copenhagen.
5. Hentig, Hans. 1955. *Kazna: Dio II. Moderni oblici*. Berlin: Springer Verlag.
6. Stengel, Richard. 1994. *Long Walk to Freedom*. The Autobiography of Nelson Mandela. Little Brown & Co.

B) Časopisi:

7. Aebi, Marcelo; Caneppele, Stefano; Harrendorf, Stefan; Hashimoto, Yuji; Jehle, Jörg-Martin; Khan, Tara; Kühn, Olivia; Lewis, Chris; Molnar, Lorena; Smit, Paul; Þórisdóttir, Rannveig. 2021. *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2021*. Sixth Edition. Dostupno na: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/52141/GSK41_jehle_aebi.pdf;jsessionid=46E33B9671D50AA155A4ACCAD82C5443?sequence=1, pristupljeno: 5.4.2022.

8. Babić, Vesna; Josipović, Marija; Tomašević, Goran. 2006. *Hrvatski zatvorski sustav i zaštita ljudskih prava zatvorenika*. Zagreb. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 13, broj 2/2006, str. 685-743.
9. Badurina-Sertić, Đulijana; Baranček, Smiljka; Barić, Martina; Brlić, Svjetlana; Franjić-Nađ, Svjetlana; Ivenčnik-Blažević, Ksenija; Pavlović, Ksenija; Kolić-Antolović, Nikolina; Prskalo, Iva; Podsečki, Srećko; Radeljić, Predrag; Sladić, Sanja; Šuljak, Blanka; Todosiev, Diana; Vido, Nikola; Vlasisavljeć, Zoran; Vusić, Denis. 2022. *Priručnik za polaznike temeljnog tečaja. Psihosocijalni tretman*. Centar za izobrazbu. Zagreb. Dostupno na: https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Zatvorski%20sustav/Centar%20za%20izobrazbu/Prirucnik%20za%20polaznike%20temeljnog%20tecaja_psihosocijalni%20tretman_ozujak%202022.pdf, pristupljeno: 16.2.2022.
10. Bagaric, Zeljka. 2022. The Croatian Prison Libraries: The Shift from Correctional Librarianship to Correctional Programming? *13th Qualitative and Quantitative Methods in Libraries International Conference QQML2021*. Paper in publication.
11. Bakzmaz, Jurica, 2019. *O nadzoru ustavnosti međunarodnih ugovora: treba li Ustavni sud promijeniti praksu?* Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. Split. Broj 3/2019 str. 649-666.
12. Bick, Joseph. 2007. *Clinical Infectious Disease* , vol. 45, broj 8, str. 1047–1055. Dostupno na: <https://academic.oup.com/cid/article/45/8/1047/344842>, pristupljeno: 2.5.2022.
13. Coyle, Andrew. 2002. *Ljudska prava u upravljanju zatvorima i kaznionicama. Priručnik za osoblje zatvora*. Međunarodni Centar za zatvorske studije. London.
14. European Centre for Disease Prevention and Control. 2017. *Systematic review on active case finding of communicable diseases in prison settings, prevention and control of communicable diseases in prison settings*. Stockholm. Dostupno na:

- <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Systematic-review-on-communicable-diseases-in-prison-settings-final-report.pdf>, pristupljeno: 7.4.2022.
15. European Organisation of Prison and Correctional Services- Europris. 2020. „*Pregled odgovora europskih zatvorskih službi na krizu COVID-19*“. The Hague, Netherlands. Dostupno na: <https://www.europris.org/covid-19-prevention-measures-in-european-prisons/>, pristupljeno: 25.2.2022.
16. Council of Europe. 2018. *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*. Dostupno na: <https://wp.unil.ch/europeansourcebook/data-base/6th-edition/>, pristupljeno: 28.5.2022.
17. Fair, Helen; Walmsley Roy. 2021. *World Prison Population List (thirteenth editon)*. Institute for Crime&Justice Policy Research. London. Dostupno na: <https://www.icpr.org.uk/theme/prisons-and-use-imprisonment/world-prison-brief>, pristupljeno 4.4.2022.
18. Fair, Helen; Jacobson, Jessica. 2021. *Keeping COVID our of Prisons: approaches in ten countries*. Institute for Crime&Justice Policy Research. London. Dostupno na: <https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/44406/>, pristupljeno 4.6.2022.
19. Grujić, Zdravko; Blagić, Dragan; Milić, Ivan. 2021. *Penitentiary system and the COVID-19 pandemic: Prison population in the period of the „New reality“*. Srbija, Kosovska Mitrovica. Časopis za društvene nauke. Br. 4, str. 1131-1145.
20. Kovčo Vukadin, Irma; Maloić, Snježana; Rajić, Saša. 2011. *Policija i probacija – novi partneri u zaštiti zajednice*. Zagreb. Broj 4. str. 800-821.
21. Lehtmets, Andres; Pont, Jörg. 2014. *Zdravstvena zaštita u zatvorima i medicinska etika. Priručnik za zdravstvene radnike i drugo zatvorsko osoblje odgovorno za dobrobit zatvorenika*. Vijeće Europe. Dostupno na: <https://rm.coe.int/web-prison-healthcare-bosnian-croatian-serbian/16806ab9c1>, pristupljeno: 28.3.2022.

22. Maloić, Snježana; Mažar, Adriana; Rajić, Saša. 2015. *Značaj suradnje probacijskog i zatvorskog sustava u prevenciji kriminalnog povrata*. Zagreb. Broj 1, str. 129-156.
23. Maloić, Snježana; Ricijaš, Neven; Rajić, Saša. 2012. *Povijesni razvoj i modeli ranijeg otpusta zatvorenika: značaj za aktualnu hrvatsku kaznenopravnu praksu*. Zagreb. Broj 2. str. 1-89. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/145668>, pristupljeno: 16.2.2022.
24. Pleić, Marija. 2010. *Međunarodni instrumenti zaštite prava zatvorenika i nadzor nad sustavom izvršenja kazne*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb. Broj 1/2010. str. 307-331. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/133081>, pristupljeno: 15.2.2022.
25. Rošić, Marijo; Hržina, Danka. 2020. *Izvanredne okolnosti: utjecaj bolesti COVID-19 na učinkovitu međunarodnu pravosudnu i policijsku suradnju i zaštitu ljudskih prava*. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu. Zagreb. vol. 27, broj 2/2020, str. 771-797.
26. Sušić, Esta. 2009. *Strategija organizacije zdravstvene zaštite zatvorenika*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu. Zagreb. Broj 1, str. 99-115.
27. Schnepel, Kevin T. 2020. *COVID-19 in U.S. State and Federal Prisons*. Council on Criminal Justice. Dostupno na: <https://www.courthousenews.com/wp-content/uploads/2020/12/ccj-covid.pdf>, pristupljeno: 28.5.2022.
28. Söderholm, Alexander. 2021. *Prisons and COVID-19: Lessons from an ongoing crisis*. International Drug Policy Consortium. Dostupno na: http://fileserv.idpc.net/library/Prisons_COVID_Lessons.pdf, pristupljeno: 7.6.2022.
29. Šimundić, Zvezdana; Čusak, Ivana; Funda, Željko; Stojaković, Petar; Burić, Željka; Jušić, Zdenko. 2021. *Sustav državne uprave i kaznenopravni propisi*. Centar za izobrazbu, Zagreb. Dostupno na: https://mpu.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Zatvorski%20sustav/Centar%20za%20izobrazbu//Pravni%20propisi_21.pdf, pristupljeno: 17.2.2022.

30. Penal Reform International. 2021. *Global Prison Trends 2021*. Dostupno na: <https://www.penalreform.org/global-prison-trends-2021/>, pristupljeno: 18.5.2022.
31. Tomičić, Zvonimir; Horvat, Vladimir. 2017. *Zaokret kaznene politike i suvremeni zatvorski sustav u Nizozemskoj*. Pravni vjesnik, br. 1, str. 125.
32. Walmsey, Roy. 2021. *World Prison Population List*. Dostupno na: <https://nicic.gov/world-prison-population-listeleventh-edition>, pristupljeno: 26.5.2022.
33. World Health Organization. 2022. *Addressing the noncommunicable disease (NCD) burden in prisons in the WHO European Region Interventions and policy options*. Dostupno na: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/352257>, pristupljeno: 18.5.2022.
34. World Health Organization. 2020. *Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention*. Dostupno na: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336525/WHO-EURO-2020-1405-%2041155-55954-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, pristupljeno: 19.5.2022.
35. World Health Organization. 2022. *Health in Prisons – COVID-19. Minimum Dataset: Summary of data reported from May 2020 to October 2021*. Dostupno na: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/351496>, pristupljeno: 3.6.2022.
36. Zečirović, Esad. 2013. Teorija pomaganja u penalnom sustavu. *Andragoški glasnik* 17(1). Str. 49-64.

C) Pravni izvori:

37. VLADA RH. Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu. Dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-09-02/154102/IZVJ_KAZNIONICE_2020.pdf, pristupljeno: 14.2.2021.

38. VLADA RH. Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15,101/17, 118/18, 126/19, 84/21). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>, pristupljeno: 15.2.2022.
39. VLADA RH. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>, pristupljeno 13.4.2022.
40. VLADA RH. Zakon o izvršavanju kazne zatvora (NN 4/21). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/179/Zakon-o-izvršavanju-kazne-zatvora>, pristupljeno: 14.2.2022.
41. VLADA RH. Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (NN 85/2020). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_07_85_1593.html, pristupljeno: 14.4.2022.
42. VLADA RH. Zakon o probaciji (NN 99/18). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/234/Zakon-o-probaciji>, pristupljeno: 5.5.2022.

D) Kvalifikacijski radovi:

43. Bagarić, Željka. 2009. *Prava zatvorenika u Republici Hrvatskoj – percepcija zaposlenika u kaznionicama*. Magistarski rad. Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
44. Josipović, Igor. 2018. *Funkcioniranje zatvorskog sustava u drugoj polovici 19. stoljeća*. Doktorski rad. Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji. Zagreb.
45. Lamza-Posavec, Vesna. 2006. *Metode istraživanja u novinarstvu*. Skripta. Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti. Zagreb. Dostupno na: <https://pdfcoffee.com/metode-drustvenih-istraivanjavlposavec-pdf-free.html>, pristupljeno 28.5.2022.

E) Mrežni izvori:

46. Accorsi, Emma. 2020. Perspectives: Why incarcerated people should be prioritized for COVID-19 vaccination. Dostupno na: <https://www.hsph.harvard.edu/news/features/perspectives-why-incarcerated-people-should-be-prioritized-for-covid-19-vaccination/>, pristupljeno: 23.6.2022.
47. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. 2020. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/ravnateljstvo/cijepljenje-protiv-covid-19-kratak-pregled-situacije/>, pristupljeno 28.6.2022.
48. Hina, S.S. 2021. U Remetincu zaražena 23 zatvorenika, 110 ih je u samoizolaciji. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/u-remetincu-zarazena-23-zatvorenika-110-ih-je-u-samoizolaciji-20211008>, pristupljeno: 2.7.2022.
49. Ministarstvo pravosuđa i uprave. 2020. Mjere i aktivnosti u zatvorskom sustavu usmjerene prevenciji širenja koronavirusa. Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/vijesti/mjere-i-aktivnosti-u-zatvorskom-sustavu-usmjerene-prevenciji-sirenja-korona-virusa/21722>, pristupljeno: 18.6.2022.
50. Sloan, David. 2020. Cjepivo nije za zatvorenike. Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/cjepivo-nije-za-zatvorenike/a-56086632>, pristupljeno: 29.6.2022.
51. Schacht, Kira. 2021. How Europe's prisons have fared in the Covid-19 pandemic. European Data Journalism Network. Dostupno na: <https://www.europeandatajournalism.eu/eng/News/Data-news/How-Europe-s-prisons-have-fared-in-the-Covid-19-pandemic>, pristupljeno: 17.6.2022.
52. Vlada RH. 2020. Situacija s bolesti uzrokovanom koronavirusom. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2020/02%20velja%C4%8Da/28%20velja%C4%8De/Situacija%20s%20novim%20koronavirusom%2028.2.2020-za-web.pdf>, pristupljeno: 27.6.2022.

POPIS SLIKA, TABLICA I PRILOGA

Popis slika

Slika 1. Statistički podaci o broju zatvorenika i smještajnom kapacitetu	11
Slika 2. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav i probaciju	16
Slika 3. Pandemijske mjere u zatvorima pojedinih europskih zemalja u 2020. godini	51
Slika 4. Pregled omogućenih telefonskih i video kontakata zatvorenika u <i>lockdown-u</i>	52
Slika 5. Stopa zatvaranja po zemljama	53
Slika 6. Postotak zaraženih osoba u zatvorima u odnosu na opću populaciju	54
Slika 7. Zatvorenici-prioritetna skupina za cijepljenje	55
Slika 8. Procijepljenost zatvorske populacije u odnosu na opću populaciju	56

Popis tablica

Tablica 1. Zatvorska populacija – ukupan broj i stopa zatvaranja u EU članicama i zemljama kandidatima	10
Tablica 2. Ukupan broj izvršitelja sistematiziranih i radnih mjesta na dan 31.12.2020.	19
Tablica 3. Ukupni brojevi zaraženih, oporavljenih, preminulih i cijepljenih slučajeva	27
Tablica 4. Uzorak ispitanika (N=1)	32
Tablica 5. COVID-19 i smrtni slučajevi u pojedinim zatvorskim sustavima	43
Tablica 6. Slučajevi zaraze i smrti uzrokovani COVID-om u SAD-u	44
Tablica 7. SAD- podaci o zatvorskim slučajevima COVID-a i smrtnim slučajevima	44
Tablica 8. Najveće promjene zatvorske populacije (2020-2021)	45
Tablica 9. Prikaz ukupnih slučajeva zaraze i smrtnosti u pojedinim europskim zemljama	46
Tablica 10. Ukupan zbroj testiranih, pozitivnih i u samoizolaciji službenika i zatvorenika (RH) tijekom 2020. godine	47
Tablica 11. Broj službenika i zatvorenika testiranih, pozitivnih, u samoizolaciji tijekom 2020. godine (RH)	47
Tablica 12. Podaci o obavljenim testiranjima i samoizolaciji u Kaznionici u Lepoglavi	48
Tablica 13. Mjesečna testiranja zatvorenika u razdoblju od 2020. do 2022. godine	49
Tablica 14. Mjesečna testiranja službenika i zaposlenika u razdoblju od 2020. do 2022. godine	49
Tablica 15. Podaci o pozitivnim osobama po mjesecima od 2020. do 2022. godine i ukupan broj pozitivnih i umrlih osoba u Kaznionici u Lepoglavi	50
Tablica 16. Podaci o cijepljenim osobama u Kaznionici u Lepoglavi do 31.5.2022. godine	57
Tablica 17. Sinteza odgovora ispitanika u odnosu na ciljeve istraživanja (N=1)	58

Prilozi

Prilog 1 – Dopusnica za provođenje istraživanja u Kaznionici u Lepoglavi

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE
UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV I
PROBACIJU
Središnji ured za zatvorski sustav

KLASA: 602-01/22-01/02
URBROJ: 514-10-02-05-02/03-22-02

Zagreb, 16. ožujka 2022.

e-poštom: vihehet@unin.hr
VIKTORIJA HEHET
Kaznionica u Lepoglavi

PREDMET: VIKTORIJA HEHET, IZRADA DIPLOMSKOG RADA, Provođenje
istraživanja u Kaznionici u Lepoglavi
- odobrenje, daje se

Poštovana,

Dana 07. ožujka 2022. godine ovaj Ured zaprimio je Vašu zamolbu za provođenje istraživanja u Kaznionici u Lepoglavi, na način provođenjem strukturiranog intervjua s predstavnicima Kaznionice u Lepoglavi, a s ciljem dobivanja šireg uvida u stanje i rad Kaznionice za vrijeme pandemije Covid-19, što je tema Vašeg diplomskog rada.

Suglasni smo da Vam se omogući provođenje intervjua i korištenje dobivenih podataka za izradu diplomskog rada. Ovim putem skrećemo pozornost da podaci o zatvoreniciima predstavljaju službenu i profesionalnu tajnu sukladno članku 5. stavak 2. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 14/21). Također vas upućujemo da za provođenje intervjua sa službenicima potrebno voditi računa o zaštiti osobnih podataka službenika, te isto nije moguće provesti bez njihove suglasnosti.

Molimo da detalje dogovorite sa upraviteljem Kaznionice u Lepoglavi, te da se samo provođenje intervjua provede uz poštivanje svih aktualnih epidemioloških mjera.

S poštovanjem,

RAVNATELJICA
Jana Špero

Na znanje: Kaznionica u Lepoglavi

alb6vRxEQkOwDr2galHXBSA

Prilog 2 – Protokol – strukturirani intervju

PROTOKOL: INTERVJU br. 1

Kod sudionika: _____

Započeo u: 14:05 završio u: 14:37 dana 7.6.2022.

Način provođenja intervjua: Strukturirani intervju

Osoba koja intervjuiira: Viktorija Hehet

PODACI O SUDIONIKU

- 1) Spol **Ž M**
- 2) Dob: **57**
- 3) Obrazovni status: **prof. defekt. Zlatko Manjerović**
- 4) Radno iskustvo: **Zavod za mentalno retardiranu djecu, Kaznionica u Lepoglavi**
- 5) Radno mjesto: **pomoćnik upravitelja Kaznionice u Lepoglavi**
- 6) **Angažman u vezi epidemiloških mjera COVID-19: koordinator za zaštitu bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-SoV-2 u Kaznionici u Lepoglavi**

I. Uvodni dio: Kratko „zagrijavanje“ i opći podaci o ispitaniku/sudioniku:

1. Kaznionica u Lepoglavi je najveća i najstroža Kaznionica u Hrvatskoj, u kojoj trenutno izdržava kaznu zatvora oko 500 zatvorenika. Vi ste pomoćnik upravitelja - možete li nam se sami pobliže predstaviti?
2. Vaše zadaće tijekom epidemije bolesti COVID-19 u Kaznionici u Lepoglavi (i/ili šire)?
3. Ukoliko Vas možemo pitati, jeste li vi ili članovi Vaše obitelji preboljeli COVID-19 i koja su Vaša iskustva i posljedice ukoliko ih je bilo?

II. Zarazne bolesti u staro normalnom vremenu:

4. Kaznena tijela su zbog neizbježnih ograničenja (uvjeti smještaja, prehrana i dr.) mjesta gdje se najlakše mogu širiti zarazne bolesti. S kojim problemima se susreće Kaznionica i na koje ih sve načine rješava?
5. U kojoj mjeri i na koje načine Kaznionica surađuje s drugim ustanovama u cilju sprječavanja, širenja i liječenja zaraznih bolesti?
6. S kojim rizicima se zbog zaraznih bolesti susreću zaposlenici Kaznionice i koje mjere se provode da bi se osigurala njihova zaštita?

7. Jesu li se neka iskustva iz starog normalnog vremena pokazala korisnim u doba pandemije COVID-19?

III. Glavni dio: Funkcioniranje Kaznionice u Lepoglavi u pandemiji Covid-19:

8. Možete li nam reći, što Vam je ostalo u sjećanju kao najupečatljivije/najvažnije iskustvo u osiguranju provedbe epidemioloških mjera u Kaznionici?
9. Kako su tekle prilagodbe na *lock down* i sve ono (novo, drugačije) što je pandemija donijela sa sobom? Možete li nam dati neke konkretne primjere?
10. Mislite li da je javnozdravstvena kriza utjecala na poslovanje/funkcioniranje zatvorskog sustava? Kako, na koji način?
11. A Kaznionice u Lepoglavi? Možete li nam dati konkretne primjere u odnosu na:
- organizaciju rada;
 - aktivnosti u zatvoru;
 - posjete;
 - provedbu programa;
 - sigurnosno stanje;
 - pružanje psihološke pomoći.
12. Za vrijeme provođenja epidemioloških mjera koja su sve prava zatvorenika ograničena te na koji način je Kaznionica pokušala ublažiti posljedice navedenih mjera?
13. Smatrate li da su zaposlenici bili izloženi jednakim rizicima kao i zatvorenici? Možete li to pojasniti? Koje važne lekcije su naučene? Jesu li ta iskustva ukomponirana npr. u neka nova pravila službe i/ili postupanja?
14. Možete li nas upoznati sa statističkim podacima vezanim za oboljele osobe u Kaznionici i sa dinamikom cijepljenja?
15. Kakva je trenutna situacija u Kaznionici vezano za COVID-19?
16. Želite li na kraju nešto nadodati?

BILJEŠKE ISTRAŽIVAČA:

Prilog 3 – Informirani dobrovoljni pristanak sudionika

Informirani dobrovoljni pristanak sudionika

PRISTANAK NA SUDJELOVANJE U ISTRAŽIVANJU

Ovim putem želimo Vas zamoliti da sudjelujete u istraživanju koje se provodi za potrebe izrade diplomskog rada iz kolegija Poslovno komuniciranje, sveučilišnog diplomskog studija Odnosi s javnostima Sveučilišta Sjever, na temu „Poslovanje zatvorskog sustava u pandemiji COVID-19“. **Za provedbu ovog intervjua pribavljena je suglasnost Ministarstva pravosuđa i uprave, Uprave za zatvorski sustav i probaciju.**

Svrha istraživanja je utvrditi koja su obilježja (izazovi, mjere, rad i stanje, interna komunikacija) funkcioniranja Kaznionice u Lepoglavi u pandemiji COVID-19.

Sudjelovanje u istraživanju je **potpuno dobrovoljno** i možete u svakom trenutku odustati. Sudjelovanje, odnosno, eventualni naknadni odustanak Vam neće ni na koji način naštetiti.

Napominjemo s podacima će se postupati povjerljivo i u skladu sa svim etičkim standardima za istraživanja ovog tipa.

Istraživanje se provodi putem strukturiranog intervjua, na osnovu unaprijed pripremljenih pitanja i u trajanju od otprilike 30-40 minuta. Pitanja će Vam prethodno biti dostavljena na uvid, a zamolit ćemo Vas i za **autorizaciju** preliminarnih rezultata interpretacije odgovora, a uvid u rezultate istraživanja imat ćete i po njihovoj objavi.

Svojim potpisom potvrđujete da ste upoznati s gore navedenim informacijama i da ste odlučili sudjelovati u istraživanju, kao i da ste **suglasni s tonskim zapisom** intervjua, za potrebe transkripcije i analize prikupljenih podataka.

Zahvaljujemo na suradnji!

Potpis sudionika: _____

INTERNI PROTOKOL

ZA SPREČAVANJE ŠIRENJA KORONA VIRUSA (COVID-19)

1. POSTUPANJE PRILIKOM ULASKA ZATVORENIKA IZ POLUOTVORENIH ODJELA U ZATVORENI DIO, SPROVOĐENJA I ZAPRIMANJA ZATVORENIKA

- Svaki zatvorenik prije ulaska u zatvoreni dio Kaznionice upućuje se na pranje i dezinfekciju ruku u WC-u ispred ulaza u kino dvoranu
- Zatvorenici koji se vraćaju sa sprovođenja i koji se zaprimaju iz drugih kaznenih tijela pranje i dezinfekciju ruku vrše na WC-u na ulazu 2/3 (isto se odnosi i na zatvorenike Zatvora u Varaždinu koji se sprovode na stomatološki pregled)
- Oba WC-a moraju kontinuirano biti opskrbljena sredstvima za pranje i dezinfekciju
- Svi zatvorenici nakon pranja i dezinfekcije ruku upućuju se u ambulantu Kaznionice gdje im se mjeri temperatura, te se uzima kratka anamneza
- Voditi brigu da se izravni kontakt između dva zatvorenika, te zatvorenika i službenika svede na najmanju moguću mjeru, a posebno izbjegavati kontakte na udaljenosti manjoj od 2 m
- **Prilikom pretrage zatvorenika i sprovođenja izvan kaznionice službenici pravosudne policije dužni su koristiti zaštitna sredstva**

2. POSTUPANJE PRILIKOM POSJETA ZATVORENICIMA

- Posjetitelj kod kojeg se primijete opći simptomi prehlade, ili vidno kašlje zabraniti će se posjeta
- Posjetitelj je dužan prije posjete oprati i dezinficirati ruke o čemu će biti obaviješteni prilikom upisa
- **Svi službenici pravosudne policije prilikom pretrage dužni su koristiti zaštitna sredstva**
- Osobe kojima će biti odobrena posjeta **dužni su potpisati izjavu** o nepostojanju zdravstvenih rizika vezano uz novi koronavirus
- Za provođenje i koordinaciju navedenih radnji odgovoran je dežurni kaznionice

3. POSTUPANJE PRILIKOM POSJETA ZATVORENICIMA OD STRANE ODVJETNIKA, JAVNOG BILJEŽNIKA, SLUŽBENIKA MUP-A, UDRUGA i dr.

- Sve osobe dužne su prije ulaska u zatvoreni dio Kaznionice izvršiti pranje i dezinfekciju ruku
- Osobe kojima će biti odobrena posjeta **dužni su potpisati izjavu** o nepostojanju zdravstvenih rizika vezano uz novi koronavirus
- Za provođenje i koordinaciju navedenih radnji odgovoran je dežurni kaznionice

4. POSTUPANJE PRILIKOM ULASKA DOSTAVNIH VOZILA

- Svi vozači dostavnih vozila koji ulaze u zatvoreni dio dužni su prije ulaska u zatvoreni dio Kaznionice izvršiti pranje i dezinfekciju ruku
- Vozači koji ulaze u zatvoreni krug kaznionica **dužni su potpisati izjavu** o nepostojanju zdravstvenih rizika vezano uz novi koronavirus
- Sva roba osim kvarljive robe preuzima se u međuprostoru na ulazu IV (istu robu preuzima i potpisuje popratnu dokumentaciju skladištar, nakon čega organizira prijevoz robe do krajnje destinacije)

5. ZDRAVSTVENI PREGLEDI ZATVORENIKA

- Zdravstveni pregledi zatvorenika sa poluotvorenih odjela do daljnega će se vršiti na Poluotvorenom odjelu Posredovanje srijedom od 12,00 sati nadalje, a po potrebi i češće
- Zadužuje se Odjel zdravstvene zaštite da se dnevno vrši provjera zdravstvenog stanja zatvorenika, kroz liječničke preglede, te trijažu medicinskih tehničara prilikom podjele terapije
- Na liječničke i stomatološke preglede voditi će se jedan po jedan zatvorenik s ciljem izbjegavanja boravka više osoba u čekaonicama ambulante Kaznionice
- Nalaže se smanjivanje broja izvođenja na najmanju moguću mjeru u vanjske medicinske ustanove, kontrolnih pregleda, termine (specijalističko –dijagnostičke)

6. DEZINFEKCIJA PROSTORA

- Zadužuju se odjeli da po potrebi vrše dezinfekciju prostora
- Zadužuje se Odjel upravnih poslova i Odjel zdravstvene zaštite da u suradnji sa Odjelom financijsko knjigovodstvenih poslova osiguraju zaštitna sredstva

7. PREVENTIVNE RADNJE

- **Zadužuju** se svi službenici i namještenici Kaznionice koji su u svakodnevnom neposrednom kontaktu sa zatvorenicima da iste upozoravaju i savjetuju o potrebi pridržavanja uputa za održavanje higijene
- Za provođenje navedenog, kao i za kontrolu dostupnosti higijenskog i dezinfekcijskog sredstva odgovorni su voditelji Odjela, odnosno Odsjeka i Pododsjeka
- **Zadužuju** se voditelji Odjela da smanje radne sastanke u kojima sudjeluje veći broj ljudi, iznimno se dozvoljava sastanak na kojem može sudjelovati najviše 5 službenika, uz uvjet da se osigura razmak od 1,5 – 2 m među sudionicima
- **Zadužuju** se voditelji Odjela da upoznaju službenike s nužnošću smanjivanja broja izravnih kontakata među zaposlenicima, posebno na udaljenostima manjim od 2 m. Ukoliko se u uredima ne može osigurati siguran razmak sukladno uputi, a u odnosu na broj službenika u uredu, nužno je dio službenika poslati na godišnji odmor
- Zadužuju se voditelji Odjela za provedbu Naputka 2/2020 od 17.03.2020. , te da s istim upoznaju sve službenike i namještenike ustrojstvenih jedinica
- Voditelji Odjela dužni su poticati zaposlenike da ostaju kod kuće i jave se liječniku u slučaju pojave simptoma bolesti, te ih treba informirati o obavezi da obavijeste nadležnu epidemiološku službu ukoliko su bili u kontaktu s osobom oboljelom od koronavirusa ili su se vratili iz područja u kojima je registrirana pojava koronavirusa, unazad 14 dana
- **Zadužuje** se Odjel osiguranja da organizira pripremu i plan smještajnih kapaciteta na 1A odjelu i prostorijama za posjetu bez nadzora za potrebe samoizolacije zatvorenika (karantenu)
- Prostorije koje su trenutno prazne potrebno je dezinficirati
- Zadužuje se Odjel financijsko knjigovodstvenih poslova da osigura dovoljne zalihe za prodavaonicu za zatvorenike, te prehranu zatvorenika

Nakon donošenja novih odluka Vlade RH, Ministarstva i Nacionalnog stožera za civilnu zaštitu, ovaj protokol će se nadopuniti novim mjerama.

UKAZUJEMO SVIMA NA **OBVEZU ODGOVORNOG PONAŠANJA** U SVRHU PREVENCIJE POJAVE I ŠIRENJA ZARAZNIH BOLESTI.

Lepoglava, 17.03.2020.

Upravitelj

Dražen Posavec

Prilog 5 – Obavijest o privremenom ublažavanju mjera za prevenciju prenošenja i suzbijanja epidemije u Kaznionici u Lepoglavi

O B A V I J E S T

TEMELJEM OBAVIJESTI SREDIŠNJEG UREDA UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV I PROBACIJU U VEZI PRVE FAZE UBLAŽAVANJA MJERA ZA PREVENCIJU PRENOŠENJA I SUZBIJANJA EPIDEMIJE NOVIM KORONA VIRUSOM, OBAVJEŠTAVAJU SE ZATVORENICI DA OD DANA 30. SVIBNJA 2020. GODINE-SUBOTA PRESTAJE PRIVREMENO OGRANIČENJE PRAVA NA POSJETE.

NAPOMINJE SE DA JE BROJ POSJETITELJA ČLANOVA OBITELJI KOJI POSJEĆUJU ZATVORENIKA OGRANIČEN NA MAKSIMALNO 2 ODRASLE OSOBE, A IZNIMNO, ONE ZATVORENIKE KOJI SU RODITELJI, UZ 2 ODRASLE OSOBE MOŽE POSJETITI JOŠ I 2 DJECE.

SVI POSJETITELJI U KAZNIONICU MORAJU PRISTUPITI SA ZAŠTITNOM OPREMOM-MASKA I RUKAVICE KOJU SU DUŽNI KORISTITI, KAO I SREDSTVA ZA DEZINFEKCIJU RUKU I OBUĆE KOJA ĆE SE NALAZITI NA ULASKU U PROSTORIJE ZA POSJETE.

U SVRHU REALIZACIJE POSJETE POSJETITELJI SU DUŽNI POTPISATI IZJAVU O POSTOJANJU ZDRAVSTVENIH RIZIKA, A NA ULAZU U PROSTORE KAZNIONICE OBVEZNO ĆE IM SE MJERITI TJELESNA TEMPERATURA BESKONTAKTNIM TOPLOMJERIMA, TE IZ PREVENTIVNIH RAZLOGA NEĆE BITI ODOBREN POSJET ONIMA S POVIŠENOM TEMPERATUROM.

TIJEKOM REALIZACIJE POSJETA NIJE DOZVOLJENO OSTVARIVANJE TJELESNIH KONTAKATA IZMEĐU ZATVORENIKA I NJEGOVIH POSJETITELJA, A SVE POSJETE U ZATVORENOM ODJELU ĆE SE REALIZIRATI UZ OBVEZNO KORIŠTENJE ODGOVARAJUĆIH PREGRADA OD PLEKSIKLAZA, KAKO BI SE DODATNO UMANJILI RIZICI OD PRENOŠENJA ZARAZE.

BUDUĆI JE PROSTORIJE ZA POSJETE OBVEZNO POTREBNO DEZINFICIRATI IZMEĐU 2 GRUPE POSJETITELJA, SKREĆE SE POZORNOST ZATVORENICIMA NA DUŽNOST PRIJAVLJIVANJA POSJETITELJA I DATUMA POSJETE NADLEŽNOM SAVJETNIKU ZA TRETMAN, KAKO BI SE TEMELJEM ODOBRENJA ZA REALIZACIJU POSJETE, ISTE MOGLE I OSTVARITI.

25.5.2020.

KAZNIONICA U LEPOGLAVI

Prilog 6 – Obavijest o nastavku ublažavanja mjera za prevenciju širenja epidemije

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUDA I UPRAVE

KLASA: 730-02/20-01/103
URBROJ: 514-10-02-04/01-21-77

Zagreb, 15. srpnja 2021.

KAZNIONICE
ZATVORI
ODGOJNI ZAVODI
CENTAR ZA DIAGNOSTIKU U ZAGREBU
- svima -

PREDMET: nastavak ublažavanja mjera za prevenciju širenja epidemije
SARS-CoV-2 (COVID-19) u zatvorskom sustavu,
- obavijest, dostavlja se.

Nastavno na naše dopise, KLASA: 730-02/20-01/103, od 02. i 15. lipnja 2021. godine kojim su ublažene mjere za prevenciju širenja epidemije SARS-CoV-2 (COVID-19) u zatvorskom sustavu kroz odobrenje posjeta i omogućavanje korištenja pogodnosti zatvorenicima koji su cijepljeni ili su preboljeli bolest COVID-19 u zadnjih šest mjeseci kao i prestanak privremene obustave zajedničkih vjerskih obreda i aktivnosti organizacija civilnog društva u kaznenim tijelima, obavještavamo vas da je temeljem aktualnih epidemioloških pokazatelja o riziku od bolesti COVID-19 u Republici Hrvatskoj donesena odluka o sljedećoj fazi ublažavanja mjera u zatvorskom sustavu s čijom će se primjenom započeti **19. srpnja 2021. godine**, a odnosi se na:

- Omogućavanje posjeta djece u posebno opremljenoj prostoriji prikladnoj za boravak djece u kojoj je moguće ostvarivanje neposrednog kontakta između osoba lišenih slobode (u daljnjem tekstu: zatvorenika) i djece
- Omogućavanje korištenja pogodnosti boravka s bračnim ili izvanbračnim drugom odnosno životnim ili neformalnim životnim partnerom u posebnoj prostoriji bez nadzora iz članka 138. st. 2. t. 3. Zakona o izvršavanju kazne zatvora

Navedeno ublažavanje mjera može se primjenjivati sukladno odredbama Kucnog reda kaznenih tijela **isključivo u slučajevima** u kojima su zatvorenik i bračni ili izvanbračni drug, odnosno životni ili neformalni životni partner i pratitelj djeteta (odrasla osoba član obitelji ili druga odrasla osoba koja je ovlaštena skrbiti o djetetu) **cijepljeni ili su preboljeli bolest COVID-19 u zadnjih šest mjeseci**.

Bnr8psZQffGpRXOwysVbw

Prilog 7 – Obavijest o nastavku ublažavanja mjera za prevenciju širenja epidemije u zatvorskom sustavu

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUDA I UPRAVE

KLASA: 730-02/20-01/103
URBROJ: 514-10-02-04/01-22-132

Zagreb, 3. ožujka 2022.

KAZNIONICE
ZATVORI
ODGOJNI ZAVODI
CENTAR ZA DIJAGNOSTIKU U ZAGREBU
- svima -

PREDMET: ublažavanje mjera za prevenciju širenja epidemije SARS-CoV-2 (COVID-19) u zatvorskom sustavu;
- nalog, dostavlja se.

VEZA: naši dopisi:

1. KLASA: 730-02/20-01/103, URBROJ: 514-10-02-04-02/01-21-60, od 24. veljače 2021.,
2. KLASA: 730-02/20-01/103, URBROJ: 514-10-02-04-02-01/01-21-74 od 02. lipnja 2021.,
3. KLASA: 730-02/20-01/103, URBROJ: 514-10-02-04-02-01/01-21-76 od 15. lipnja 2021.,
4. KLASA: 730-02/20-01/103, URBROJ: 514-10-02-04/01-21-84 od 09. rujna 2021.,
5. KLASA: 730-02/20-01/103, URBROJ: 514-10-02-04/01-21-99 od 16. studeni 2021. godine

Poštovani,

obavještavamo vas da je dana 01. ožujka 2022. godine stupila na snagu Odluka Stožera civilne zaštite RH („Narodne novine“, br. 24/22) od 28. veljače 2022. godine o prestanku važenja Odluke o uvođenju posebne sigurnosne mjere obveznog testiranja na virus SARS-COV-2 te posebne sigurnosne mjere obveznog predočenja dokaza o testiranju, cijepljenju ili preboljenju zarazne bolesti COVID-19 radi ulaska u prostore javnopravnih tijela, te se sukladno obavijesti Glavnog tajništva Ministarstva pravosuđa i uprave, s danom 1. ožujka 2022. prestaje primjenjivati Uputa ministra o načinu osiguravanja provedbe posebne sigurnosne mjere obveznog testiranja dužnosnika te državnih službenika i namještenika u Ministarstvu pravosuđa i uprave, KLASA: 701-01/20-01/535, URBROJ: 514-01-21-15 od 15. studenoga 2021.

Slijedom navedenog, kaznena tijela od 01. ožujka 2022. godine više ne zahtijevaju predočavanje EI digitalne COVID potvrde ili drugog odgovarajućeg dokaza o cijepljenju, preboljenju odnosno testiranju od službenika/namještenika kaznenih tijela, a

LVDmNw2BPI W5r2uJ7i2G7w

od 03. ožujka 2022. godine isto se neće zahtijevati niti od ostalih posjetitelja (članova obitelji, odvjetnika i drugih službenih osoba), predstavnika vjerskih zajednica, organizacija civilnog društva (udruga) kao i drugih pružatelja usluga i osoba koje dolaze u kaznena tijela po bilo kojoj osnovi.

Člankom 21. stavak 5. Zakona o izvršavanju kazne zatvora („Narodne novine“, broj: 14/2021.) propisno je da je u slučajevima izvanrednih okolnosti, katastrofa i epidemija većih razmjera ministar nadležan za poslove pravosuđa ovlašten poduzimati i one mjere i aktivnosti koje nisu utvrđene ovim Zakonom, uključujući mjere organizacije, promjene mjesta i načina izvršavanja kazne zatvora, mjere mobilizacije, organizacije i rasporeda rada i radnog vremena, promjene mjesta i usjeta rada u pojedinim kaznionicama odnosno zatvorima dok te okolnosti traju.

Prilikom donošenja odluka koje na bilo koji način ograničavaju prava osoba lišenih slobode, nastoje se primijeniti najblaže mjere kojima se može spriječiti unos i širenje bolesti. Međutim, s obzirom na specifičnost zatvorskih sustava, u kojem u zatvorenom prostoru živi i boravi velik broj ljudi, među kojima i oni koji se ne žele cijepiti, rizik od brzog širenja zaraze je znatno veći nego u općoj populaciji i u većini drugih institucija, čemu je nužno prilagoditi i mjere.

Daljnje ublažavanje mjera odnosi se na realizaciju pogodnosti posjeta djece u posebno opremljenoj prostoriji prikladnoj za boravak djece u kojoj je moguće ostvarivanje neposrednog kontakta između osoba lišenih slobode i djece, te omogućavanje korištenja pogodnosti boravka s bračnim ili izvanbračnim drugom odnosno životnim ili neformalnim životnim partnerom u posebnoj prostoriji bez nadzora. Naime, kaznena tijela će i nadalje za realizaciju ove vrste posjeta/pogodnosti zahtijevati od posjetitelja predočavanje EU digitalne COVID potvrde ili drugi odgovarajući dokaz o cijepljenju i/ili preboljenju ili negativan BAT test na koronavirus ne stariji od 48 sati sata ili PCR-test na koronavirus ne stariji od 72 sata, **ali više za realizaciju ove vrste posjeta/pogodnosti posjetitelji ne trebaju kumulativno predočiti i EU digitalne COVID potvrde i negativni test.**

Posebice naglašavamo da svi Protokoli koji su propisani ranijim dopisima iz veze a odnose se na način realizacije posjeta, korištenje pogodnosti, rad zatvorenika izvan kaznionice/zatvora, provođenje zajedničkih vjerskih obreda i provođenje aktivnosti organizacija civilnog društva i dalje ostaju na snazi. **Također vas podsjećamo da su sva kaznena tijela dužna i nadalje aktivno primjenjivati sve epidemiološke mjere (svakodnevno mjerenje tjelesne temperature, održavanje socijalne distance, redovito korištenje dezinfekcijskih sredstava, nošenje zaštitne maske i dr.) u cilju nastavka prevencije prenošenja i suzbijanja COVID-19 epidemije.**

Sa sadržajem ovog naloga potrebno je u žurnoj proceduri upoznati sve službenike/namještenike i osobe lišene slobode u vašem kaznenom tijelu.

Obavještavamo vas da se ovim nalogom ujedno stavljaju izvan snage nalozi o ograničenju prava na posjete i korištenje pogodnosti za **Zatvor u Zagrebu** (KLASA: 730-02/20-01/103, URBROJ: 514-10-02-04/01-22-130 od 25. veljače 2022. godine) i **Zatvor u Splitu** (KLASA: 730-02/20-01/103, URBROJ: 514-10-02-04/01-22-131 od 25. veljače 2022. godine) te su se od 03. ožujka 2022. godine sva kaznena tijela dužna pridržavati ovog naloga.

S poštovanjem,

DRŽAVNI TAJNIK
mr. sc. Josip Stalapić

3 1NDmNw2BPIW5r2uJ7r2G2w

Prilog 8 – Izjava za posjetitelje

Ime i prezime posjetitelja: _____

OIB: _____

Kazneno tijelo _____

IZJAVA

Svojevoljno dajem slijedeću izjavu radi
ostvarivanja prava na posjet osobi lišenoj slobode _____
(ime i prezime OLS)

1. Nisam u zadnjih 30 dana boravio na područjima s osobito visokim rizikom (kategorija 1 i kategorija 2) prema aktualnom stanju na Web stranicama HZJZ.
2. Nisam obuhvaćen mjerama:
 - aktivnog zdravstvenog nadzora
 - samoizolacije na temelju rješenja graničnog sanitarnog inspektora
 - karantene
3. Nemam aktivne simptome COVID-19 (povišenu tjelesnu temperaturu, kašalj, otežano disanja bolove u mišićima, probavne smetnje).

Mjesto i datum:

Podpis

Napomena ovlaštene službene osobe:

Prilog 9 – Upitnik za stranke

Upitnik za stranke

KAZNIONICA U LEPOGLAVI

IME I PREZIME _____

OIB _____

1. Jeste li tijekom odmora unazad 14 dana imali simptome kompatibilne s COVID-19;

Povišena temperatura Kašalj Kratki dah Proljev/povraćanje

Ništa od navedenog

2. Jeste li unazad 14 dana bili u bliskom kontaktu sa osobom koja boluje od COVID-19;

DA NE

3. Jeste li unazad 14 dana boravili u većoj skupini ljudi, u zatvorenom prostoru bez pridržavanja mjera za sprječavanje širenja kapljičnih infekcija

(maska, fizička distanca, higijena ruku; npr. karmine, svatovi, krstitke, krizma, noćni klub, boravak u hostelu, godišnjica mature i dr)

DA _____ NE

4. Jeste li unazad 14 dana boravili u okruženju za koje se ima saznanja da je bilo oboljelih ili na području s proširenom lokalnom transmisijom COVID-19 ;

DA _____ NE

5. Jeste li unazad 14 dana doputovali iz inozemstva

DA _____ NE

/navesti zemlju/

Datum: _____

Vlastoručni potpis

Prilog 10 – Dnevni raspored radnih odjela u Kaznionici u Lepoglavi

DNEVNI RASPORED ZA RADNE ODJELE, 1C, 1D, 2D, 3D, 4D 1E, 2E, 3E I 4E ODJELU – ZA VRIJEME TRAJANJA MJERA U VEZI S POJAVOM KORONA VIRUSA „COVID-19“

- Ustajanje od 07,00 do 07,05 sati
 - Osobna higijena, čišćenje prostorija od 07,00 do 07,20 sati
 - Podjela terapije od 07,15 do 08,00 sati
 - Utvrđivanje brojnog stanja, u 07,20 sati
 - Izlazak na doručak, doručak, povratak na odjel (odvojeno 1. odjel, 2. odjel, 3. odjel i 4. odjel) od 07,25 do 08,45 sati
 - Boravak na svježem zraku (1. i 2. odjeli, 3. i 4. odjeli - odvojeno „park“ i „igralište“) od 08,45 do 09,30 sati
 - Utvrđivanje brojnog stanja, (po sobama) u 09,30 sati
 - Boravak na odjelu (sobe i TV boravci otvoreni), telefoniranje, osobna higijena od 08,45 do 12,00 sati
 - Podjela terapije od 12,00 do 13,00 sati
 - Izlazak na ručak, ručak, povratak na odjel (odvojeno 1. odjel, 2. odjel, 3. odjel i 4. odjel) od 11,25 do 12,50 sati
 - Utvrđivanje brojnog stanja (po sobama) u 13,50 sati
 - Boravak na svježem zraku (1. i 2. odjeli, 3. i 4. odjeli - odvojeno „park“ i „igralište“) od 14,00 do 17,15 sati
 - Boravak na odjelu (sobe i TV boravci otvoreni), telefoniranje, od 12,35 do 18,00 sati
 - Utvrđivanje brojnog stanja na odjelu (po sobama) u 18,00 sati
 - Boravak na odjelu (sobe i TV boravci otvoreni), telefoniranje, od 18,05 do 19,45 sati
 - Utvrđivanje brojnog stanja zatvorenika (po sobama) u 19,45 sati
 - Mogućnost praćenja TV programa od 19,45 sati
 - Mogućnost odlaska u sobe u 20,00 sati
 - Podjela terapije od 20,00 do 21,30 sati
 - Gašenje svjetla, večerje u 22,00 sati
 - Završetak praćenja TV programa, odlazak u sobe u 23,00 sati
-
- Večernje čišćenje hodnika odjela, stepeništa, sanitarnih prostorija i iznošenje smeća (redari prema dnevnom rasporedu) od 19,15 do 19,30 sati.
 - Petkom, subotom i dan uoči blagdana ili neradnog dana, gašenje svjetla, večerje, mogućnost odlaska u sobe u 23,00 sati, završetak praćenja TV programa, odlazak u sobe u 24,00 sata
 - Za vrijeme trajanja mjera u vezi s pojavom korona virusa „covid-19“ boravak na svježem zraku odvijati će se u zadanim vremenskim periodima odvojeno u dvije grupe (1. i 2. odjeli i 3. i 4. odjeli), a mijenjat će se rotacijom prema shemi svakog dana (1. i 2. odjeli – „park“, 3. i 4. odjeli – „igralište“, slijedećeg dana 1. i 2. odjeli – „igralište“ 3. i 4. odjeli „park“,)
 - Generalno uređenje soba i odjela subotom prije podne.
 - Podjela obroka u četiri grupe (odvojeno 1. odjel, 2. odjel, 3. odjel i 4. odjel).